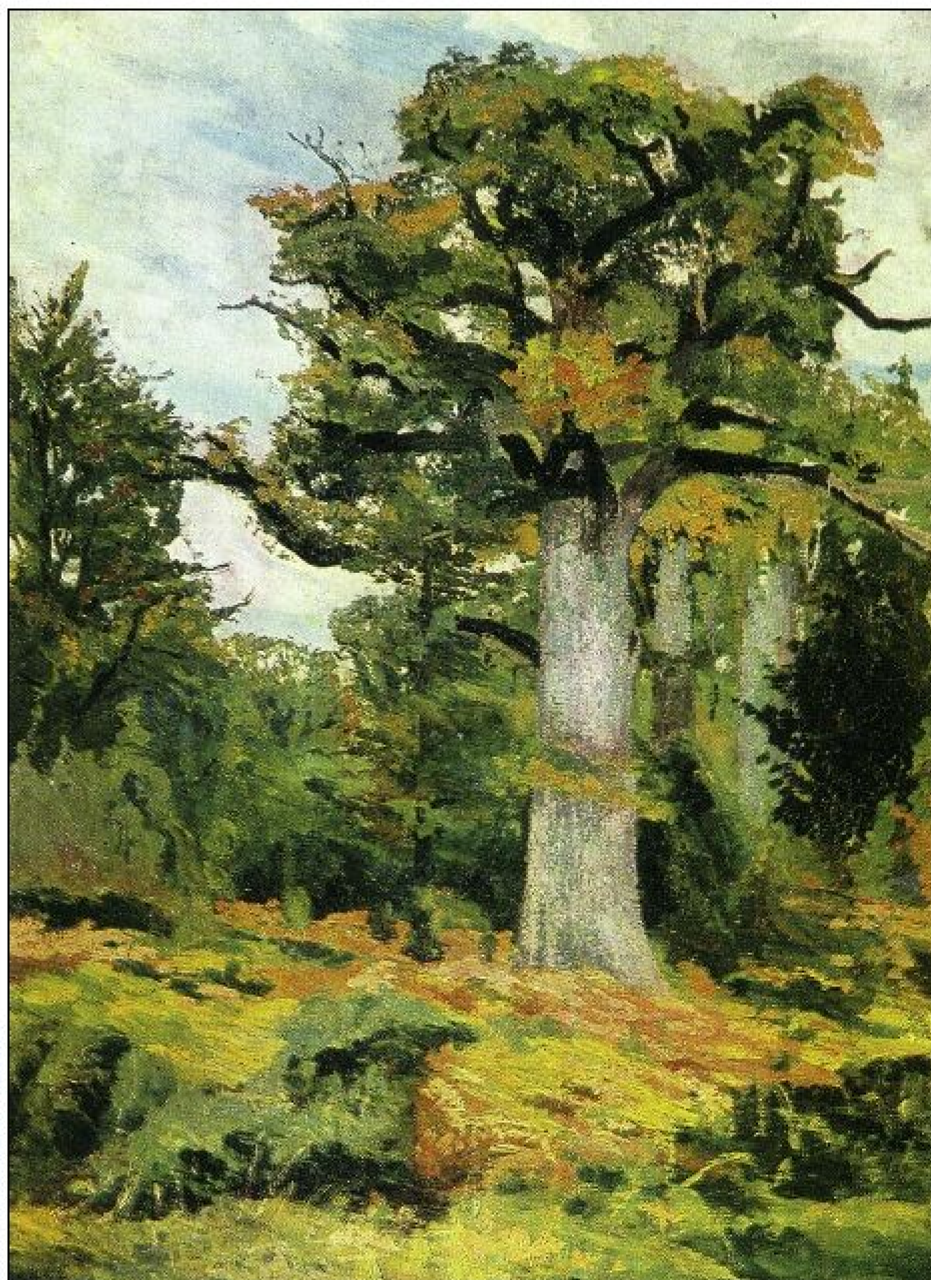
ARGEȘ

Revistă de cultură fondată în 1966 • *Serie nouă*

■ Anul XV (L) ■ Nr. 6 (396) ■ Iunie 2015 ■ 4 lei ■

Supliment:
Argeş 50 - *memoria revistei*
p. 15-18

IOAN ANDREESCU - STEJAR

Editori: **Consiliul Local Pitești, Primăria Municipiului Pitești, Centrul Cultural Pitești**

Apare sub egida Uniunii Scriitorilor din România

http://www.centrul-cultural-pitesti.ro

Ion D. Sîrbu şi timpul romanului

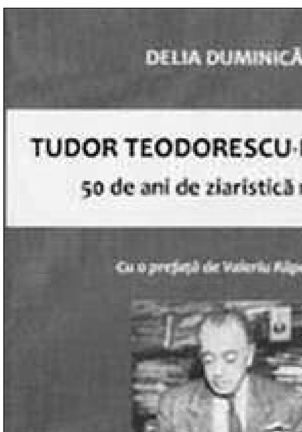
La 12 mai, La Centrul Cultural Piteşti s-a lansat volumul *Ion D. Sîrbu şi timpul romanului* de Nicolae Oprea, recent apărut în colecţia *Critică şi istorie literară* a Editurii *Bibliotheca* din Târgovişte. Este vorba de ediţia a doua (prima apărând în anul 2000) a unui studiu monografic dedicat unui “scriitor exemplar redescoperit în postumitate”, după cum îl prezintă criticul însuşi pe Ion D. Sîrbu în *Nota asupra ediţiei*. Cele şase capitole ale volumului sunt grăitoare prin titlurile lor, care unite dau aspectul integral al unei vieţi şi opere prodigioase: *„Romanul” vieţii. Biografia unui proscris; Literatura dramatică; Începuturile literare. Condiţia povestitorului; Timpul romanului; Personajul din confesiuni; Revanşa postumă* criticul subliniind, în concluzie, că “această operă postumă îl plasează pe Ion D. Sîrbu în rândul prozatorilor de prim-plan al literaturii române postbelice”. O prezentare amplă a cărţii şi a criticului a făcut poetul şi eseistul Mircea Bârsilă. De asemenea, cartea a fost prezentată de prozatorul Mihai Stan, în calitatea d-sale de editor. Au participat scriitori din Filiala Piteşti a Uniunii Scriitorilor din România, studenţi, profesori.

Tudor Teodorescu-Branişte, primul volum monografic

„Tudor Teodorescu-Branişte - 50 de ani de ziaristică morală“ este este prima monografie dedicată gazetarului şi scriitorului interbelic Tudor Teodorescu-Branişte, un argeşean născut în Piteşti. Biblioteca Judeţeană „Dinicu Golescu“ a găzduit evenimentul de lansare a cărţii, la care au participat numeroase personalităţi, dar şi iubitori ai literaturii. Invitaţii autoarei Delia Duminică au fost criticul şi istoricul literar Valeriu Râpeanu, preşedintele Uniunii Scriitorilor din România, filiala Piteşti - Nicolae Oprea şi profesorul Sergiu I. Nicolaescu.

Publicarea volumului „Tudor Teodorescu-Branişte - 50 de ani de ziaristică morală“ a reprezentat un efort susţinut al autoarei Delia Duminică, lect.univ.dr. la Facultatea de Ştiinţe Socio-Umane, Universitatea din Piteşti. Tema lucrării a pornit de la o simplă discuţie, dezvoltându-se într-o teză de doctorat în domeniul Filologie şi apoi în ceea ce ni se oferă astăzi, un volum de interes pentru argeşeni şi nu numai, pentru studenţi, cercetători, istorici, profesori, un volum ce întoarce o pagină din istoria interbelică a presei româneşti. Manifestarea a avut la bază şi ideea unei dezbateri despre „un mare om al publicisticii şi literaturii interbelice româneşti, un argeşean prea puţin cunoscut unora, un model de verticalitate, modestie, sacrificiu şi iubire faţă de oameni“, după cum ne transmite autoarea.

Opera publicistică şi literară, dar şi viaţa şi personalitatea lui Tudor Teodorescu-Branişte au fost (re)memorate alături de cei care l-au cunoscut personal, aşa cum este cazul criticului literar Valeriu Râpeanu, dar şi de cei care doar i-au citit scrierile şi articolele. Fiecare invitat a luat cuvântul, spre a aduce o notă de culoare şi de preţuire pentru ceea ce a însemnat „50 de ani de ziaristică morală” pentru Tudor Teodorescu-Branişte. „După cum bine ştiţi, Branişte este în primul rând piteştean. Mi-am dat seama că despre el nu s-a scris nicio monografie, iar acum avem parte de prima, excelent aprofundată“, a declarat Nicolae Oprea.

„Titlul (cărţii, n.n.) este esenţa prezenţei lui Teodorescu-Branişte în viaţa publică a României. El a fost un mare ziarist, un ziarist ascultat, un ziarist de temut, nu pentru că voia să facă rău cuiva, dar el a practicat o ziaristică morală”, a precizat criticul şi istoricul literar, Valeriu Râpeanu.

Volumul prezintă viaţa şi opera lui Teodorescu-Branişte, atât cu perioadele de succes, cât şi cu perioadele de suferinţă la care a fost supus, un capitol de istorie a presei şi societăţii româneşti. De aceea, cred că este o carte importantă pentru argeşeni, şi nu numai, pentru că ne dezvăluie personalitatea şi opera publicistică şi literară a unui mare om, Tudor Teodorescu-Branişte”, a declarat Delia Duminică.

Momente şi schiţe din actualitatea literară

■ În zilele de 21 şi 22 mai, la Caracal s-a desfăşurat cea de-a XX-a ediţie a Festivalului Naţional de poezie „Virgil Carianopol”. O întâlnire cu profesorii şi elevii Colegiului Naţional „Ioniţă Asan”, un colocviu despre Centrul şi marginea în cultura română, o vizită la Mănăstirea Brâncoveni şi alta la Teatrul Naţional i-au delectat pe scriitorii oaspeţi. Un juriu format din Gheorghe Grigurcu (preşedinte), Paul Aretzu, Dumitru Augustin Doman, Mircea Bârsilă şi Vera Grigorescu a acordat premiile poeţilor Ion Pop, Aurelian Titu Dumitrescu şi Simona Dumitrache.

■ *Cum a scris Nichita Stănescu o poezie la o lună după ce a murit*! Am primit un volum intitulat *Nichita azi* (Editura *LIBERTAS*, Ploieşti, 2016) ediţie îngrijită de Mihai Vasile, cuprinzând „rostiri, amintiri, texte cuprinse în Caietele Festivalului de poezie „Nichita Stănescu”, în perioada 1984-1990”. Volumul începe cu mai multe poezii de-ale lui Nichita Stănescu, unele reproducând manuscrise în facsimil. Totul e frumos şi bine până la pagina 25, unde citim poezia *Câmp de luptă*: „Când laptele de mamă îngheţa/pe-ntinsul tot de pietre sparte/ceva intim sfărmase măreţia/de parcă aş privi cum intră/un şarpe singur/în urechea unui rege scit./Ceva intim sfărmase măreţia/zburând frontonul de pe colonadă/stă omul cu femeia-mbrăţişaţi/în timp ce spiritu-şi pierduse măreţia/smulgând săgeţi de hoituri de soldaţi/din neamul scit iar alţii geţi/acum tot una-mpreunaţi/într-o îmbrăţişare, în ceva intim/care prin sinea sa devine sine/pierduse măreţia rece”. Ei da, după elemente, după limbajul poetic, după tot este clar că avem de-a face cu o poezie marca Nichita Stănescu. Şi totuşi, ea este datată 14 ianuarie 1984! Or, eu pot depune mărturie că pe 13 decembrie 1983 am stat câteva ore la priveghi, la catafalcul poetului, în Biserica Sf. Silvestru din Bucureşti. Să înţelegem că Nichita a scris poezia la exact la o lună după înmormântarea sa?!

■ Vineri, 29 mai, la Târgovişte s-au sărbătorit 15 ani de apariţie neîntreruptă a revistei *Litere* (director Tudor Cristea, redactor-şef Mihai Stan), revistă cu redacţie la Găeşti şi Târgovişte şi cu subredacţie la Chişinău. S-a făcut un istoric al revistei, s-a vernisat o expoziţie cu portretele colaboratorilor revistei realizate de graficianul Alexandru Coman, s-a decernat medalia jubiliară *Litere – 15* şi a avut loc masa rotundă cu tema „Starea actuală a revistelor de cultură. Perspective. Rolul autorităţilor locale în promovarea acestora”, la dezbateri participând redactori ai mai multor reviste din ţară. Revista *Argeş* a fost reprezentată de Nicolae Oprea şi Dumitru Augustin Doman.

■ În *România literară,* nr. 22/29 mai 2015, Marina Dumitrescu publică un interviu cu traducătoarea Antoaneta Ralian, care în 21 mai a împlinit 91 de ani. Venerabila doamnă a tradus 121 de cărţi din peste 70 de autori. Iată o profesiune de credinţă reflectată în interviu: „Mie mi se pare stupidă acea sintagmă: „traduttore, traditore”. Un traducător bun nu e niciodată un...trădător. El ştie să comunice ceea ce a vrut să spună autorul. De pildă: eu nu cosmetizez niciodată. Dar *fluidizez*, aerisesc. Acolo unde e un text mai greoi, mai prolix. Dau cursivitate. Câteodată, aleg sinonime mai plastice, mai sugestive poate decât cele din original, tot în vederea atragerii cititorului. Aici l-aş cita din nou pe Eugen Coşeriu, care spune că ceea ce se traduce sunt textele, iar acestea au o dublă dimensiune – lingvistică şi extralingvistică. Cu alte cuvinte, se pune problema creării unui cadru favorabil înţelegerii sensurilor”. **(DAD)**

„Vladimir Streinu şi timpul nostru”

Teiu, 30 mai 2015. La iniţiativa custodelui Casei Memoriale „Vladimir Streinu”, doamna bibliotecar Amalia Dobrin, Primăria Teiului şi Fiii satului au fost gazdele mesei rotunde „Vladimir Streinu şi timpul nostru”, dedicată celor 113 ani de la naşterea criticului.

Inspirată din titlul unuia dintre eseurile ilustrului critic literar, „Boileau şi timpul nostru”, şi moderată de Marilena Lică-Maşala, ceremonia a reunit în sala Căminului Cultural, amenajat într-o clădire construită în urmă cu peste o sută de ani de Şerban Iordache, tatăl sărbătoritului, un public apreciabil. Săteni, consilieri locali, elevi şi dascăli ai Şcolii Generale „Vladimir Streinu” din localitate, poeţi piteşteni dar şi scriitori originari din Teiu, n-au precupeţit din timpul lor, pentru a veni să-şi întâmpine înalţii invitaţi bucureşteni şi piteşteni...

În prezenţa doamnei Ileana Iordache-Streinu, fiica scriitorului, personalitatea acestuia a fost evocată de oaspetele de onoare la eveniment, academicianul şi criticul literar Eugen Simion, precum şi de conferenţiarii invitaţi de organizatori: Florin Dumitru, primarul comunei; Mihail Adrian Oprescu, prefectul judeţului Argeş; Emil Vasilescu, istoric şi critic literar, autor al două volume despre Vladimir Streinu; Filofteia-Luminiţa Pally, sociolog, director al Muzeului Goleşti; Bianca Burţa-Cernat, critic literar; Paul Cernat, istoric şi critic literar; Florin Tecău, preşedintele Consiliului Judeţean Argeş; Cristian Cocea, director al Direcţiei de Cultură Argeş; Mona Vâlceanu, scriitor, editor; Ana Vulcan-Chirca, profesor de filosofie; Nicolae Eremia, poet, fiu al satului; Aurel Sibiceanu, poet; Jean Dumitraşcu, istoric literar, directorul Filarmonicii Piteşti, fiu al satului; Francis Berthelot d'Azay (prin corespondenţă), istoric al artei, romancier.

Oratorii au dezvăluit amănunte din viaţa lui Vladimir Streinu mai puţin ştiute ori uitate. Printre altele, din studiul trimis de nepotul generalului Berthelot, am aflat că vizita de studii din 1927 la Nancy, Franţa, i-a fost posibilă graţie unei burse „Berthelot”.

Foto: Eduard Hera

Ne-a reţinut atenţia, în egală măsură, propunerea academicianului Eugen Simion, de a se înfiinţa la Teiu un centru de studii şi cercetare lingvistică şi rurală, precum şi crearea unui premiu literar „Vladimir Streinu”.

MLM

Gheorghe Grigurcu

Generaţie şi pornoautoare

Dumitru Augustin Doman: *Cum vă simţiţi în această "luptă dintre generaţii", respectiv în precumpănitoarea junglă urbană de mizerabilism a poeţilor/prozatorilor douămiişti, pe de o parte, şi teoria, de asemenea preponderentă, a comunismului benign a criticilor şi eseiştilor din aceeaşi generaţie, pe de alta, opuse primelor două generaţii postbelice? Să fie vorba de un nou ciclu al istoriei culturii, de o revenire la sfîrşitul anilor '40 ai veacului trecut?*

După cum cred că v-am mai spus, nu m-am simţit încadrat în vreo generaţie. Calendaristic, aş putea fi luat drept un şaizecist, dar poezia mea, aşa cum s-a observat, e departe de-a face corp comun cu creaţia şaizeciştilor. Ca să nu mai vorbesc de scrisul meu critic, nu o dată în răspăr cu al acelora. Conceptul de generaţie are o bună doză de convenţionalism, care pe de-o parte duce la împingerea înainte a unor nume modeste (las' că adesea şi cele... mai puţin modeste se văd sîrguincios umflate cu pompa), iar pe de alta la neglijarea unor autori întrutotul meritorii, care n-au intrat la vreme în dispozitivul generaţionist. Ultimii rămîn chiar... ultimii. Zadarnic ne oferă la o vîrstă ceva mai înaintată pagini substanţiale, dacă n-au suportul înscrierii în clubul generaţionist. Se pot da cîteva exemple, am impresia că îndeajuns de convingătoare, de la Barbu Cioculescu şi Miron Kiropol la Viorica Răduţă şi Ancelin Roseti. Spre a nu mai vorbi de un şirag de poeţi plecaţi prematur dintre noi, pe care pînă şi confraţii de generaţie par a-i fi uitat: Florin Mugur, Daniel Turcea, Marius Robescu, Dan Laurenţiu, Mircea Ciobanu, Cornelia Maria Savu, fie-le uşoară ţărîna lipsei noastre de memorie...

Să acceptăm totuşi, pînă la un punct, perindarea scriitorimii în valuri purtînd însemnele generaţioniste, apte a le diferenţia. Am putea aprecia ţinuta culturală a generaţiilor '60 şi '80, prima, e adevărat consolidată de inserţia în textura sa a unor întîrziaţi mai în vîrstă, nu o dată străluciţi. Aveau loc, inclusiv prin aportul vîrstnicilor, branşări atît la interbelicul nostru execrat de cîrmuirea comunistă, cît şi la ambianţa europeană, parţial eliberată de regimul carantinei ideologice. În schimb aşa-zişii douămiişti au adus spectacolul unei manifestări în afara canonului cultural. Frecvent, mult prea frecvent, un existenţialism simplificat, sordid, sustras oricărei conştiinţe normative, fie şi al uneia numite familiar "buna creştere". O vulgaritate prea ostentativă pentru a nu avea aerul unei mode cu viaţă scurtă, al unui accident. Fără nici o privire aruncată în trecut sau în viitor, în această înscenare a unui prezent de doi bani. Să fie vorba cumva de o reacţie, fie şi întîrziată, la îndelungile restricţii ale perioadei totalitare, aşa cum ne străduiam a scuza iniţial un atare fenomen ultranonconformist? Parţial, da. Dar e cu precădere un răsfăţ al "libertăţii" totale. Condeierii se scaldă voluptuos în drojdiile sale, ţinînd a dovedi cu sumbră superbie un cinism al occidentalizării. Aidoma unor hipioţi tardivi, la scară provincială. Însă lucrurile n-ar putea fi oare privite şi pe reversul lor? Chiar excesul în reducţie, sfidare, imundicii n-ar putea fi luat drept un soi de protest involuntar împotriva unei lumi tot mai mult grevate de anomie, tot mai slobodă în eterogenităţile sale tinzînd spre extravaganţe care stupefiază, consumă fiinţa? Ca un simptom al vlăguirii unei ordini? Ca o epuizare care caută cu furie, aidoma unui colac de salvare, originalităţile cu orice preţ? Fie şi cele stridente, derizorii, aidoma inhalării unui drog ieftin?

În paralel are loc încă un fapt care poate surprinde. Cîţiva tineri critici şi eseişti optează pentru "valorile" comunismului. Adică privesc totuşi în urmă, dar nu într-acolo unde s-ar fi cuvenit, ci spre, cum s-ar zice, o groapă de gunoi a istoriei, aspirînd miasmele ei fetide. O stranie juisare de tipul unei perversiuni. Condamnă restabilirea legăturilor cu perioada noastră interbelică, asemuind-o cu pomădarea şi dichisirea unui cadavru, întind peste veac o mînă amicală tendenţionismului gherist cel cu atît de nefaste consecinţe, ba chiar nu se dau în lături de la, incredibil, "estetizarea" lui Ceauşescu. Aceasta e în fapt, d-le C. Rogozanu, dichisirea unui cadavru, săvîrşită de confratele dvs., Alexandru Matei, care-l acoperă pînă şi cu zorzoane avangardiste. Enormitatea se asociază de minune cu umorul involuntar, cel mai savuros tip de

umor. N-aţi focalizat cumva greşit comparaţia dvs.? Să-l cităm pe Alexandru Matei: "Ceauşescu este (...) cel mai dotat estetic (nativ) dintre toţi conducătorii români: pe vremea lui s-au realizat cele mai grandioase (deci: sublime) peisaje umane din România". Şi dacă nu e suficient, să continuăm: "Ceauşescu, cel care condamna cultul personalităţii imediat după moartea lui Dej, propunînd o conducere tricefală a partidului, va ceda repede pentru că îşi va descoperi curînd latura de *homo aestheticus*. Ceauşescu – ca orice erou – a cedat frumosului căruia i se iartă tot: era o ocazie istorică, pentru el, de a-şi *înfrumuseţa* moştenirea (ţara) şi viaţa (...)". Aparent, cele două tendinţe, mizerabilismul dus pînă la ultimele-i urmări imaginabile şi mentalitatea conservatoare resuscitată, nu se îmbucă. Dezmăţ alături de smerenie ideologizantă. Dar n-ar fi cu putinţă şi aici o interpretare subtextuală? Aspiraţia de ordinul subconştientului spre un echilibru între deboşare şi o nostalgie conservatoare, între dezordinea maximă şi disciplină, chiar dacă termenii secunzi au un caracter viciat? Restul unui instinct al armoniei, figurînd inclusiv pe panta declinului burlesc...

Cu toatea acestea nu cred că se inaugurează un "nou ciclu al istoriei culturii", astfel cum unii dintre noi s-ar putea îngrijora. Ar însemna să acordăm o importanţă nemeritată unor texte periferice, după toate probabilităţile efemere. Poate fi un episod de criză, în nici un caz un început. Să nu fim prea pesimişti. Cultura nu va muri sub ochii noştri. Între autorii care au cunoscut pe pagina şi pe pielea lor perioada comunistă şi cei formaţi după încheierea acesteia, există o marcată deosebire de mentalitate, care ne îngăduie supoziţia că doar de la cei dintîi se va articula o redresare. Primii purtînd un dramatism intrinsec, cicatricele unor bătălii (evident, nu ne referim la obedienţii regimului totalitar), ceilalţi purtători ai unei energii pe care au înţeles a o învesti păgubos. Pînă una-alta numeroşi condeieri juni cultivă extremele liberalizării şi antiliberalizării, într-o insolită conjuncţie. Fascinaţia impudorii face casă bună cu criteriile comuniste, într-un amestec în care am putea vedea reziduurile întîlnirii a două epoci. Un punct slab al douămiiştilor îl constituie neîndoios ignorarea predecesorilor, producînd un vertij al golului astfel ivit. Nesocotirea reperelor culturale merge pînă la o iconoclastie primitivă, sub chipul unei liste de autori "expiraţi", adesea dintre cei mai de seamă. Să fie o nouă faţă a avangardei? Ar fi una degradată, deplorabilă, un biet epigonism al său care îmi aminteşte un stih arghezian: "Iară eu încet încet/ Devenii analfabet". Întrucît avangarda avea o subtilitate speculativă în furoarea sa, înfăţişînd o machetă raţională în pofida iraţionalismului programat, un cavalerism în formula "antiartă". Teoria deopotrivă cu producţiile avangardiste se vedeau pliate pe eforturile unei inteligenţe ce-şi tatona limitele şi ale unei expresii ce proceda în consecinţă. Azi, ce întîlnim la scriptorii noştri? Dejecţii nu doar mentale, ci şi fiziologice. Din păcate, aproape numai un asemenea material. N-ar putea fi vorba de o eliberare cît de cît onorabilă din cutumele literare, deoarece ele sînt înlocuite de o nişă extrem de îngustă, semnificînd mai curînd captivitatea (bar, pat, argou, obscenitate cît încape şi mai mult decît atît). O neruşinare obsesivă, în care excelează nu doar poeţii, ci şi poetele, care se pare că sînt mai numeroase. Care poete au... avansat. Ehei, unde sînt îndrăznelile pionierei Rodica Draghincescu, care ne apar în prezent aproape inocente? Iată o listă parţială a bravelor noastre pornoautoare, alcătuită de Alex. Ştefănescu: Cristina Nemerovschi, Ioana Baietica, Claudia Golea, Ioana Bradea, Lorena Lupu, Ana Baston, Alina Nedelea, Petronela Rotaru. Excedat de invazia valului licenţios, criticul face următorul comentariu în marginea romanului Cristinei Nemerovschi, **Sînge satanic**: "De sute de ori este transcris în roman cuvîntul «pulă». Îţi vine să crezi că autoarea a cumpărat întreaga recoltă de «pule» a ţăranului din **Povestea poveştilor** a lui Ion Creangă şi a răsturnat-o în paginile cărţii ei (lăsîndu-le neconsolate pe cucoanele din aceeaşi poveste, dornice să-şi achiziţioneze şi ele cîte una)" (**România literară**, nr. 17/ 2015)... Dar am putea avea în vedere măcar o "luptă între generaţii", un fapt recurent în spaţiul defel paşnic al literelor, după cum s-ar putea întreba un spirit mai conciliant? Dacă dăm un răspuns afirmativ, ne-am putea reprezenta o atare luptă în felul următor: o confruntare între mînuitorii de floretă şi nişte inşi care vor să arunce asupra lor găleţi conştiincios umplute cu dejecţiile luate dintr-o hazna.

Între autorii care au cunoscut pe pagina şi pe pielea lor perioada comunistă şi cei formaţi după încheierea acesteia, există o marcată deosebire de mentalitate, care ne îngăduie supoziţia că doar de la cei dintîi se va articula o redresare. Primii purtînd un dramatism intrinsec, cicatricele unor bătălii (evident, nu ne referim la obedienţii regimului totalitar), ceilalţi purtători ai unei energii pe care au înţeles a o învesti păgubos.

Radu Aldulescu

Istoria Regelui Gogoșar

Culegătorii şi secerătorii mişunând prin semiîntuneric, curăţând locul şi el aşteptând lipit de zid, făcut una cu zidul clădirii Universităţii cu sufletul la gură.

Se întunecă şi frigul devine ger. Războiul e deja în toi. Cerul se clătină şi se zguduie fulgerat de luminile trasoarelor, intersectându-se cu rafale prelungi şi împuşcături. Un pluton de infanterişti înaintează dinspre Sala Dalles spre centrul Pieţei, în urma unei tanchete, o dihanie mătăhăloasă împroşcând fum şi gaze în luminile farurilor, tăind culoar prin masa de manifestanţi – criminalilor! criminalilor! criminalilor! Noi suntem poporul, criminalilor! Un manifestant s-a lungit pe caldarâm, în lumina farurilor, sub botul dihăniei, care dă să-l ocolească, dar nu reuşeşte întrutotul. Îl calcă pe cap şi pe tors, în urlete exacerbate de groază – criminalilor! criminalilor! Străbătută de o undă prelungă de şoc, masa de manifestanţi, legănându-se, îl duce pe Emanuel spre gura de intrare în Pasajul Subteran. Criminalilor! Gura Pasajului este blocată de două rânduri de scutieri tropăind pe loc şi bătând ritmic cu bastoanele-n scuturi; se menţin la temperatura optimă, pregătiţi în orice clipă să intre-n luptă... Emanuel dă ocol Pieţei căutând o ieşire din viespar; toate ieşirile în străzi sunt blocate de soldaţi şi scutieri. Nimeni să nu mai iasă şi să nu mai intre. Aici e bătaia peştelui şi gaura neagră în care ai rămas închis bâjbâind prin vacarm. Dacă scapi viu de aici, înseamnă că, oh, şi glasurile lor, scandând într-un glas, tot mai răguşit şi mai disperat, străduindu-se să acopere rafalele de împuşcături.

Un dragon cu trup de foc se perpeleşte şi şerpuieşte prin mijlocul pieţei, despărţindu-i pe manifestanţi de soldaţi. Un foc încropit dintr-un morman de mese, scaune, lăzi şi bucăţi de mochetă aduse din localurile din jurul Pieţei. Un obiect al muncii pentru cele două maşini de pompieri, care apar din spatele Sălii Dalles cu sirenele de incendiu pornite, invadând Piaţa cu jelania lor şi pompierii mişunând, întinzând furtune, ţintind cu jeturile de apă în miezul şi-n flancurile grupului de manifestanţi, dezechilibrându-i, dând cu ei de pământ, aruncându-i în lături şi îndepărtându-i ca pe nişte gunoaie, care mai apoi se regrupează şi-şi reiau partitura pe platoul dintre clădirea Teatrului Naţional şi Intercontinental. Maşinile de pompieri se retrag pentru a-i încolţi probabil prin alte părţi şi numaidecât un grup de vreo sută de inşi se formează iarăşi în mijlocul Pieţei, ţinând isonul cu scandările celor de pe Platou.

A pierdut-o, oh, a pierdut-o... Beatrice l-ar fi putut salva din hăţişul de împuşcături, scandări, urlete, ţipete, vaiete, care-i surpă vederea şi auzul. Capu-i vuieşte de glasul revoluţiei, în timp ce se sprijină de ziduri, abia ţinându-se pe picioare şi scenele repetându-se, suprapunându-se; manifestanţii din mijlocul pieţei reluând scandările cu avânt sporit, stârnind iarăşi maşinile de pompieri şi pompierii punând jeturile pe ei, gonindu-i iarăşi pe platou şi iar formându-se un grup în mijlocul Pieţei, prin care dă iama un camion în viteză, lăsând în urmă două dâre de trupuri inerte şi iar rafalele de împuşcături, rărind manifestanţii fără să reuşească să-i amuţească definitiv. După ce dispare camionul, apare un şir de trei ambulanţe şi preţ de câteva secunde i se pare c-o vede pe Beatrice printre cei care încarcă morţi şi răniţi în ambulanţe. Este eliberat terenul şi câmpul de luptă pentru a putea continua jocul: unii scandează şi alţii se dau de ceasul morţii ca să-i reducă la tăcere şi totodată să le dea o binemeritată pedeapsă pentru ce scandează. Caldarâmul pieţei se umple iarăşi de trupuri inerte sau zbătându-se în agonie, printre care apar şi fojgăiesc un fel de culegători sau semănători cu uneltele lor, pistoale cu care-i împuşcă în cap pe cei care mai mişcă, curmându-le astfel agonia, după care-i trag târâş de haine spre trotuare.

Culegătorii şi secerătorii mişunând prin semiîntuneric, curăţând locul şi el aşteptând lipit de zid, făcut una cu zidul clădirii Universităţii cu sufletul la gură. Mare minune dacă o scăpa viu de aici, dacă nu cumva e doar sufletul lui lipit de zid, iar trupul lui o fi undeva printre cadavrele din mijlocul Pieţei, Emanuel sărmanule, singur ţi-ai căutat-o, apropiindu-te pas cu pas de miezul nenorocirii şi nemaiîndurându-te să pleci, molipsit parcă de spiritul profesorului Marius Ogrezan, care de bună seamă că bântuie şi el pe aici, după ce cadavrul i-a fost încărcat în una din ambulanţe. Nu l-a văzut, dar l-a simţit aproape, scandându-şi lozincile alea cu care i-a împuiat capul la Colibaşi.

Îi clănţăne dinţi-n gură. Dacă-i e frig, înseamnă că e viu. Nu mai scandează nimeni; împuşcăturile se aud tot mai departe, ca şi cum războiul s-ar fi mutat spre marginea oraşului. Maşinile de pompieri iarăşi au apărut, de data asta pentru a spăla caldarâmul cu jeturi de apă. S-a cam terminat, dacă s-au apucat de curăţenie. Probabil că nu mai e mult până la ziuă. Dă să se uite la ceas, dar nu-l mai are. L-a pierdut.

(*fragment dintr-un roman în curs de apariţie*)

Premiile revistei *Argeș* pe anul 2014

Octavian Doclin

Vasile Spiridon

Nicolae Prelipceanu

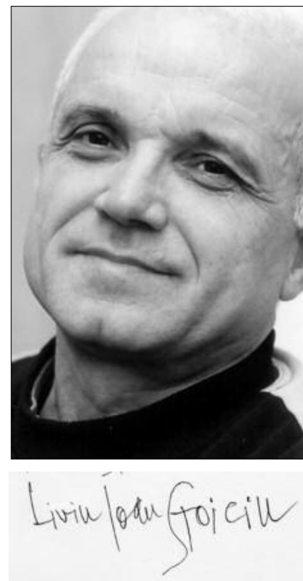

Centrul Cultural Piteşti si Uniunea Scriitorilor din România Filiala Piteşti au organizat festivitatea de acordare a premiilor Revistei Argeş pe anul 2014. Juriul format din membrii redacţiei Revistei *Argeş*, publicaţie lunară editată de Centrul Cultural Piteşti, i-a desemnat pe câştigători. Premiul pentru poezie i-a fost atribuit poetului **Octavian Doclin**. Despre creaţia literară a lui Octavian Doclin a vorbit redactorul-şef al Revistei *Argeş*, Dumitru Augustin Doman. Premiul pentru critică literară i-a fost acordat lui **Vasile Spiridon**, profesor univ. dr. la Facultatea de Litere din cadrul Universităţii Bacău. Activitatea literară a lui Vasile Spiridon a fost prezentată de poetul Mircea Bârsilă, profesor univ. dr. la Facultatea de Litere din cadrul Universităţii Piteşti. Premiul OPERA OMNIA i-a fost decernat poetului **Nicolae Prelipceanu**. Preşedintele USR Piteşti, criticul literar Nicolae Oprea, profesor univ. dr. la Facultatea de Litere din cadrul Universităţii Piteşti a vorbit despre opera distinsului om de cultură.

Festivitatea de acordare a premiilor Revistei *Argeş* a avut loc sub egida Zilelor Municipiului Piteşti.

CARMEN ELENA SALUB. Foto: ILIE VODĂIAN

Liviu Ioan Stoiciu

Festival internațional de poezie la Chișinău. Cu mulțumiri Uniunii Scriitorilor din Moldova

În perioada 6 - 9 mai 2015 s-a desfăşurat la Chişinău a V-a ediţie a Festivalului Internaţional „Primăvara Europeană a Poeţilor". Festival credibil, organizat de Uniunea Scriitorilor din Moldova - USM (ajutată de Ministerul Culturii din „Republica Moldova" şi de ICR Chişinău şi ICR Bruxelles, care au făcut deconturi pentru traducători; traducătorii sunt centrul atenţiei la acest gen de festival, ai impresia). Mărturisesc, n-am ştiut de existenţa acestui festival până anul acesta (deşi au mai avut loc patru ediţii, n-am văzut nici un fel de publicitate pe seama lui în România), când preşedintele USM, poetul Arcadie Suceveanu, binevoitor, m-a invitat să particip. De regulă am reţineri să plec dincolo de graniţele ţării (unde e vamă în afara Uniunii Europene, la care trebuie să prezinţi paşaport şi unde aştepţi cu orele controlul vamal, cel mai adesea umilitor; e valabil la cursele cu autocare, microbuze sau la maşini personale şi la trenuri; eu nu ies în general cu maşina din ţară, să fiu sigur că evit orice neînţelegere), dacă nu sunt posibilităţi financiare să mergi cu avionul. Lasă că am rău de maşină la drum lung, atunci când nu conduc eu. Iniţial, am refuzat cu scuze invitaţia amabilă să vin la Chişinău, nesimţindu-mă în stare să fac faţă transportului. Am venit (şi m-am întors), norocos, cu un autoturism înmatriculat în Franţa, alături de doi angajaţi ai ICR Bruxelles. N-am mai fost demult la Chişinău, nu-mi mai amintesc exact de când. Odată am fost cazat la Chişinău (şi Emilian Galaicu Păun mi-a arătat secretele capitalei), altădată la Peresecina, la vreo 35 de kilometri de Chişinău (unde USM are o casă uriaşă de odihnă, într-o pădure; din păcate, azi e într-o stare avansată de degradare): în ce ani, însă, nu mai ştiu. Am fost la Chişinău numai cu grupuri, la manifestări literare şi întotdeauna am rămas îndatorat pentru primirea caldă, pentru găzduirea frăţească. În anii din urmă, mulţi ani la rând, m-am îndepărtat de „Republica Moldova" (după venirea comuniştilor românofobi la putere, la Chişinău, şi după ce românii de aici votau majoritar cu Traian Băsescu, cu partidul şi cu guvernarea lui, şi simpatizau exclusiv „intelectualii lui Băsescu"), încet-încet n-am mai fost atent la ce se întâmplă dincolo de Prut. Nu spun că, între timp, au dispărut şi revistele literare „basarabene" de pe piaţa românească... N-am observat, astfel, că noul preşedinte al USM, Arcadie Suceveanu, a iniţiat acest Festival Internaţional „Primăvara Europeană a Poeţilor", în 2011, care a avut laureaţi de prestigiu: poeţii Florin Iaru (România) – ediţia din 2011, Ioan Es. Pop (România) — 2012 şi traducătorii (care sunt şi poeţi) Linda Maria Baros (Franţa) – ediţia din 2013, Attila F. Balazs (Slovacia) — 2014. Surpriză, la ediţia din acest an a primit, onorat, Marele Premiu (cu Trofeu) cel ce scrie aceste rânduri.

Uniunea Scriitorilor din Moldova patronează un festival internaţional de poezie admirabil, din 2011. Culmea, el suplineşte lipsa Festivalului Internaţional Serile de Literatură de la Neptun, patronat de USR (festival costisitor; el împărţea bani grei, de 10.000 şi de 5.000 de euro, la străini care n-aveau nevoie de asemenea premii; nici măcar cei premiaţi nu au făcut caz de aceste premii primite la festivalul patronat de USR în ţările lor, de parcă s-ar fi ruşinat că le-au primit), oprit din lipsă de sponsorizare. Remarcabil, festivalul de la Chişinău îşi promovează propriile valori, aduce traducători din Occident care chiar ştiu româneşte, sau care traduc în limba... tătară (profitând că basarabenii ştiu şi limba rusă), în propria selecţie. Au fost premiaţi traducătorii celor două antologii apărute cu poeţi basarabeni: una, cu poeme de Arcadie Suceveanu, Vasile Gârneţ, Teo Chiriac, Grigore Chiper, Nicolae Spătaru, Irina Nechit, Emilian Galaicu-Păun, Dumitru Crudu, Diana Iepure şi Aura Maru (traducere în neerlandeză de Jan H. Misjkin şi Jan Willem Bos) şi alta, cu titlul „Poeţi din Moldova. Antologie în limba tătară", traducere de Lilya Gazizova şi Rais Thvatullin. În privinţa traducătorilor din Occident (nu mai spun de cei din Rusia), am observat că habar nu au de complexitatea poeziei române, în schimb traduc nume de pe liste date de ICR-uri. De exemplu, ICR Bruxelles auzise de poezia promovată de festivalurile de poezie de la Sibiu şi Bistriţa; urmarea, traducătorii pe care ICR îi cultivă, din Olanda şi Belgia, au venit la Chişinău cu două antologii cu nume ale poeţilor agreaţi de acest gen de festivaluri din ţară, convinşi că sunt reprezentativi pentru poezia din România (să fiu iertat că surâd, cinic; bineînţeles, nici ICR Bruxelles, nici traducătorii ei nu auziseră de... Liviu Ioan Stoiciu, motiv de stupefacţie să descopere că... el ia Marele Premiu la Chişinău şi nu un poet cuprins în antologiile lor; îmi imaginez că se întrebau în particular: cine o mai fi şi ăsta? Am pus public problema mea, de faptul că n-a auzit nimeni de mine, să fie de învăţăminte; sigur, nici scriitori din „Republica Moldova" nu ştiau cine sunt, nu mai spun de cei ce mi-au luat interviuri la televiziuni, care m-au întrebat în câteva rânduri cum mă numesc, neînţelegând). De curiozitate, iată lista poeţilor traduşi de Jan H. Misjkin (Belgia) în neerlandeză, în două antologii — în una: Mircea Ivănescu, Constantin Abăluţă, Ileana Mălăncioiu, Angela Marinescu, Dinu Flămând, Mircea Dinescu, Nichita Danilov, Alexandru Muşina, Marta Petreu, Ioan Es. Pop, Daniel Bănulescu şi Ruxandra Cesereanu; în alta: Nina Cassian, Nichita Stănescu, Ana Blandiana, Nora Iuga, Ion Mureşan, Mircea Cărtărescu, Lucian Vasilescu, Doina Ioanid, Cosmin Perţa, Claudiu Komartin şi Ofelia Prodan. Toţi, poeţi buni şi foarte buni, dar care a fost criteriul de selectare? Fiindcă poeţi buni şi foarte buni, români, sunt şi atâţia alţii, ignoraţi, netraduşi (să nu fiu înţeles greşit, nu mă refer la mine)... Funcţionează acelaşi spirit de gaşcă la nivelul traducătorilor, bine cunoscut în lumea scriitorilor români (FILIT Iaşi are altă listă de traducători, care funcţionează după aceleaşi reguli). Personal, nu mă mai omor cu firea, am înţeles că nu sunt pe lista niciunui traducător care depinde de stipendiile ICR. Mie mi-ar ajunge dacă aş fi citit în România, dar nici în România nu sunt citit... Cu părere de rău i-am spus unuia dintre traducători (ţinut pe braţe în România) — traduceţi poezie din România, dar cine vă citeşte? Sunt cărţi scoase să fie puse acasă pe un raft de bibliotecă şi atât (e adevărat, ai cu ce te mândri, că ai fost tradus; le pomeneşti în biobibliografia ta şi acolo mor). Nu mai sunt nicăieri cititori. Am aflat că şi în imperiul Rusiei se publică o carte de poezie ca-n România, în maximum 500 de exemplare! Mai e vreun poet (în afara celor de tip Mircea Cărtărescu, învăţat din manuale din clasele mici în România, strategic, tradus în prostie în toate limbile pământului, pregătit oficial pentru Premiul Nobel) care-şi face iluzii că va conta după ce moare, eventual? Festivalul de la Chişinău a început cu Simpozionul „Dialoguri europene: poeţi şi traducători" — moderat de directorul ICR Bruxelles, Robert Adam. S-a specializat ICR-ul în traduceri? Altfel, festivalul de la Chişinău (cu „desant poetic" şi la Universitatea din Bălţi, unde am fost transportat de Grigore Chiper, nu numai la universităţi din Chişinău, cu poeţii şi traducătorii invitaţi; plus o componentă turistică la Soroca, pe malul Nistrului, la Cetatea lui Ştefan cel Mare şi la „Lumânarea Recunoştinţei", în ultima zi), cu un program profesional extrem de strâns, de dimineaţă până seara (fără pauză la prânz; n-aveai când să mai vezi Chişinăul) a fost de bun augur.

Magda Grigore

În numele poemului

(noapte bună, tată)

Noapte bună, tată - noapte bună,
ziua cade leneş înapoi în humă,
tu eşti dus departe, unde timpul sună
cu blândeţe strânge fluturii-împreună.

Ghimpele durerii glezna mi-o usucă
în verdele tihnei sufletul îmi urcă.
Umbra mea de viaţă a crescut destul,
mersul meu pe ape se întoarce-n mâl.

Liniştea şi somnul încă ne desparte -
eu îţi sunt aproape, tu îmi eşti departe,
o lumină-n gânduri negre face pace
şi se-aşază-n lucruri, fructul vieţii coace.

Noapte bună, tată, noapte bună,
soarele din raze parcă lasă brumă.
Mi-e dor de o vreme să fim împreună.
Sângele îngheaţă, vremea e nebună.

Noapte bună, tată – noapte bună.
Visele din mine astăzi se răzbună,
altcuiva pe tâmple îi vor fi cunună
mâine, când cu tine voi dormi sub lună.

Clara Mărgineanu

Ritualul de trecere

Am bătut pasul pe loc, în ritm constant
Pe muzică de jale,
În fiecare zi, acelaşi chip oglindit în zid,

Cineva e salvat din ştreang,
De glonţul care a nimerit frânghia,
În drum spre inima altcuiva,

Aud glasul spunându-mi:
,,Lasă-i, nu mânia ta îi va pedepsi,
Ci cugetul lor!"
Când patima are proporţii de infern,
Aminteşte-ţi doar florile lăsându-şi parfumul
În mâinile care le zdrobesc,

Ritualul de trecere a durat patruzeci de ani,
Ca să nu uit, mi-am făcut un semn
Cu lama cuţitului, pe încheietura mâinii stângi,

Am ştiut un înger care s-a plimbat toată noaptea pe cer,
Urma traiectoriei sale a scris:
,,Iubirea e atunci când închizi ochii strâns
Şi vezi explozia luminii!"

Să îţi smulgi inima din colţii destinului,
Să o aşezi într-un glob de sticlă, în care ninge

Poate că de aici, începe poezia.

Un fluture pe rever

Un fluture negru sclipind culege roua şi descântă de frică,
Visează pe un geam îngheţat, din spatele căruia, a văzut sfârşitul,
Un fluture desenat din raze leagănă a suflare poezia,
La marginea florii pereche care tocmai se usucă,

Un fluture înfrânt de toamnă zboară înţelesuri
Şi se aşează pe o pagină din biblie.
,,Veţi fi iertaţi, căci mult aţi suferit."
Acelaşi fluture, cândva,
Îşi dorea casă pe un rever,
Să culeagă roua.

Este singurul fluture care ştie câte ceva
Despre nopţile sângelui,
Despre tristeţea aplauzelor de aripi,
Frumuseţea, spectacol întemniţat
În fiinţa de zbor care

Ţipă pentru ultima dată în vârtej
Şi îşi dă sfârşitul frumos,
Încrustat în chihlimbar.
Bijuterie vreodată, pe un rever.

Doar urmele sale rămân în aer,
Precum roţile neputinţei, în zăpada dimineţii.

Se rumeneşte seceta-n cuptoare

Ninge a milă şi a exaltare
Oricât te pustieşti şi-ntrebi ,,de ce"
Când lumea ţi se pare cum nu e
Se rumeneşte seceta-n cuptoare.

Iar vinul vechi ne plăsmuieşte doar
O înjunghere lentă de cuţit
Ciobul vrăjit din ochi a obosit
Crăiasa din zăpezi dansează-n jar.

Vezi, sfântul încă necanonizat
Miraculos, în calendar apare
Numele său e semn de întrebare
Scris cu nuanţa sângelui uscat.

Surâde a psaltire, să ne mire,
Căci un miracol a bătut în poartă
Durerea pe poeţi acum îi iartă
Şi în chitară-şi face mânăstire.

Ninge a milă şi a exaltare
Se rumeneşte seceta-n cuptoare.

Norii, flori de bumbac

Îmblânzeşte şi pansează, vindecă, înseninează
Clipa va rodi, inima ta
Luminează, ocroteşte, nu mai acuza, orbeşte
Îngeri buni, spre tine, vor veghea!

Fiecare din noi, fiecare din ei
Tăinuim spre sublim, prea tânjitele chei,
Flăcări albe, adânci, şerpuiesc către sus
Ne zâmbeşte, cu dor, din poeme, Isus.

Sufletul arde mut, în incendiul banal
Norii, flori de bumbac, azi în cer fac scandal
Nu mă vezi, nu te-aud, Atlantida e grea
Urlă lupi hăituiţi, în memoria ta.

Din tavan mă privesc ochi stiviţi de-arlechin,
Şi din plânsetul lui, îi smulg vieţii un spin
Doar ceva te mai rog, dacă poţi, dacă vii,
În iertare să-mbeţi, jalea oarbei trufii.

Într- un vis vei putea să te-aşezi, omenesc
Cu un suflet creştin, pe-un divan românesc
Îţi voi da să ciocnim, pentru că te-am iubit,
O ulcică de lut, plină ochi cu sfârşit.

Mihai Merticaru

SONETUL VINULUI

Hai să savurăm zeiasca licoare,
Să ne bucurăm de tainica roadă,
Ce inimi, suflete şi limbi deznoadă,
Lăsând imaginaţia să zboare,

Să se dezlănţuie cum o tornadă,
Deszăpezind fluvii de ardoare
Şi dorinţe c-o mie de picioare
Într-o interminabilă paradă!

Ca un foc roşu curge prin artere,
Făcând, din bicisnic, titanul Atlas,
Ultimul pahar pe un altul cere,

Răpind uitare, dăruind plăcere.
De la Alceu, zicală rară ne-a rămas:
Să nu uităm că in vino veritas!

SONETUL FERICIRII

Anotimp cu soare-i orice iubire
Când sufletu-ţi dansează cu pasărea-n zbor,
Pământul sare şi el într-un picior,
Planetele toate îşi ies din fire.

Fericirea cântă, gâlgâie-n izvor,
Îngerii se-mbracă-n costum de mire,
Pomii-nfloriţi nu contenesc să se mire,
Horă se face bucuria tuturor.

Trăieşte-ţi dragostea cu-nverşunare,
Fii onorat de sacralitatea ei,
Împodobeşte-o cu mărgăritare,
N-o lăsa să îngheţe în tipare,
Învaţă să lupţi de la vechii ahei,
Dacă-i nevoie, intră-n cuşca cu lei!

SONETUL MUZEI

Ştiu că minţi frumos
când spui că mă iubeşti,
Dar alba minciună-i bun medicament,
Distruge microbul cel mai virulent
Al tristeţii şi-al altor boli sufleteşti.

Îţi sunt recunoscător pentru talent,
Pentru inedite declaraţii îngereşti
Şi pentru atâtea frumoase poveşti
Rostite melodios şi coerent.

De n-ai fi fost te-aş fi cioplit c-o daltă,
Să-mi fii, ca vie, una dintre muze
Cum pe lume nu se mai găseşte altă

Femeie subţirică şi înaltă,
De crezi că vorbele-mi vor să te-acuze,
Împuşcă-mă c-un zâmbet de pe buze!

SONETUL TAINELOR

Tristeţea toarnă versuri în pahare,
Singurătatea îi ţine isonul
Şi-i aduce rime cu vagonul
Fie dulci, fie seci, fie amare.

Neliniştea le întregeşte tonul,
Mai cheamă-n ajutor şi-o disperare,
Sonuri cu incantaţii selenare
Cât poate duce-n cârcă milionul.

Răstignit pe-orizonturi fulgerate,
Hipnotizat de culori şi lumină,
Poetul profet cu priviri mirate

Vrea, lumii întregi, să-i scrie, să-i arate
O parte din sfânta comoară divină,
Taina tainelor de la vestita Cină.

SONETUL ÎMPĂCĂRII

În ochii tăi văd mii de baionete,
Parc-ai strâns ură de-o întreagă viaţă.
Otravă în borcanul cu dulceaţă,
Capul Gorgonei ţi-l zăresc prin plete.

Să fi făcut cumva vreo boroboaţă?
Ştii bine că nu-mi prea plac alte fete,
Privirile lor nu pot să mă îmbete,
Gându-mi este doar la propria-mi soaţă.

Panteră crudă, tu suplă felină,
Alungă-ţi astă sumbră supărare!
Scumpo, eu nu mă ştiu cu nicio vină,

Fii calină, fii cum te ştiu, divină!
Iubire, de mă urăşti aşa de tare,
Otrăveşte-mă cu o sărutare!

Remember

Adrian Derlea (1949 – 1999)

drum de căruţe

casele-s cam dărăpănate deja
faţă-n faţă
de-a lungul unui drum de căruţe
prin curţi
bătrânii stau la umbra unor nuci
şi mai bătrâni
câte-o femeie aduce apă
de la cişmea
iar bărbaţii fac treabă de bărbaţi
ca-n fiecare seară de sâmbătă-n birt
s-ar spune că lumea s-a oprit
la şoseaua care taie locul
câteva grădini mai încolo
dar prin luminatorul podului se văd
apropiindu-se
şi tot apropiindu-se blocurile turn

La rude, în vizită

la desert aduceau prăjiturile şi tortul
vinul sec şi lichior de coacăze
se plângeau că prea rar trecem pe la ei
doar
la Ignat şi de Crăciunul sârbesc
zăboveam – teracota fierbinte
ţigările ieftine
ne reţineau
noapte bună spuneam la plecare
şi mai treceţi şi voi pe la noi

Santinela

în locul cu timpanele sparte
parcă
de-o linişte atotstăpânitoare
e frig şi stă să ningă
pe aici
doar bătutul palmelor
şi tropăitul mărunt
sunt o datorie
patria are nevoie de-asemenea-ndurare
ţi se repetă
deşi mândria asta
nu încălzeşte

târgul

dinspre câmpie
treci mahalaua s-ajungi
în buricul cetăţii
prin curţi
rufele se usucă pe sfoară
şi răsună voci groase de bărbaţi
de dincolo de ferestre
aburii fierturilor
irosesc vise neclare
dar n-ai timp pentru ele
până-n târg mai e ceva
de mers
şi piaţa-i bună

prea devreme

între nişte scânduri şi un acoperiş de catran
bătrânul mânca la o masă din lemn de brad
tăia clisa cu un cuţit ştirb
şi sorbea dintr-o ceapă zobită
dormea apoi pe-o saltea umplută cu ghije
visând o aripă fără pasăre
ca-ntr-un anotimp venit prea devreme

vrajă

cămăşile mele colorate nu mai pot îmbrăca
semnele anilor
şi ridurile săpate de vise neâmplinite
copac jefuit de viclenia unui ceas rău
lehamitea de-acum
nu are nici puterea de a mai sorbi
apa regală
care se duce şi duce cu ea
doar aburul ielelor
zăpăcite de-o vrajă dementă

septembrie – octombrie

în serile când ne zbenguiam
prin iarba ce ne sângera genunchii
era totdeauna septembrie – octombrie
acum fiecare zi e o aventură-n care
deseori se-ntâmplă să reuşească alţii
pe-atunci
înfloriţi de-acneea primelor insomnii
imaginam castele
şi ce regat aveam!
Ne îmbrânceam să-nvăţăm litera a
din reţeta de savarine a bunicii
şi încă nu ştiam că
dragostea
este doar o
noapte dezvirginată de-un puber timid

numele vorbelor

în serile cu ninsoare calmă
se-adunau în jurul mesei
la o cană cu ceai de măceşe
iar teracota fierbinte
şi „Sonata lunii" le tihneau
fumau ţigări ieftine ca-n tinereţe
şi vorbeau despre vremurile de demult
ca despre morţii familiei
de-acum e bine
spuneau
să căutăm câte-un nume vorbelor
vom fi cu toţii
protagonişti ai unor ceremonii funerare
dar nu trebuie să ne grăbim
să nu ne grăbim

mehala

vom pune mesele Mehalei cap la cap
să-ncapă fiecare cu ce aduce
nişte gâşte grase şi purcei de ţâţă
ceva salate
şi brânză
să-ncepem a-nchina răchia
în sănătatea tuturor
şi tot aşa
cerând mirilor o sărutare mai lungă
pentru darul nostru
s-ajungem la potroace
ce fain a fost
ş'altădată ş'altădată
vom cânta la plecare
toată mahalaua să ne ţină minte

méliusz

méliusz, méliusz, de când deja
am descărcat tot fânul
voiam să ne mai vorbeşti de marişka
şi de grebla lată cu dinţii de lemn
şi de toate miresmele
parcă te văd cocoţat în vârful carului
copil de doisprezece ani
preafericit

cămăşile mele colorate nu mai pot îmbrăca

semnele anilor

şi ridurile săpate de vise neâmplinite

copac jefuit de viclenia unui ceas rău

Petruţ Pârvescu

buchetul

mulţi
au văzut şi auzit gârla vezii
dar pe malul ei puţini au şezut

mijeau tuleiele în draci
floare ascunsă
ghiocul
creştea uimit sub cele patru colţuri
pe oala întinsă mustaţa subţire lua foc
venise timpul acela

cu un buchet
deveneai bărbat
iar flăcăii începuseră să afle secretul
ilinca lu' mutu'
jos
în vale
la rotoaica sub pădure
avea leacul

singură
frumoasă
de cădeau stelele pe spate
în urma ei noapte de noapte
iar fetele mari aveau somnul muncit
când
sub pădure la ilinca
dimineaţa
lampa mică prindea în floare zorile despletite

încă verde mură coaptă
blestem şi ocară
duceau muierile vorbe grele prin sat
toţi bărbaţii o doriseră de nevastă
dar nu îndrăzniseră
acum
îndrăznea ea

cu un buchet de flori de câmp proaspete
deveneai bărbat
numai flăcău să fii
cu aţa întreagă (aşa îşi jurase ilinca)
treceai dincolo
fericit
pe malul celălalt
şi o ţineai minte toată viaţa!

Din vol., în pregătire, „Păcala Făgeţelului"

poesis

JEAN-LUC WAUTHIER (1950-2015)

Poet, prozator, cronicar și critic literar, profesor până în 2009, Jean-Luc Wauthier a fost și redactor-șef al celei mi longevive reviste europene de poezie, *Le Journal des poètes*, până la neașteptata lui dispariție din martie 2015. Născut la Charleroi, în Belgia, în 1950, Jean-Luc Wauthier a revenit în ținutul natal, l'Entre-Sembre-et-Meuse de Wallonie, în 2008. A fost timp îndelungat și președinte al Casei Internaționale de Poezie „Arthur Haulot" din Bruxelles, ocupându-se ani la rând de organizarea Bienalei Internaționale de Poezie de la Liège, ajunsă la a XXVII-a ediție în octombrie 2012. Ultimul său volum de poeme, *Sur les aiguilles du temps*, apărut în 2014, se deschidea printr-un moto, parcă premonitoriu:

„A trăi, ca o mare hotărâre luată după multiple ezitări,
A trăi, ca o chemare, ca o armă de scuipat neantul în față,
Poemul te aplaudă cu mâinile tăiate."

Jean-Luc Wauthier a fost un prieten entuziast și plin de solicitudine al poeților români, el vizitându-ne țara în mai multe rânduri, prezent fiind la Cluj-Napoca (unde a obținut Marele Premiu Internațional de Poezie „Lucian Blaga", 1998), Craiova și Neptun (la Festivalul „Zile și nopți de poezie").

De același autor: *Morteville* (1976), *La neige en feu* (1980), *Secrète évidence* (1985), *Tessons d'absence* (1988), *Le Domaine* (1991), *Les vitres de la nuit* (1993), *Par le silence et l'ombre* (1993), *Le nom du père* (1994), *La soif et l'oubli* (1994), *Fruits de l'ombre* (2003), *Cinq visages* (2006), *L'envers du ciel* (2007), *Manteau de silence* (2010). Traducere în limba română: *Lăsați străinul să intre* (Cluj-Napoca, 2008, trad. : Horia Bădescu), precum și mai multe grupaje de versuri publicate în revistele craiovene *Ramuri*, *Scrisul Românesc* și *Mozaicul*. Prezentul grupaj va fi inclus într-o amplă antologie de poezie intitulată *Șaptezeci de ani de poezie belgiană (1945-2015)*.

Prezentare şi traducere de IOAN LASCU

Când noaptea vine
eu inventez
un soare
trece un vânt teribil
peste ținutul
care nu există

SETEA ȘI UITAREA (LA SOIF ET L'OUBLI), *L'Age d'Homme, 1999*

COPILĂRIE DESCHISĂ

Ascultați:
Eu spun spărtură
și orologiul se oprește
iar copilul aruncă departe
visele nopții

Ascultați:
Eu spun: prezență
și umbrele se șterg
și grădina cântă sub nori
și ciocârlia își pregătește oglinzile

Apoi, eu spun cer păsări copii murmure
și portocala coaptă vă cade în mâini
și universul se surprinde
revărsându-și lumina
într-o clasă de școlari umili

Elogii

Un fir de iarbă
Culoarea invizibilă a vântului
Și toată pajiștea
freamătă

*
Toată memoria
Nu-mi ajunge
Ca s-o uit
pe absentă

*
Iubirea pârâului
căruia îi știu numele
nu-mi aparține
nici locul lui, foarte restrâns
Vast
poemul deschis pe masă

*
Duminică, nu-ți voi rosti numele
Nici larma grădinilor
părăsite de copii
nici lâncezeala clopotului
care împinge puțin mai departe
cântecul

*
Despre cer
nimic de spus
E de ajuns cuvântul

*
Pește negru
enervat sub umbra mea

*
Apa
pentru totdeauna
ne liniștește și ne bântuie
(cu fiul meu misterul
câte puțin
crește)

*
Când noaptea vine
eu inventez
un soare
trece un vânt teribil
peste ținutul
care nu există

*
Mă apasă
Acoperișurile
Coridoarele
Odăile.
Pasărea
și căpriorul
toate mă trag

după imponderabila lor greutate
țâșnește
intactă flacăra –

Trăiesc doar din azur
și pământ

*
Și omul
în toate acestea?
Inutil.
Pentru moment,
Singur întrevede triumful.

REVERSUL CERULUI (L'ENVERS DU CIEL), *Editions d'écart, 2007*

REVERSUL CERULUI

Pierdut
pentru totdeauna
la frontierele nesigure
unde pacea unduiește
sub pleoapele închise
ale nopții – pentru totdeauna închise
peste secrete
în timp ce tu agonizezi
în mijlocul unui cerc
de foc.

*
Singur
în noaptea
acestei camere strâmte
ce se numește memorie,
cameră fără lumină
unde eu arunc pe un scaun de lemn
hainele fricii
zdrențele cerului
tăcerea tăcerilor,
ce nu închide nicio sete

singur
pierdut pe străduțe
fără înfățișarea unui oraș în ruine.

În piața supliciilor
agonizează un cap absent.

*
Scaunul
Masa
Sala goală
O foarte tânără femeie
care-ți întoarce spatele
Pe scaun,
o pată de sânge
Pe masă,
hainele împrăștiate
și tânăra femeie căreia nu-i vei vedea niciсând fața
și din care nu vei iubi
decât corpul absent.

*
Viața trece și nimic nu se spune
mereu aceste gesturi de ciung
aceste cuvinte afazice
aceste mișcări înțepenite
mugurul poemului
ars sub zăpadă
În fiecare zi visăm mai mult
să deschidem toate ușile
și singurul răspuns
rămâne indiferența stelelor
și tăcerea casei

MANTOUL TĂCERII (MANTEAU DE SILENCE), *Éditions de l'écart, 2010*
POEME VIZIBILE (POÈMES VISIBLES)

Lupta cu îngerul

Acum
oglinzile au încetat
să îți reflecte chipul
Singurătatea stă în prag
să te ascunzi de umbra ei
ține ochii plecați
ca să nu vezi gestul chemării
pe care ți-l face.

Departe în iarbă, viața pleacă mereu
departe de casa unde agonizezi
orbit
Viața și-al ei cortegiu de plăceri
și de vanități, viața care, precum noaptea
ce vine cu-ale ei neguri
chipul ți-l va șterge.

Totuși
tu locuiești de-acum
într-o țară frumoasă ca un cal rănit
sub pletele furtunii
cădea-vei însă mâine
învins
cu fața la pământ
vei dispărea din zilele trăite.

Întoarce lumina cu fața la zidul
de umbră,
ale tale sunt torța și focul
ale tale mâinile fericirii
care poarta o deschid
pe o ploaie de stele.

traduceri

Vasile Spiridon

IMPRESII CORECTATE ŞI PUNCTE DE VEDERE SCHIMBATE

Cercetarea cu titlul *Tudor Teodorescu-Branişte. 50 de ani de ziaristică morală* (Craiova, Ed. SITECH, 2015; prefaţă de Valeriu Râpeanu), a Deliei Duminică, are drept obiectiv principal o readucere nu numai în memoria argeşenilor a unei personalităţi foarte cunoscute şi apreciate în atmosfera socio-culturală interbelică. Dacă e să mă raportez la stadiul cercetării subiectului ales, pot spune că în demersul de faţă (ce are la bază teza de doctorat susţinută sub conducerea ştiinţifică a prof. univ. dr. Nicolae Oprea) se pleacă de la constatarea că există deja o sumă de prezenţe publicistice referitoare la profilul lui Tudor Teodorescu-Branişte, prilejuite de împlinirea unor ani de la naşterea sau moartea sa, semnate de nume de prim rang (G. Călinescu, Şerban Cioculescu, Perpessicius, Ion Biberi ş.a.). Merită citate câteva fraze referitoare la încetarea din viaţă, în 1969, a lui Tudor Teodorescu-Branişte: *„Citind textele discursurilor funebre care s-au publicat vom observa că unii dintre vorbitori au folosit tragicul eveniment pentru a pune în evidenţă apartenenţa lor la lupta ilegală a Partidului Comunist Român.* [...] *Este cazul să punem următoarea întrebare: oare să nu-şi fi adus aminte pro-comunistul Miron Radu Paraschivescu, din 1947, când – aşa cum am arătat – timp de zece ani Teodorescu Branişte trăia în neagră mizerie şi nici atunci când a revenit, de ceea ce a făcut pentru ei, utecîştii, acest mare ziarist? În mod cert, n-a vrut «să scape» prilejul morţii ziaristului pentru a se împăuna cu titlul de ilegalist, aducător atunci de multe privilegii. Remarcăm faptul că discursul lui Miron Radu Paraschivescu, ţinut la înmormântarea gazetarului, era paginat destul de meschin, în partea de jos a paginii, fără nicio fotografie şi fără să menţioneze prilejul cu care a fist rostit”* (p. 59).

Cert este că nu s-a realizat încă un tablou complet prin alăturarea opiniilor şi analizelor cu privire la scrierile marelui ziarist ori la contextele de viaţă în care acestea au fost realizate. E ceea ce ne oferă acum Delia Duminică prin investigarea sa. Astfel, se conturează profilul unei personalităţi cu multiple valenţe creatoare, cu harul probat al relaţiilor sociale, cu vocaţia moralităţii în condiţii de trai modest şi a analizei lumii din jur prin neobosita sa activitate, de cinci decenii, în domeniul ziaristicii.

Actualitatea cărţii derivă din modelul pe care ar putea să-l ofere Tudor Teodorescu-Branişte – prin verticalitatea principiilor profesate, precum şi prin consecvenţa şi determinarea ideatică – jurnaliştilor de astăzi aflaţi în deficit de probitate şi pregătire profesională. Următoarele trei întrebări pe care (ni) le pune autoarea sunt perfect justificate: *„De altfel, senzaţia trăită la finalul acestui studiu monografic este una controversată: cum am putea, oare, înţelege astăzi un om, o inteligenţă, un comportament cu care nu suntem deprinşi? Suntem în măsură să facem aprecieri corecte şi în deplină cunoştinţă de cauză printr-o simplă raportare la trecut? Ne permite structura noastră umană, de fiinţe-rod al unei etape a culturii şi civilizaţiei, să fixăm în teorii, curente, tendinţe sau morală un om care a cunoscut trei regimuri dictatoriale, a supravieţuit celor două războaie mondiale, a slujit gazetăria vreme de cincizeci de ani şi a rămas fidel aceloraşi idealuri democratice?”* (pp. 10 – 11).

Scopul Deliei Duminică este acela de a întreprinde o cercetare axată pe trei mari direcţii – viaţa, publicistica şi scrierile ficţionale, adică de a studia şi analiza articolele de presă şi paginile de literatură, dar şi de a compara stilurile publicistic şi literar, tematica lor, precum şi încadrarea în publicistica şi proza românească, corelate cu situaţiile particulare trăite de gazetar. Cu alte cuvinte, intenţia vădită este de a realiza atât o monografie a „sufletului" lui Tudor Teodorescu-Branişte (ca sumă a experienţelor personale ce au devenit trepte în calea desăvârşirii destinului), cât şi o monografie a spiritului său (printr-o analiză a activităţii sale intelectuale, culturale şi sociale). Cercetarea va fi orientată pe mai multe paliere: sesizarea relaţionării personalităţii scriitorului şi jurnalistului cu atmosfera cultural-artistică şi socio-politică a epocii traversate, constatarea beneficiului comerţului de idei dintre Tudor Teodorescu-Branişte şi scriitori cu care a intrat în contact (observându-se existenţa unor afinităţi sociale, culturale, estetice), trecerea în revistă a receptării operei scriitorului în perioada interbelică, postbelică şi postdecembristă, atât cât a fost ea de găsit.

Metodele de cercetare utilizate în această lucrare de tip monografic se înscriu în categoria celor istoriografice, utilizându-se o abordare extrinsecă a operei literare, cu aplecare asupra elementelor ce sunt polarizate în jurul scrierilor şi care pot influenţa originea, structura şi semnificaţia acesteia, precum: biografia, ambianţa socială şi istorică în care a trăit şi a scris autorul luat în discuţie, climatul cultural, tradiţiile, contextul literar, receptarea operei literare în diferite medii şi timpuri. Instrumentele de lucru utilizate în cercetarea ştiinţifică a creaţiei literare şi publicistice sunt inventariate în rândul câtorva lucrări de istorie a literaturii române (tratate, studii, articole), dicţionare literare şi tematice, corpusuri de texte, culegeri, antologii, periodice de specialitate.

Partea din cercetare destinată aspectelor biografice include date despre viaţa, formaţia intelectuală şi perioada de apogeu a lui Tudor Teodorescu-Branişte, urmată de ostracizarea şi de căderea în anonimatul total după instaurarea regimului comunist. Viaţa şi creaţia scriitorului i s-au înscris în perimetrul unui ideal de umanitate configurat prin permanenţele care i-au condus traseul spiritual (iubire faţă de oameni, conştiinţă vie, adevăr, frumos, respect şi dinamism deosebit). În virtutea idealului său de umanitate, autorul luat în discuţie s-a implicat în acele domenii de activitate care îi defineau şi ilustrau spiritul şi care veneau în sprijinul omului, creaţia sa având o natură poliedrică şi axată pe valorile democraţiei.

Tipul de scriere al lui Tudor Teodorescu-Branişte este decodabil pe diferite niveluri de interpretare: politic, implicare socială, contribuţie culturală, creaţie literară. Este motivul pentru care se pune accentul pe caracterul binar viaţă – scriitură prin traversarea contextului istoric şi a celui social în paralel cu surprinderea dimensiunilor interioare, atât cât pot fi ele întrevăzute. Delia Duminică urmăreşte cum personalitatea lui Tudor Teodorescu-Branişte se conturează în paginile scrierilor sale cu migală şi fineţe, urmând drumul conştiinţei călite în anxietate şi privaţiuni materiale pentru ultima parte a vieţii. Elemente biografice relevante, mărturii ale cunoscuţilor, ale apropiaţilor sufleteşte vor dezvălui o personalitate puternică, erudită, ireproşabilă din punctul de vedere al conduitei morale (este ceea ce şi justifică titlul ales pentru carte).

Delia Duminică completează datele biografice ale gazetarului-scriitor cu numeroase contribuţii care impun din partea mea o enumerare pe măsură: actul care atestă preschimbarea numelui iniţial prin ataşarea pseudonimului; acte de naştere, căsătorie, deces, testamentul soţiei sale, extrase din arhiva sau din cercetarea arhivei familiei; reconstituirea parcursului şcolar în Piteşti; date inedite despre activitatea militară obţinute din Arhiva Militară de la Piteşti; prezentarea critică a activităţii radiofonice prin cercetarea fondului de manuscrise din Arhiva Societăţii Române de Radiodifuziune, nepublicate şi nestudiate până acum (peste 300 de pagini manuscrise cu „articole vorbite"); abordarea nuvelisticii (puţin cunoscută până acum) şi, în general, a prozei, prin identificarea unor corelaţii între situaţiile trăite, persoane reale cunoscute de scriitor şi personajele romanelor şi nuvelelor sale; încadrarea în epocă, din punct de vedere istorico-literar, a creaţiei artistice; cercetarea operelor memorialistice şi însemnărilor zilnice apărute după 1990 în care este menţionat numele lui Teodorescu-Branişte – mărturii importante ale implicării sale în viaţa politică, culturală şi socială din anii interbelici, precum şi stabilirea sau confirmarea anturajului gazetarului; informaţii despre viaţa personală şi destinul literar postum; consultarea arhivei personale a gazetarului aflată în posesia moştenitoarelor legale, din care s-au extras informaţii despre romanele lăsate neterminate.

Mai sunt de remarcat, tot într-o lungă enumerare: demonstrarea faptului că, deşi a fost susţinător fervent al ideilor stângii democratice, nefiind înregimentat politic sau ideologic, regimul comunist i-a interzis apariţia în viaţa literară timp de mai bine de un deceniu; prezentarea noilor semnificaţii politice, istorice, ideologice relevate în publicistica sa la „Jurnalul" şi „Jurnalul de dimineaţă"; sesizarea corespondenţelor dintre specificul tematic al publicisticii şi al prozei. Referitor la acest ultim aspect, citez un pasaj sintetic aflat la concluziile cărţii: *„Am căutat, astfel, să aşezăm temeliile unei înţelegeri adecvate a prozei sale – care a primit pe plan etic şi stilistic numeroase influenţe ale ziaristicii sale, care se înscrie la răscrucea a două direcţii. Cea dintâi, de continuitate cu filoane ale literaturii universale şi româneşti din momentul formării sale şi, cel de-al doilea, novator şi ne referim la tipologiile remarcate până acum. Domenii ale literaturii româneşti, precum schiţa şi nuvela, inspirate din lumea închisă a dezmoştenitţilor, a periferiei româneşti, proza psihologică a cazurilor ciudate şi a decadenţei morale, a moravurilor sociale şi politice – au fost ilustrate cu măiestrie de Tudor Teodorescu-Branişte. Cu toate perioadele de interdicţie, de marginalizare a numelui său, proza lui a cunoscut un succes de public ieşit din comun în deceniul 8 al secolului trecut”* (p. 271).

Partea finală a cărţii cuprinde bibliografia şi cele peste douăzeci de anexe (documente extrase din Arhivele Statului, din Arhiva Militară sau obţinute din arhiva personală a rudelor. Bibliografia include atât izvoare edite, cât şi inedite, lucrări generale şi de specialitate, precum şi alte surse. Delia Duminică a citit cu acribie presa interbelică în segmentul care a interesat-o şi dovedeşte reale virtuţi arhivistice şi de evocare. Desigur că ea comentează şi situaţia dificilă din perioada postbelică, luând atitudine decisă faţă de cruntul regim. De altfel, activitatea ziaristică a lui Tudor Teodorescu-Branişte a fost întreruptă de tăcerea autoimpusă sau forţată din timpul celor patru dictaturi: antonesciană, legionară, regală şi comunistă.

Consider că obiectivele cercetării, ce se înscrie în categoria monografismului, au fost îndeplinite, ca urmare a cercetărilor arhivistice menţionate mai sus: actualizarea datelor existente despre naşterea, familia, originile, instruirea şi educaţia, formarea publicistică şi literară; definirea unor teme majore identificate în publicistică; analiza creaţiei literare şi reactualizarea universului epic din nuvelele şi romanele publicate antum sau postum; legătura de interdependenţă între gazetar şi scriitor, între presă şi literatură, între tematica articolului de ziar şi cea a prozei; studierea şi evidenţierea contribuţiei activităţii publicistice în păstrarea şi dezvoltarea libertăţii presei româneşti; conturarea personalităţii complete a „gazetarului democrat" şi a romancierului creator al unei fresce sociale, istorice şi politice de luat în consideraţie.

În condiţiile unor resurse bibliografice mai puţin întinse, care, în fond, nu pot decât să avantajeze o asemenea întreprindere (referirea priveşte accesul la materiale cu un bogat conţinut factic şi de obiectivitate), cercetarea de faţă vizează împrumutarea câtorva piste de abordare prin parcurgerea cărora s-a încercat efectuarea unui pas, reuşit, în conturarea cât mai fidelă a personalităţii lui Tudor Teodorescu-Branişte. Delia Duminică face dovada de-a lungul demersului său preponderent descriptiv – nici nu avea cum să fie altfel o asemenea întreprindere de tip recuperator aplicată pe o operă diversă, necotată a fi de prim rang – că este documentată în legătură cu subiectul pe care şi l-a ales. Parcurgem un studiu scris cu migală, pasiune şi pricepere, care devine o piesă importantă din bibliografia critică firavă a lui Tudor Teodorescu-Branişte. Marele merit al cărţii *Tudor Teodorescu-Branişte. 50 de ani de ziaristică morală* este că ne stimulează interesul pentru o operă anemic citită şi comentată până astăzi. Fraza *„În curgerea ei, vremea corectează multe impresii şi schimbă multe puncte de vedere”*, de găsit în scrierile lui Tudor Teodorescu-Branişte şi aleasă drept moto al cărţii, este cât se poate de justificată.

Tipul de scriere al lui Tudor Teodorescu-Branişte este decodabil pe diferite niveluri de interpretare: politic, implicare socială, contribuţie culturală, creaţie literară. Este motivul pentru care se pune accentul pe caracterul binar viaţă – scriitură prin traversarea contextului istoric şi a celui social în paralel cu surprinderea dimensiunilor interioare, atât cât pot fi ele întrevăzute.

Mircea Bârsilă

Despre poezia lui Aurelian Titu Dumitrescu

În 2006, la Editura Vinea, **Aurelian Titu Dumitrescu** a publicat o antologie a propriei poezii, în două volume (de peste 250 de pagini fiecare): *Antumele I* și *Antumele II*.

Din punct de vedere compozițional, lirica lui Aurel Titu Dumitrescu se împarte în poezii de dimensiuni obișnuite și, respectiv, în poezii lungi, care se întind pe multe, multe pagini.

Sub aspectul conținutului, poeziile „normale" ca dimensiune sunt realizate fie în spiritul poeziei concrete („un chip de femeie/arămiu și cast/rămăsese în locul casei//zilele treceau și măgarii pășteau cu aceeași blândețe/pe poarta casei fusese bătut un număr/dincolo de gardul scund/de piatră/salcâmul înflorea//broasca țestoasă alungise picioarele în întuneric și umezeală//strada aproape murdară păstra urmele clare/vântul sufla peste tarabă/mișcând baticul femeii/și hârtia colorată/în aceeași direcție" – *Un râs, un hohot este ce va fi,* în *Antumele I,* p.82), fie într-un registru cu o tentă abstractizantă, precum poeziile din *Antimetafizica*.

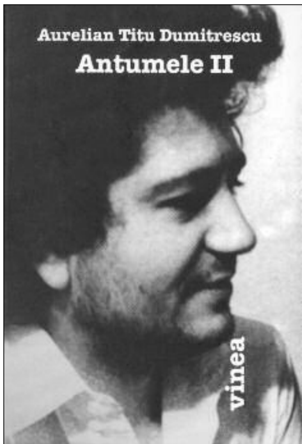
Un contur aparte au stările de revoltă expresionistă în fața atrocităților umane concretizate, spre exemplu, în jupuirea unui bou sau în realitatea infernalelor abatoare unde priveliștile înspăimântătoare sunt de neînțeles: „într-o noapte câinii au intrat în abator/s-au oprit înaintea unui cap de vită/cu un cuțit înfipt adânc sub smocul de păr din frunte/au privit acel cap până când/pentru prima dată/le-am auzit respirația grea/ca trupul vitei înjunghiate/în momentul căderii" („Pavaj cu câini", *Antumele I,* p. 86).

Sensul major al regresiunii într-un anumit timp interior, cel al copilăriei, marcat de prezența tatălui care se deosebea de ceilalți bărbați prin felul său de a fi și de a înțelege viața, are o determinare pur afectivă. Figura tatălui (prezentă în poemul „Despre viața mea și a tatălui meu" dar și în „Quasimodo. Antumele 6") este valorificată ca *model uman* și, într-o altă ordine interpretativă, ca dublet al subiectului liric.

Aurel Titu Dumitrescu este posesorul unui discurs nou, de tip simfonic, în barocul concert optzecist, şi al unui inconfundabil şi valoros univers liric.

În amplele și arborescentele texte, amintind de poemele lui Iannis Ritsos, texte structurate în secvențe mai mult sau mai puțin autonome, impresia de lentoare – o lentoare întreruptă de scurte accelerări și de imprevizibile răsuciri ale observației și ale meditațiilor corelative – se împletește cu aceea de sfărâmare a discursului în cioburi, precum o oglindă spartă.

Amplele poeme, caracterizate prin ubicuitatea centrului de greutate și prin baroce acumulări de detalii, se desfășoară sub semnul unor mișcări aparent întâmplătoare, „haotice", spre a oglindi cu fidelitate, așa cum se întâmplă în poezia suprarealistă, fluxul gândirii, sau în proza autenticistă, în dependența ei de ofertele memoriei involuntare. Adesea, discursul, realizat când cinematografic, la fel ca într-un reportaj, când în tehnica fotografiilor mișcate, este deviat, progresiv, sub protecția epicității, spre onirice viziuni coșmarești: „După moartea tatălui meu,/a venit o vreme în care timpul mă atingea direct./Când eram tânăr și simțeam că, în acea zi,/din întâmplare, din lovitură sau de dorul morții aș putea să mor,/săpam o groapă, mă întindeam în ea/și nu mă mișcam./După miezul nopții, căpătam putere și plecam mai departe./E plină câmpia cu asemenea morminte/și spun că s-a întâmplat ceva cu Dumnezeu/fiindcă sunt zile în care îl simt cum îmi sapă în suflet,/Se întinde întreg și Se odihnește./Și el nu mai știe să-mi spună,/eu nu mai știu să aud" („Mai liber decât înălțarea la cer, în *Antumele II*, p.p. 286 – 287).

Fiecare poem este un amalgam de imagini, unele dure („imaginea propriului meu trup stâlcit,/a câinelui ce și-a pierdut foamea/pe când privea porcii hrănindu-se cu capete însângerate"), altele descriptive, cu valențe afective („Mergând încet, la întâmplare, îmi aminteam/de turnurile înalte de apă ale orașului./Erau foarte înalte, fuseseră construite degeaba,/proiectantul greșise, apa nu mai putea să urce./Stăteau roșii, pe deal,/fără să folosească" (*Quasimodo*, p. 199, vol I); de ficțiuni ce prelungesc realul dincolo de frontierele sale obiective; de amintiri, unele dureroase, altele bizare; de meditații de factură axiomatică, de interogații și ipoteze lirice cu o miză existențială.

În principiu, mobilitatea centrului de greutate al discursului se corelează cu numeroasele și surprinzătoarele divagații generate de așa numita voluptate a nuanțării, din unghiuri insolite, a unor amănunte și situații din categoria celor problematice și, totodată, tulburătoare: „Cum a fost tatăl meu? am întrebat o femeie/pe care ai fi ales-o dacă ar fi trebuit să alegi/cinci dintr-o sută./Femeia avea o față de copil (deși era trecută de patruzeci),/formele ei îți dădeau senzația de medicament aromat,/un medicament care amână puțin moartea./Se temea cel mai mult de propria ei fericire.//Nu știu, mi-a răspuns, iubirea mea cu tatăl tău/a fost ca o femeie care, din pricina frumuseții,/se simte obligată să fie vicioasă./Dar iubirea noastră n-a avut totuși maturitatea viciului"(idem, p. 189).

În poemele de *orientare religioasă,* poeme realizate în tiparul stilistic al textelor ample organizate în tehnica unei continuității discontinue, crește importanța acordată meditației și orchestrării discursului poetic. Tensiunea stărilor din aceste poeme constă în permanenta oscilație între speranță și deziluzie, între disperare și candoare, între revoltă și umilință, între luciditate și vis, între rugăciune și felurite neliniști circumscrise categoriilor negative, între lamentație și tăgadă. Oscilante sunt și răspunsurile – uneori, pesimist-negative, alteori de un viguros optimism – la întrebările despre viață, despre rosturile ei – cele aspre, chiar înjositoare, sau cele frumoase – într-o lume în care totul este van și caduc. Starea oscilatorie a subiectului liric, care nu acceptă cu pasivitate realitatea și care se încrâncenează să descifreze, prin „înșurubare în real", sensurile esențiale ale vieții și, totodată, de nedescifrat, este expresia unui dramatic freamăt existențial, trăit în regimul grav și profund al unui lirism fără vârstă.

Dacă în lungile și complexele poeme „realiste" este ascuns actul de laminare a materiei brute a mesajului, în cele cu o tematică metafizico-religioasă se trece la o rostire ceremonioasă ce face dovada asimilării subtilităților ce caracterizează scriitura biblică: „Doamne, iartă-mă că mi-am făcut o religie/din demnitatea morții,/iartă-mă că mai cred că va veni o noapte!/Cine n-ar putea spune că sunt un ticălos/când inspir atâta compasiune?/Și îmi dispare frica întru ticăloșie,/întru ticăloșia pe care nu am atâta har/încât să o mărturisesc./(...)/. Sunt ticălos cu voia,/dar fără știrea lui Dumnezeu,/nimic nu va putea secătui/pofta mea de umilință./Iată de ce dau curaj fiecărui om care/părăsește această lume./Și cei ce mă află mă compătimesc/fiindcă sentimentul vieții le este atât de puternic" („Mai liber decât înălțarea la cer", vol II, p.p.289 - 290). Sau: „Distanța dintre păcat și moarte este timpul supravegheat/de religie:/înainte de păcat este dorința/după păcat, este dorința:/o viață în care nu simți mândria,/nici bucuria, nici destinul.//Să stăm în genunchi în pustiul acesta/deasupra căruia/numai lumina vede cu adevărat,/să încetăm să fim trecătorile timpului/spre nopțile de popas ale oamenilor de rând.//Te iubesc mai repede decât simt,/te iubesc mai mult decât pot trăi.//Și tot ce aveam, aveam împreună:/indiferența de deasupra bucuriei celor ce se iubesc,/indiferența la lumină,/la moarte și la divinitate" („Al șaptelea monolog", vol II, p. 269).

Spre a ilustra inepuizabila capacitate a poetului de a vibra înțelesurile celor câteva motive de bază din cuprinsul poeziei „mistice", între care și *femeia* și *frumusețea* ei, vom decupa (doar) câteva exemple semnificative: „Nu-mi mai pot simți trupul aproape/decât dându-l unei femei./ Frumoaso, care faci din durere aer de respirat,/îngrijește această viață/să nu ajungă atât de puternică/încât să nu mai poată fi trăită!/Îngrijește-o pentru că a trăit când a vrut și a rămas viață,/îngrijește-o pentru că n-a trăit când a vrut și a rămas viață./Viața ta n-a fost niciodată mormânt,/a mea a fost o umbră deschisă/ (...)/Și am trăit până atunci când/nu mi-am mai putut imagina un templu./Și am trăit până când trupul meu/ n-a mai avut putere să țină peste ziuă visul./Și-atunci am înțeles că nu eu presimt,/că toate presimțirile sunt ale morții.../Și mi-am alungat moartea/pe când era încă frumoasă..." („Încercare de înșurubare în real", vol II, p.p. 284- 285); „Aerul acesta devine deodată mai frumos/ca o femeie purtătoare de divinitate" („Umbre deschise, vol II, p.06); „Și umbra frumuseții începe să fie femeie./Frumusețea ce mă însoțește imi devine intimă:/când umbra frumuseții e femeie,/coboară sufletul din cuget/iar eu tac înapoia timpului meu,/invizibil și sprjinit în somn/ca într-o victimă înainte de a-și da duhul." („idem, p.p. 294-295).

Motivul femeii este abordat în totalitatea accepțiilor feminității: de la realitatea și menirea sa concrete la idealitatea ei constând în faptul că oglindește atât feminitatea naturii terestre și a celei astrale, cât și Trancendența („Umbra femeii, pură-nveselește,/Umbra femeii este Dumnezeu" („Al șaptele monolog, vol II, p.261). Proiecția lirică a femeii ca „entitate" ideală incumbă, deopotrivă, o aspirație romantică spre absolut și, respectiv, spre ridicarea sentimentelor erotice la cea mai înaltă generalitate a lor. Atitudinea poetului, în orizonul tematic al iubirii, se implinește ca fuziune între senzualitatea unui sacerdot păgân și spiritualizarea acestui sentiment în linia creștinească a raportului cu misterul dumnezeiec al vieții.

Alte motive pregnante: *mormântul, somnul, destinul, iubirea, lumina, întunericul, moartea* (ca eliberare, dar și ca blestem ancestral), *Iisus, Dumnezeu* și *umbra* ale cărei conotații par a fi tributare unui sistem conceptual privitor la relația solaritate-nocturnitate, ce definește oximoronica ei realitate: „Ca umbră, ucid umbrele cu care coincid,/ucid turbulența lor, care nu se naște din om,/și întorc femeia frumoasă de acolo unde se află:/de la sfârșitul vieții ei și a bărbatului ei" (idem, p.264); „Umbra începe destinul./Umbra alungă bărbatul din viața femeii,/femeia din viața bărbatului,/viețile din viața celor ce sunt" (idem, p.261). „Am pierdut echilibrul memoriei,/fragmente de viață îmi caută cu dispare umbra./(...)/. Mi-e milă de odihna ta, Dumnezeule./Ceea ce ziua e umbră noaptea e vis./E noaptea ca o privighere de uliu./Și eu, fără putere, trec din umbră în vis."(„Umbre deschise",vol II, p. 307).

Aurel Titu Dumitrescu este posesorul unui discurs nou, de tip simfonic, în barocul concert optzecist, și al unui inconfundabil și valoros univers liric.

studii

Dumitru Augustin Doman

Spectacolul literaturii infantile

Şapte ani fericiţi de-acasă *sau* Excelenţa candorii

Se ştie că, preluând o sintagmă faimoasă, copiii spun lucruri trăsnite, având o imaginaţie neîncorsetată de reguli, convenţii, de pernicioasa logică de toată ziua. Doar dacă bunicii şi părinţii le impun acestea în cei şapte ani de acasă. Nu este cazul cunoscutului scriitor Paul Aretzu care-şi lasă nepoata de cinci ani să viseze şi să „viseze" liberă, să-şi manifeste fericirea de copil fără griji, să re-creeze lumea cu imaginaţia sa candidă. Iar rezultatele acestei imaginaţii le-a strâns într-un volum absolut spectaculos: *Eva Maria şi condeierul Paul* (*BRUMAR*, Timişoara, MMXIV). Din cele două manşete interioare aflăm esenţialul despre autori: sub o poză de fetiţă frumoasă, veselă şi dezinvoltă, „Eva Maria Ilsia Musuret (n. 16 decembrie 2005, la Bucureşti) locuieşte după un program aleatoriu, la părinţi şi la bunici, mutându-se periodic la Bucureşti, la Caracal, la Constanţa. Este scriitoare (de când se ştie), desenează, dansează, cântă. Are proiecte însemnate. Are prieteni în lumea literară". Şi: „Paul Aretzu (n. 29 mai 1949, la Caracal) este bunicul Evei Maria şi condeierul ei, având mereu la îndemână creioane, pixuri şi stilouri potrivite, pe care le ţine în buzunare, în tocul de ochelari sau după ureche".

Începeam cu ideea ştiută că toţi copiii spun lucruri trăsnite? Ei bine, copiii se şi joacă, încercând să facă pe oamenii mari. Eva Maria este fascinată de faptul că bunicul ei este scriitor şi, la cinci ani, se hotărăşte să fie şi ea scriitoare, încă înainte de cunoaşterea alfabetului. Paul Aretzu are meritul de a intra în jocul ei de om mare şi de a-i nota gândurile, dar mai ales visele, reale şi în special imaginare. Ceea ce a rezultat este un volum superb grafic, cu ilustraţia copertei aparţinând chiar autoarei, dar şi cu un conţinut savuros.

În principiu, Eva povesteşte bunicului său vise, sub formă de poveşti, dar îi dă şi replici trăsnite, precum şi lecţii de viaţă. De asemenea, ea dă cu un aer savant definiţii, week-end-ul fiind, de pildă, „vacanţa de o zi şi încă o zi", iar vita – „un fel de vacă, dar mai mare, cam cât un bou". Ea visează că doarme şi că visează, este un scriitor oral oniric, v. finalul cărţii: „ – Ce fel de scriitori suntem noi, Eva? – *Suntem scriitori de vise*". Dar, Eva măsoară visele în pagini!: „...azi-noapte am visat c-am visat c-am visat c-am visat. Un vis care durează trei pagini, Paul".

Eva Maria face (că nu pot spune *scrie*!) suprarealism la cinci ani fără să ştie: „Paul, am avut un vis bizar. Am văzut un greier bizar care a apărut din senin. De acolo, din cer, a mai apărut şi un castravete foarte bizar. Apoi am alergat şi am văzut o poză cu tatăl meu, care mi-a dat un cot în spate şi a pus o gheară pe mâna mea, încât era să fac pipi pe mine. Apoi am văzut un cuţit care a tăiat norii şi s-a înfipt în pământ, lângă o floare pitică, foarte bizară. A apărut apoi un ţurţur pe care l-am aruncat în cer şi tot cerul s-a făcut vară". Sau: „...în curtea păsărilor, o găină şi-a făcut cuib şi n-a cazut cloţă. Dar a căzut din picioare şi a murit. Am dus-o la înmormântare, fiindcă era moartă cu adevărat. Fără pene, fără ouă, fără puii cei iubiţi. Şi am îngropat-o în cimitirul găinilor. Am mai visat apoi că un ciobănel trecea pe lângă mine cu o căruţă care avea caii de aur. Şi lăsa în urmă un miros frumos. Şi au plecat prin mări şi prin ţări. Iar aurul cailor a fost minunăţia ochilor mei. Şi totul s-a transformat: servitorii de aur, părinţii şi copiii de aur, râul de aur şi aerul de aur. Şi am rămas toţi închişi în acel aur". Şi, aproape nichitastănescian: „Pe o străduţă în formă de şarpe m-am rătăcit. Şi m-am întrebat dacă era veninoasă sau nu. Şi, când mi-am dat seama că era o străduţă în formă de şarpe blândă, am pupat-o pe numerele caselor şi pe toate cutiile poştale. Atât".

La pagina 28 a cărţii, găsim şi o artă poetică a Evei: „Visele, ţi-am mai spus, încep cum îţi vin în cap".

Dar, Eva Maria scrie/spune/dictează poeme adevărate, metafizice şi/sau suprarealiste: „Era jumătate de grădină, în care venise o jumătate de om. Cealaltă jumătate ori rămăsese în urmă, ori se pierduse. Şi era o jumătate de noapte..." sau: „Azi noapte, după ce, ieri, l-am înmormântat pe strătataia Gogu, am auzit un fâşâit prin cameră. Era inima lui, căreia i se făcuse dor de noi. Nu se vedea, doar o auzeam cum bate". De observat cum fetiţa nu alege partea de speriat a vieţii şi a morţii, ci pe cealaltă, benefică, frumoasă şi, în fond, lirică.

Dar, poveştile Evei sunt cu totul fermecătoare, folosindu-se doar formal de structura basmului, ascultate probabil de la părinţi şi bunici, altfel fiind tot onirică şi dezinhibată, cu imaginaţia total desfrânată: „Am visat, că dacă n-ar fi vis nu s-ar povesti, că era un băieţel, Petrică. Avea o familie săracă. După ce a crescut mare, şi-a pus un ciomag pe umăr şi o traistă şi a plecat. Şi a dat peste o vacă şi un cal de aur. El a pus cobiliţa într-o roabă, s-a urcat pe vacă şi pe prietenul său l-a suit pe cal. Calul mergea mai încet şi vaca mai repede. Au ajuns la un regat care se afla foarte departe. Împăratul i-a dat un ham de aur pentru vacă, o şa de argint pentru cal şi o stea. Au luat steaua în prosop. Apoi, le-a apărut în cale un nămiloi pe care vaca l-a luat în coarne. Acest uriaş a muşcat vaca, fiindcă făcea parte din grupa uriaşilor muşcători. S-au întors cu toţii acasă. Petrică a făcut grajduri frumoase şi a dat fân la vite. Şi-am încălecat pe-o şa şi v-am spus la revedere aşa". Iar alte poveşti le încheie şi mai neconvenţional: „Şi aşa am încălecat pe un pepene şi v-am spus visul făcut de mine, Eva Maria, care nu va muri niciodată atâta timp cât este vie".

Auzim adesea că la orele şcolare de religie, profesorii îşi înfricoşează elevii, cum că vor fi pedepsiţi drastic pentru păcatele lor, ajungând să fie îngroziţi de Dumnezeu, atotputernicul răzbunător pentru cei care greşesc. Însă, Dumnezeu din imaginaţia Evei Maria este unul bun şi pe care-l iubeşte sau căruia-i răspunde cu iubire: „Dumnezeu era în cer şi eu la biserică. Dar în biserică s-au deschis nişte porţi spirituale, cu o coroană luminoasă. Iar din Dumnezeu atârnau nişte lumini, rubine, diamante şi coroana coroanelor. Iar cu picioarele Lui sfinte s-a aşezat pe covor, şi unde călca ieşea câte o plantă. Oamenii le luau şi pe capul lor se aşternea liniştea. Iar eu am văzut cum Dumnezeu a călcat şi la mine şi m-a mulţumit..."

Cartea este, în fond, un jurnal cu însemnări – datate sau nu - ale lui Paul dictate de Eva Maria, de la cei cinci ani ai fetiţei până spre şapte, unele însemnări dictate pe loc la întoarcerea Evei de la grădiniţă, altele prin telefon de la Londra, precum aceasta: „Paul, am văzut într-un parc un cal imens, din piatră. Nici nu pot să mă uit la el de cât e de mare. Cred că este calul lui Dumnezeu. Nici nu paşte, nici nu mănâncă boabe, se hrăneşte cu nori şi cu ceaţă londoneză. Iar eu, de când sunt la Londra, nu mai visez nimic, fiindcă nu ştiu limba engleză şi cum să visez în Anglia în limba română?!" Unele observaţii ale Evei par neverosimile pentru un copil de cinci ani, chiar şi supradotat cum este ea, dar un psiholog ne-ar putea linişti, acestea fiind „reminiscenţe" ale educaţiei părinţilor şi bunicilor, emisiunilor tv, replicilor auzite la grădiniţă sau pe stradă.

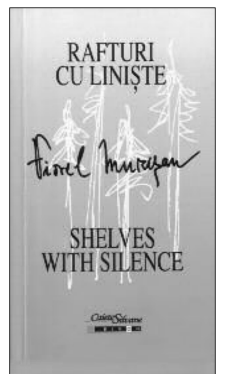

Ea întoarce logica pe dos, cu nonşalanţă, ca-ntr-un joc, inconştientă probabil că face poeme: „Era un câine. Şi-i dădea să mănânce unui om lihnit. Şi omul se gudura pe lângă câine şi-i lingea labele. Este foarte important să ne bucurăm de viaţa celorlalţi".

Paul consemnează şi replici răzleţe, dar savuroase şi trăsnite, dar şi cu un anume miez: „Am fost cu Buni la circ, la Craiova. Ne-au luat o mulţime de bani şi nu ne-au arătat nici măcar o capră degerată". Sau, văzând un film cu morţi: „Nu mi-e frică... Nu e sânge adevărat. Bulion!" Sau, la gemetele lui Paul, după extracţia unei măsele: „Ce te doare, cal bătrân?"

Eva Maria scorneşte ghicitori abstracte: „- *Paul, am să-ţi desenez o ghicitoare, iar tu să-mi spui ce este*. Îşi ia o foaie de hârtie şi un creion şi începe lucrul. Nu pricep nimic. Apoi îmi spune ghicitoarea: - *Are ochi albaştri, nu atinge nimic şi este invizibil*. Eu îi răspund: o lebădă, cocostârcul, fumul, o mărgică într-un pumn, un iepure cu parapantă. - *Paul, îţi spun eu: este adevărul"*. Sau: „În fundul puţului/ Cuibul cucului (Sufletul)".

Nu se ştie dacă Eva Maria va face carieră în literatură precum bunicul ei. Dar, ea poate rămâne ca un exemplu fericit de copil care şi-a imortalizat „ideile" de la cinci-şase ani, ideile sale insolite, îndrăzneţe, necenzurate de părinţi şi bunici dogmatici, dimpotrivă, scoase la iveală fără false pudori. Chiar dacă nu va face carieră de scriitor, ar fi cu asupra de măsură să-şi păstreze modul de gândire original, neîngrădit de nici un fel de convenţii.

Carte nouă

Viorel Mureşan – *Rafturi cu linişte/Shelves with Silence* (Caiete Silvane/Eikon, Cluj-Napoca, 2014), versiune în limba engleză de Teodor Mateoc, Prezentare grafică de Emil Chendea. Viorel Mureşan este un delicat poet optzecist ardelean, unul neoexpresionist, dar şi profesor şi cronicar literar şi eseist. De data aceasta, el publică un volumaş de hai-ku-uri bilingv şi cu o grafică adecvată. În general, fulguraţiile acestea sunt croite pe câte o imagine pregnantă şi contrastantă de stampă japoneză, precum în literatura niponă unde-şi au originea: „ieşind de sub pod/pisica neagră taie/ziua în două" sau: „stau broaşte/pe soarele din apă/cum pilitura de fier" sau: „într-o cascadă/toţi peştii sunt de aur/când bate luna". Altele sunt, însă, mai original, construite pe sunete: „toată noaptea a/clănţănit de frig/sperietoarea pe câmp". Uneori, poetul este aforistic, ca-n acest text pe-o observaţie de-o mare fineţe: „cad conuri de brad/dumnezeu îşi pune/piciorul pe munte". Închei această prezentare cu un hai-ku pe o imagine expresionistă: „privind prin geamuri/pasărea moartă văd şi/crizantemele". *Rafturi cu linişte* reprezintă – prin concentrarea sa, prin fineţea textelor şi prin profunzime – un volum exemplar de hai-ku-uri.

Iulian Filip – *Veac* (*Print Caro*, 2015). Iulian Filip, un scriitor de la Chişinău, mi-a dăruit cea mai micuţă carte posibilă (o pierdusem prin portmoneu), formatul cărţii e chiar mai mic decât o carte de vizită. Este o carte în 32 de pagini de hai-ku-uri, fiecare hai-ku fiind şi ilustrat cu un desen, dar având şi titlu! Poemele sunt, în majoritate, nişte melancolii de toamnă, precum aceste *Limpezimi de octombrie*: „Frunză rărită.../Tot mai convingătoare/devine moartea" sau ca-n *Senzaţie de toamnă plumburie:* „Omul fragil,/ca un balon de sticlă -/dinăuntru-l spargi." Iulian Filip este un original autor de hai-ku, acesta nefiind un poem senin şi imagistic, în spiritul nipon, ci unul – cum spuneam – melancolic, ca-n textul care dă titlul volumaşului, *Veac*: „Ai obosit rău./Câte le vezi nu mai sunt,/ce-auzi nu mai e". **(DAD)**

Adrian Alui Gheorghe

Arcadie Suceveanu - Fiinţe, umbre, epifanii

...în poemele lui Arcadie Suceveanu, probe ale martorului şi ale "povestaşului", istoria deghizată în poezie aglutinează destine şi poveşti, călăii şi victimele, martorii şi actanţii, mitul cade în derizoriul clipei.

Poezia basarabeanului Arcadie Suceveanu îmi este (ne este), în general, necunoscută. Întrebarea firească, care ar urma, ar fi următoarea: dar care poet, din România sau de aiurea, este cu adevărat cunoscut azi? Este acest lucru efectul unei anumite atutudini a cititorului de azi, a individului de azi, care trebuie să fie conectat deopotrivă, în clipa prezentă, la trecut, dar şi la un ipotetic viitor, totul desfăşurîndu-se într-un ritm greu de controlat. În această complexă conectare a individului, poezia, artă a contemplaţiei interioare sau exterioare, este (pare să fie) cel mai neimportant lucru, aşa că poate fi sacrificată în favoarea oricărei alte tentaţii. Nietzsche, în "Aşa grăit-a Zarathustra", descrie de altfel scena în care mulţimea adunată în piaţă să îl asculte pe înţelept, îl abandonează brusc pe acesta deoarece alături zbiară muzical un măgar. În acelaşi timp, dacă am întreba în universităţi studenţii care "lucrează" pe teritoriul literaturii române, sînt convins că majoritatea habar nu ar avea de cîteva repere ale literaturii române din Basarabia. Studenţii români sînt, în cea mai mare parte, antrenaţi să plonjeze în cultura europeană (universală?), fără să aibă o pregătire, cît de cît, în ceea ce priveşte cultura (şi literatura) naţională. Se spune, de la Maiorescu încoace, că mediul universitar este cel care ar trebui să conserve şi să promoveze literatura română, să o valorizeze, să o gestioneze. La noi, din păcate, sereleurile universitare, în care studenţii îşi plătesc/ au plătit locurile şi diploma au dus în derizoriu orice idée de valoare, universităţile importante şi cu tradiţie a trebuit să facă, în timp, mari concesii ca să reziste/ existe. Iar cercul vicios va duce mai departe acest dezastru, profesorii bine pregătiţi dar umiliţi vor fi înlocuiţi, treptat, de absolvenţi eventual carierişti, dar fără valoare care nu îşi mai asumă nici o responsabilitate morală în ceea ce priveşte soarta culturii naţionale.

Republica Moldova îşi e sieşi suficientă în multe privinţe, inclusiv în ceea ce priveşte literatura, la o adică ar fi în stare să îşi dezvolte o literatură proprie, cu tot cu istorie, cu tot cu verigile integratoare ale generaţiilor, cu tot cu geniile locului care să dea un relief al zonei. Din perspectiva lor, a unei comunităţi mici şi orgolioase, lovită de istorie, ţinut aflat ca zonă tampon între ţări şi chiar imperii, dar anesteziaţi de o limbă care se manifestă "în două ţări", scriitorii/ artiştii din Moldova de peste Prut au evoluat, umăr la umăr, cu confraţii din "ţara mumă", cu confraţii europeni, fiind acum capabili să se susţină în orice dialog în simultaneitate cu epoca în care trăim.

Fiinţe, umbre, epifanii (*Editura ARC, Chişinău, 2011*)

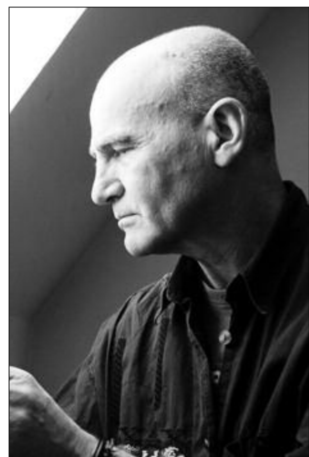
Cea mai recentă carte semnată de Arcadie Suceveanu, "Fiinţe, umbre, epifanii" (*Editura ARC, Chişinău, 2011*) dovedeşte apartenenţa lirică la un fond obscur şi modelator, blagian în esenţă, structurat în poeme pregnante în care există o anumită voluptate a vizualului conjugat cu parabola poetică: *„Corabia aceasta mi-am construit-o singur,/ pe dinăuntru, a crescut zi şi noapte ca o vietate/ în mine/ Deşi e zidită din carne şi oase,/ ea nu e o corabie de carne şi oase/ Ce duce ea în burta-i de fum şi iluzie?/ În burta-i de fum şi iluzie/ ea duce frumuseţea cuvintelor/ şi nebunia lui Don Quijote –/ infailibilul, invizibilul, inaccesibilul, Imposibilul/ Altfel spus, corabia despre care vă vorbesc/ nu e o corabie ca toate corăbiile/ corabia despre care vă vorbesc pluteşte/ pe partea cealaltă, nevăzută, a lumii/ Lemnul ei îmi creşte în braţe, în craniu/ busolele ei se hrănesc cu gravitaţia/ inimii mele/ Cuvintele mele sunt chiar umbra ei/ proiectată-n afară"* (Mîna care scrie).

Într-o lume a plictisului fiinţa e goală de conţinut. Angoasa modernă este agentul terifiant al depersonalizării. De aceea postmodernitatea face un recurs la primordii, pe care le aduce şi le înghesuie într-o actualitate golită de timp. În aceste condiţii Creangă şi Poe au părăsit (îngroziţi) subsolul Bibliotecii, în care "măruntaiele estetice" au dat în putrefacţie şi se manifestă (acum) alături de "efebi, calpuzani şi uzurpatori", plus alte închipuiri, într-un spectacol al gratuităţii:*"Never-nevermore! strig eu în delir/ în odaia mea de alchimist şi anahoret/ damnat în timp ce îmi lustruiesc lunetele,/ zarurile şi abstracţiunile.../ Plec, de-acum pot să plec, a venit clipa,/ zice, cronc-cronc, Corbul, ai însuşit bine materia,/ de azi voi răspunde la numele tău/ Şi, rupându-şi cordonul ombilical,/ zvrr – zboară pe fereastră/ în copacul de dincolo. Iar de acolo,/ în toate direcţiile unde îl aşteaptă discipolii/ tineri, noua generaţie, să-i predice poezia,/ magia şi transcendenţa, alchimia, asceza şi alte/ îndeletniciri metafizice/ Seara vin groparii literaturii/ au hârleţe, funii şi târnăcoape/ sunt decişi, categorici/ „Să îngropăm utopia! Gândirea noastră modernă/ nu mai are nevoie de lucrul în sine"/ Efebi, calpuzani şi uzurpatori,/ magistraţi, camionagii şi măcelari,/ bâlbâiţii, ciungii şi şchiopii şi alte pramatii ale acestei lumi/ de rând cu cetăţeni dintre cei mai onorabili/ se-adună în conferinţe de presă,/ fac trimitere la Senat şi Academie:/ „Nu mai tolerăm aparenţele, ni s-a făcut greaţă/ de-aceste măruntaie estetice",/ „Ce moştenire tot zic ei că lasă/ urmaşilor lor Văcăreşti?"/ Zeloşi, bat în cuie transcendenţa/ grăbiţi, răstignesc parabola lumii,/ miracolul, frumuseţea/ Iau cadavrul şi îl ascund/ în subsolurile Bibliotecii, îl zăvorăsc în grote/ laolaltă cu năpârcile şi cu şerpii"* (Îndeletniciri metafizice). Desigur că pe Poe l-am identificat/ recunoscut după celebrul "nevermore", adresat corbului, pe cînd pe al nostru Ion Creangă îl detectăm/ recunoaştem după onomatopeicul "zvrrrr", modalitate deloc elegantă a pupezei (din tei) de a o "tăia" în momentul în care s-a dovedit că "spurca" oborul tîrgnemţean.

Mai departe, în poemele lui Arcadie Suceveanu, probe ale martorului şi ale "povestaşului", istoria deghizată în poezie aglutinează destine şi poveşti, călăii şi victimele, martorii şi actanţii, mitul cade în derizoriul clipei. Actul poetic e un act dinamic care instaurează ordinea în dezordine (după Paul Ricoeur). Istoria însăşi evoluează între Sodoma şi Babel. Sodoma este tragicul individual, povestea turnului Babel este drama umanităţii. La mijloc este poetul, artistul care nu "mijloceşte" practic nimic, el conturează doar pragul tragic pe care poezia este chemată să îl depăşească. Oricum, povestitorul trebuie să rămînă viu, ca să povestească mai departe. Poetul povesteşte, prin definiţie, despre tot ce nu vede şi tace despre tot ce vede. Ca în celebra povestioară a lui Oscar Wilde: "Era odată un om care povestea frumos. Seara, când se întorceau oamenii de la muncă, toţi se adunau împrejurul lui, şi el le povestea. Ce ai văzut azi? - îl întrebau ei. Am văzut acolo, în pădure, un moşneag care cînta din fluier; şi toate vietăţile pădurii se adunaseră împrejurul lui şi jucau. Şi ce ai mai văzut? Jos, la malul apei, am văzut trei zîne care-şi despletiseră părul şi care şi-l pieptănau în oglinda apei... Dar, într-o zi, omul care povestea a auzit cu adevărat cîntecul moşneagului, a văzut jocul vietăţilor pădurii şi, mai ales la vale, a întîlnit trei zîne care-şi jucau părul în oglinda apei. Şi, în seara aceea, când oamenii îi cerură să le spună ce văzuse, el le-a răspuns: - N-am văzut nimic!". Orice poate fi ucis fără urmă, în afară de memorie. Un poem în care "istoria se scrie din mers" pare a fi, la Arcadie Suceveanu, o re-povestire a unor evenimente extrem de coerente, dar care sînt văzute (parcă) prin ochiul unor Urmuz sau Harms, în care luciditatea individului este dinamitată de nebunia generală. Sau invers? Tonul patetic alternează cu ironia, iar "absurdul este o formă de umanism tragic" (după Camus). Sau în altă parte, Maurice Blanchot, pe urmele lui Borges, dă şansa fiecărui fapt, istoric sau nu, aparte sau nu, dar sigur petrecut, de a evolua la infinit, aşa cum încearcă să facă şi poetul, cu stările pe care le scrie/ descrie, în permanenţă: "Amintirea este libertatea trecutului. Dar ceea ce ce este fără prezent nu acceptă nici prezentul unei amintiri. Amintirea spune despre eveniment: acesta a fost odată, şi acum nu mai este. Despre ceea ce este fără prezent, despre ceea ce nu este aici nici măcar ca eveniment ce a fost, caracterul său iremediabil spune: n-a avut niciodată loc o prima dată, şi totuşi începe, din nou, din nou, la infinit. Este fără sfîrşit, fără început. Este fără viitor". (Spaţiul literar, Editura Univers, 1980, p. 24). Reiau aproape integral textul ilustrativ al lui Arcadie Suceveanu pentru frumuseţea "argumentaţiei" poetice: " *(...) Din poemul acesta pe care îl scriu/ se vede clar, ca dintr-un habitaclu,/ că afară e primăvară şi în liliacul din curtea Catedralei/ s-au redeşteptat albinele autohtone/ Se poate vedea, de asemenea, anul/ în care ne aflăm: 1914, cu doar câteva luni înainte/ de începutul Primului Război Mondial/ Cântă fanfara. Mulţimea adunată pe străzi/ ovaţionează. Împăratul pare uşor emoţionat/ mustaţa sa uriaşă îi depăşeşte viziunile/ Pe coroană stă scris Viribus unitis/ iar deasupra coroanei pâlpâie/ un fluture negru/ De la fereastra cazărmii de vizavi/ câţiva soldaţi urmăresc cortegiul magnific/ între ei, unul pare mai trist/ e Costache, străbunicul meu, care stă şi chibzuieşte/ în sinele său: „Din punctul în care se află acum,/ mustaţa lui Franz Joseph atinge c-un vârf/ Boemia şi Croaţia, iar cu celălalt/ gâdilă Antanta"/ În piaţa mare a oraşului Împăratul se opreşte/ în faţa unei mese pe care se află/ o tablă de şah. De partea cealaltă a mesei,/ într-un jilţ improvizat, stă fluturele negru –/ un cap de câine între două aripi/ Negre şi roşii, figurile de pe tabla de şah/ strălucesc feeric la soare/ cântă fanfara mulţimea ovaţionează în jur/ Împăratul întinde braţul şi mută un pion,/ un pion negru. În replică, fluturele negru/ face o combinaţie cu Nebunul roşu şi/ în clipa următoare se întâmplă/ mai multe lucruri deodată/ ce neapărat se cer aici/ consemnate:/ pasărea ce zbura adineauri deasupra/ îşi leapădă penele şi carnea,/ rămânând numai schelet –/ un schelet cu o trâmbiţă-n cioc;/ calul alb al guvernatorului e năclăit/ de o sudoare roşie ca de sânge/ iar din urechea guvernatorului însuşi/ iese un vierme cu cap negru,/ strălucitor/ Fanfara cântă. Emoţionată, mulţimea ovaţionează în jur/ Împăratul e tot mai palid, tot mai îngândurat/ mustaţa uriaşă îi zvâcneşte nervos/ Estimp, Costache, străbunicul meu,/ încearcă să-şi întindă braţul până la mine,/ să mă atingă în poemul acesta pe care îl scriu,/ vrea să ştie dacă nu e încă târziu să-l întâlnească/ în sângele său pe tatăl meu cu mine,/ şi-mi strigă aproape disperat peste umăr/ ceva ce abia reuşesc să percep cu auzul meu de acum:/ „niciodată nu vei putea fi altceva decât eşti",/ dar timpul său este scurt, se termină/ şi el nu reuşeşte să-mi lase ca amintire/ decât chipul lax destrămându-se-n timp:/ un castan înflorit,* ⟶

Alexandru Jurcan

Fericiți cei ce văd trotuare nespălate

Într-o noapte tîrzie mi-a dat telefon o prietenă disperată. Că i s-a întâmplat o nenorocire şi că doar eu o pot consola. Ce ireparabil, deci? Cum? Am înţeles: nu i se asorta covorul cu mobila. Cretinul de soţ n-a fost atent când a cumpărat. Degeaba i-am vorbit despre inundaţii, despre oamenii rămaşi în copaci, care... nu se mai asortau cu nimic. Mama, săraca, făcea curăţenie în fiecare zi, însă tata nu era maniac, nu punea obiectele la loc. Care avea dreptate?

Văzând filmul lui Jens Lien *Omul problemă* (Den Brysomme manneh, Norvegia, 2006; sc. Per Schreiner; r. Jens Den; cu: Trond Fausa Aurvaag, Petronella Barker, Per Schaaning) - am devenit fericit de-a dreptul, după ce m-am înfiorat ca un arici, gata să nu mai suport ceea ce se petrecea acolo, în oraşul perfect, cu o curăţenie fără cusur. Groaznică e perfecţiunea! Deodată m-am bucurat că sunt balcanic, că văd pe geam viţa-de-vie, că pot mânca prăjituri cu gust de la sora mea, că pot admira mizeria din gări, recipientele de plastic din păduri, scuipatul aruncat pe banchetele din trenuri. Fericiţi cei ce văd trotuare nespălate!

Domnule Jens Lien, m-ai convins. Filmul dumitale, lăsând la o parte atâtea premii importante atârnate de gâtul lui... e perfect. O lume rece, robotizată, suprarealistă, cu zâmbete artificiale, cu prăjituri otova, fără gust. Birouri luxuriante, străzi de pe care poţi linge zahăr (dar cine să arunce?). O hipercivilizaţie care mi-a amintit, în treacăt, de filmul„ Brazil" al lui Terry Gillian (vezi şi *Regele pescar*, *Armata celor 12 maimuţe* etc.). O civilizaţie sofisticată, o goană spre perfecţiune, ce sună a moarte, un oniric terifiant. Însă curg în neştire hârtii în filmul „Brazil", deoarece birocraţia rezistă şi există ca un virus triumfător.

Să răsfoim Kafka. De ce? Pentru că Jens Lien îl citează cu voie sau fără voie. Îi vedem pe cei doi agenţi, simţim absurdul, atemporalul, ne amintim chiar de Gregor Samsa din *Metamorfoza*, care într-o bună dimineaţă, după o noapte de vise urâte, se pomeni metamorfozat într-o gânganie înspăimântătoare. A propos: Gide zicea că domnul Kafka ne prezintă în aşa fel un univers fantastic, încât acesta devine real sub ochii noştri.

Dar de unde vine Andreas? Dintr-un autobuz bizar, apoi urcă într-o maşină şi ajunge în oraşul ideal. Imediat are un apartament, un birou. Totul. Acolo e alienarea, robotizarea, absurdul, mesele fastidioase cu discuţii prefabricate. O existenţă de Sisif ridicat la rang de... învingător. O descindere imperfectă în *Procesul* lui Kafka. Ieşind de la slujbă, Andreas vede un sinucigaş. Un corp străpuns de barele de metal ale unei porţi. Nicio grijă, nimeni nu se agită, imediat va fi ridicat, iar trotuarul bine spălat. Vor dispărea şi intestinele acelea oribile, risipite ca lanţuri vii, roşii. Degetul tăiat al lui Andreas va regenera. Aha, am înţeles: nicio şansă de evadare. Nici măcar nu poţi muri. Degeaba am răsfoit cartea cu sinucigaşii lui Jean-Marie Rouart (*Cei care au ales noaptea*, Ed. de Vest, 1992). Refuzul compromisurilor rămâne acelaşi, elanul dezamăgit e crunt, secretul celor ce vor să moară e la fel de nepătruns, însă... ce folos dacă nu-ţi reuşeşte sinuciderea? În jurul tău, auzi slogane putrede: „Nouă ne place aici! Majoritatea oamenilor sunt fericiţi, Andreas!". Atunci el, Andreas, o cunoaşte pe Anne, care se ocupă de amenajări interioare. Preocupată de bucătărie, de coralilul care nu e azuriu, chiar dacă se vede clar în ce măsură „coraliul unor firme devine exact azuriul alteia" (prietenei mele cu covorul neasortat îi recomand această secvenţă). Şi se aruncă Andreas sub câteva trenuri şi apare cu carnea de pe trup tocată şi însângerată, însă Anne nu strigă, ci îl anunţă cu tonul cel mai glacial că duminică la ora ... „avem musafiri".

Dezumanizare între mobile din trestie indiană. Străzi pustii care doar uneori amintesc de *Fragii sălbatici*. Prăjituri uscate, care n-au nimic de-a face cu madlenele lui Proust. Şi, deodată, marea găselniţă a filmului. Subsolul! Gaura, ca un vagin. Se aude o muzică... pământeană, sublimă, ireală. Unde duce tunelul? Andreas şi Hugo sapă. Măcar va atinge o prăjitură adevărată, într-o lume ascunsă, revolută (sau poate că nu). Însă agenţii apar, acoperă, rezidesc. Şi Andreas va fi târât în locul deşertic de unde a început totul. Un autobuz din care coboară o doamnă (aşa era şi la Buzzati în *Deşertul tătarilor*). Unul încheie experienţa, altul o începe. Mai apoi recitesc din *Fundaţia* lui Antonio Buero Vallejo (Teatru, Ed. Univers, 1984, traducere de Ileana Georgescu), când Thomas strigă: „S-a suit pe balustradă şi s-a aruncat! Şi vinovaţi sunteţi dumneavoastră. Va trebui să răspundeţi de nenorocirea asta!". Omul e vinovat de goana către tehnicizarea excesivă. Filmul lui Jens Lien e un semnal de alarmă. De altfel, aşa crede şi Vallejo: „descriu tragedii pentru că ele abundă în lume, dar totdeauna am susţinut că orice tragedie postulează posibila eliberare de destinul presupus fatidic".

Andreas (Trond Fausa Aurvaag), cu o figură de Pierre Richard îngrijit, realizează performanţa opunerii unui sistem. El nu va gusta prăjiturile savuroase ale Crăciunului românesc (şi nu numai), nu va trăi sărbători de iarnă ca la Bergman (Fanny şi Alexander), ci - eventual - se va consola cu prietena mea, al cărei covor tinde mereu să se asorteze cu secolul.

Dar de unde vine Andreas? Dintr-un autobuz bizar, apoi urcă într-o maşină şi ajunge în oraşul ideal. Imediat are un apartament, un birou. Totul. Acolo e alienarea, robotizarea, absurdul, mesele fastidioase cu discuţii prefabricate. O existenţă de Sisif ridicat la rang de... învingător.

A.J.

→ *scuturat înainte de vreme/ undeva prin Silezia/ Când să facă următoarea mutare,/ poate cea decisivă,/ un strănut banal ce nu mai poate fi reprimat/ îl scutură puternic pe Împărat/ şi din mustaţa-i uriaşă se risipesc/ ca nişte pui de păianjen/ dezastrele/ Imaginea istoriei se tulbură/ şi în jur se lasă o ceaţă vânătă, pâsloasă/ din care pricină/ poemul acesta pe care îl scriu/ începe să huruie ca un mecanism infernal/ devine un fel de maşină de război/ din cuvinte ţâşneşte/ un lichid negru, vâscos,/ un fel de sânge amestecat cu cenuşă,/ cald şi real, cât se poate de real, lipsit de/ orice semnificaţii/ estetice"* (VI. Istoria se scrie din mers. În academii, se rescrie).

În altă parte poezia lucrează cu o raţiune „obiectivă", cuvîntul „se întrupează" prin simpla rostire, teribilul „faţă în faţă cu sine" declanşează resorturile memoriei afective. Ca orice spirit moldav, eminescian prin contaminare, ca model primar, fireşte, Arcadie Suceveanu explorează spaţiul pe care îl determină cuvîntul care iradiază stare, sentiment, pe teme mereu sensibile. Cînd vorbesc despre mamă, despre ţară şi despre limbă, poeţii români de dincolo de Prut scot efecte de fiecare dată memorabile, semn că cele trei teme se contopesc şi că au fost exersate îndelung, timp de cîteva bune decenii, pînă au ajuns cu toţii la rafinamente şi la o măiestrie greu de atins. Poemul următor este, de altfel, unul dintre cele mai tulburătoare din carte: *„Mama nu se mai desprinde, ca melcul, de casă,/ tălpile ei au crescut deodată cu lemnul pragului,/ cu usciorii/ Mama nu se teme de moarte/ demult a încheiat cu ea/ durabile alianţe/ Când rosteşte cuvântul „Dumnezeu",/ Dumnezeu chiar se întrupează din cuvântul ei,/ ca-n miturile sumeriene, vine/ şi se aşază cu ea/ la masă/ În arătura neagră a scoarţei bătrâne/ îl desluşeşte pe tata trecând grijuliu/ printre peri, printre mici întâmplări/ care-au fost. Seara ia cucul/ din cusătură („Cusută de Silvia, 1965")/ şi-l încălzeşte în pumni – hei-i!/ unde aţi dispărut toţi/ din casa aceasta amară?/ Varul din tavan e-o prelată albă/ sub care se ascunde cerul. Mama ridică mâna/ vrea s-o dea la o parte,/ dar se răzgândeşte, ezită,/ mai aşteaptă o vreme – nu, nu aceasta e ziua/ când se va înfăţişa la Împărat/ În bucătărie cuţitele aşteaptă smerite/ aliniate ca pentru rugă. Afară, iarba/ se izbeşte de prag şi izbucneşte/ în lacrimi"* (Cucul din cusătură).

Posibilitatea catastrofei pune în mişcare facultatea poetică, imaginaţia. Imaginativul este, la Arcadie Suceveanu, unul din panoplia expresionistă, criza este apanajul fiinţei gînditoare, care trăieşte cu porii deschişi realitatea imediată. Elementul livresc se topeşte în anecdoticul cotidian, „gîndacul negru de bucătărie traversează critica raţiunii pure", oricum acesta are mai multă viaţă decît orice teorie/ filosofie care în faţa existenţei concrete devine absurdă. Cioran are revelaţia tulburării timpului care nu mai trece, ci bălteşte, care îl ameninţă pe om cu un înec predestinat, de altfel: "În toate epocile creatoare ale umanităţii, omul a simţit prezentul într-o anume consistenţă, ca un moment hotărîtor, care, dacă intra în dinamismul temporal, nu-şi anula fiinţa lui în vîrtejul demonic al acestui dinamism. Împăcarea cu timpul este o împăcare cu lumea; căci este imposibil a găsi un echilibru în lupta cu timpul, în antagonismul dramatic care face din om o fiinţă pe care atît trecutul, cît şi prezentul sau viitorul nu-l pot satisface" (Revelaţiile durereii). Iată cum traduce pe limba poeziei spiritul acestui silogism, această stare, Arcadie Suceveanu: *"Totul e în afară/ cuvintele au fost smulse din sensuri/ greierii au fost traşi de firul cântecului/ din pământ/ Dumneavoastră ce mai faceţi, domnule Kant?/ dar dumneavoastră, domnule Heidegger?/ mai ţineţi la plăcutul obicei de a priza odată cu tutunul din pipă/ mici silogisme?/ Iată, tocmai când eram pe punctul/ de a mă lăsa convins de sublimele voastre-adevăruri,/ din critica raţiunii pure iese gândacul de bucătărie/ din fiinţa mea, fleosc! cade îngerul pe ziar/ ca o bucată de carne/ Nimic nu mai poate fi la fel acum/ un vânt rău a risipit devenirea întru fiinţă/ melcul acestei lumi nu, nu mai vrea să reintre/ în sine/ Între trezie şi somn/ între rugăciune şi erezie/ ţin în palmă sufletul meu descompus/ şi nici dumneavoastră, domnule Kant,/ şi nici dumneavoastră, domnule Heidegger,/ nu mă mai puteţi ajuta/ să-l adun la loc, ca bănuţul în ou,/ să-l remontez ca pe un şurubaş/ în maşinărie"* (Dumnezeu a pierdut cheiţa).

Arcadie Suceveanu scrie poeme, poezie pur şi simplu şi nu se pierde în "proiecţii literare" sterile în care să se rătăcească laolaltă şi autorul dar şi cititorul. Poezia sa are *poeticitate*, reflecţii memorabile, o echilibrată "clasicitate" a temelor şi a abordării acestora care împacă astfel teluricul cu metafizicul. Arcadie Suceveanu este un poet de revizitat.

N. Georgescu

TAINA SCRISULUI ROMÂNESC. Paisprezece „basne” filologice

10. EMINESCU ŞI AUTOCENZURA

Un caz cu totul interesant de autocenzură la Eminescu ni-l oferă finalul *Scrisorii II.* Ascultând, după lectură, de sfaturile Junimii de a schimba un cuvânt dur, „famenii”, poetul reorganizează textul reuşind ca, din doar două trăsături de condei, aparent insesizabile, să fie chiar mai dur. Culmea este că aceste minime intervenţii nu sunt sesizate nici de I.L.Caragiale, care relatează întâmplarea, nici de Titu Maiorescu în prima ediţie a sa din 1883. Faptele sunt acestea. În „Ironie”[1] (iulie 1889) Caragiale citează finalul poemului astfel: „De-oi urmă să scriu în versuri, teamă mi-e ca nu cumvà / Fàmenii din ziua de-astăzi să mă 'nceapă-a lăudà: / Daca port cu uşurinţă şi cu zâmbet a lor ură, / Laudele lor de sigur m-ar scârbi peste măsură.” (faţă de acest scrupul accentual al său, vezi mai jos cât de limpede este textul eminescian) – şi comentează sec: *„Sărmane omule! Dac-ai învia ai vedea că de ce te temi nici moartea nu te poate scăpa!”* Revine în „Două note” [2] (1892) cu un text din care cităm mai amplu (şi pentru că este puţin cunoscut, reluându-se de obicei fragmentar): *„Versurile citate la pagina 19 sunt exact acele pe cari Eminescu le-a citit în Junimea. Mai târziu s-a făcut modificarea lor după observaţiile şi cererea câtorva persoane din cercul acela, a căror sensibilitate extremă se simţea jignită de expresiile prea viguroase, prea crude, ale poetului. El – se ştie bine aceasta - a făcut concesiune delicateţii acelora şi a îngăduit să se toarne în veninul lui nativ şi sincer puţină apă de trandafir ... să i se schimbe* Fàmenii *în* Oamenii *şi* scârbi *în* mâhni*; dar nu din toată inima a făcut această concesiune, deşi, în discuţia fără şir şi nici căpătâi ce se iscase, ca de obicei, după citirea poemei, stăruise şi „votase” pentru modificarea anodină şi o damă la care el ţinea foarte mult în acel timp.*

Le spun acestea ca să nu se crează de către public - mai puţin iniţiat în ale mişcării literare - că ar fi citaţiunea de mai sus o falsificare: este o variantă originală, aceea anume la care ţinea poetul, o variantă ce mi se pare - /mie/ care am groază de „apa de trandafir” – cu mult preferabilă celei puse în vânzare de domnii editori. Eminescu nu era androgin, era bărbat; el pe impotenţii intelectualii nu-i considera ca oameni, ci ca fameni, şi de aplauzele lor nu s-ar fi mâhnit *– se* scârbea*.*

Dar la varianta asta cedase el cel puţin, *sub ce influenţă nu ne pasă...Mai târziu însă s-a petrecut ceva mai rău... mai târziu, pe când artistul era cu mintea bolnavă, s-a făcut în opera lui publicată în volum îndreptări, purgări şi omisiuni cu desăvârşire arbitrare. Eu crez că asta trebuie relevat.*

Editorii sunt liberi să tragă câte exemplare vor, să le vânză cum şi cât le place, să profite de munca şi de pe urma sărmanului pierdut cât pot, sunt liberi; să rămână negustorul cinstit, şi câştig bun să-i dea Dumnezeu, dar să stea la taraba lui şi să nu s-amestece a poci opera artistului. (...) Care artist, care om de bun-simţ şi de treabă ar îndrăzni să ia un penel şi să îndrepteze o trăsură măcar a unui Rafael, să prefacă numai o măsură a lui Beethoven, ori să potrivească coapsa lui Apolon sau şoldul unei Venere după personala lui judecată şi după pornirea gustului său actual? Lucrarea ce un artist ca Eminescu o lasă este, cu toate calităţile şi defectele ei, ceva sfânt, fiindcă-n ea se întrupează pipăit, şi pentru o viaţă mai durabilă decât a neamului său întreg, gândiri şi simţiri de veacuri ale acestuia, şi de aceea, fără teamă de exagerare, s-a putut zice că o aşa lucrare este patrimoniul omenirii întregi, nu numai a unui neam.

Şi aşa dar a pune mâna fără sfială pe o asemenea lucrare cu calităţi eterne şi a cuteza s-o potriveşti sau s-o mai ciopleşti, după trecătorul tău gust şi cu competenţa ta discutabilă, discutabilă pentru că e negativă faţă cu realitatea evidentă şi palpabilă a monumentului ce-l judeci – discutabilă fie ea cât de autorizată în părerea-ţi proprie şi a câtorva clienţi – va să zică a mutila lucrarea de artă pentru restul fără capăt cunoscut al lumii şi vremii, este a te face vinovat de o faptă reprobabilă, este, cu un cuvânt, o profanare... Iar de profanare nu e capabil decât un om fără inimă şi cu spiritul îngust, un om care niciodată nu se poate uita pe sine, care nu poate avea nici o ridicare de suflet pe deasupra egoismului strâmt, nici o emoţie ... cum să zic? Impersonală – ca să întrebuinţez şi eu nişte platitudini platonice scoase de curând iar la modă – nici un fel de respect chiar când se află în faţa lucrurilor sfinte...fiindcă n-are, fiindcă nu poate avea nimic sfânt pe lume...”

Citând fragmentar, de aici, partea referitoare la filologie, Perpessicius atrăgea atenţia în 1943 că aceste schimbări *„au prilejuit lui Caragiale violenta ieşire împotriva Junimei şi a lui Maiorescu”*[3] Acest fel de a defini ţinta este liniştitor şi invită la istorie literară, relaţiile lui Caragiale cu Junimea şi Maiorescu în 1892, etc., distrăgând atenţia de la textul ca text. După cum vedem, într-adevăr Conu' Iancu vorbeşte de editori în general – dar îl parafrazează pe Maiorescu şi se referă la ediţiile existente, acelea scoase cu girul criticului. La ora de faţă se pot da oricând cinci-şase exemple de editori actuali, arătând cu zeci de trimiteri că se pun, de bună voie sau nu, sub „violenta ieşire” de mai sus – iar dacă se iau manualele şcolare, mai ales acelea pentru elevii mici, exemplele sunt legiune.

Să revenim, însă, la chestiune, la textul în discuţie. Ceea ce Caragiale numeşte „apă de trandafir” vom vedea imediat că este, dimpotrivă, „v.i.t.r.i.o.l.” ca-n comediile sale, pentru că Eminescu a acceptat, într-adevăr, schimbările (este vorba numai de *Oamenii* pentru *Famenii*, cum observă şi Perpessicius, *loc. cit*, verbul *m-ar scârbi* apărând doar într-o variantă manuscrisă colaterală a textului, probabil aceea citită în şedinţă – şi neavând mare relevanţă) – dar a organizat o altă retorică a textului la publicarea în revistă. Manuscrisul, respectat de Perpessicius, mai puţin *Famenii*, este astfel :

De-oiu urma să scriu în versuri teamă mi-e ca nu cumva
Famenii din ziua de-astăzi să mă'nceap' a lăuda...
Daca port cu umilinţă şi cu zâmbet a lor ură
Laudele lor desigur, m'ar mâhni peste măsură.

În acest enunţ, cuvântul greu, accentuat, în jurul căruia se organizează discursul, este *Famenii* – iar Caragiale pune chiar accentul grav pe *a* când îl citează (în „Ironie”) – şi sensul devine că ei, famenii mă vor lăuda, nu toţi oamenii, aşa cum nu toţi oamenii sunt fameni. Famen („desfrânat, decăzut, efeminat”, din lat. presupus *feminus*) este echivalent cu ceea ce Conu' Iancu numeşte „androgin”; noi, azi, spunem homosexual, cu nuanţa „bisexual”. Poetul acceptă scoaterea cuvântului (pe care-l vom regăsi, însă, în *Scrisoarea III*, cum se ştie) – dar în “Convorbiri literare” organizează versurile astfel:

De-oiu urma să scriu în versuri, teamă-mi e ca nu cum-va
Oamenii din ziua de-astăzi să mă'nceap' a lăuda
Dacă port cu uşurinţă şi cu zâmbet a lor ură,
Laudele lor de sigur m'ar mâhni peste măsură.

Schimbările sunt simple, şi uşor de înţeles când compari– dar editorii nu ţin seamă de ele. În loc de *teamă mi-e* poetul face legătura invers: *teamă-mi e* şi, în plus, desparte în silabe: *nu cum-va.* În faza din manuscrise lectura era netedă ca să iasă în evidenţă *Famenii* de mai jos – pe când în revistă se rup cuvintele pentru alte accente: acel „nu cum-va” este apăsat, şuierător, ameninţător, cu sensul „ca nu carecumva”, „în nici un caz nu”. Pentru a ieşi acest sens se scoate accentul secundar din ligatura *mi-e*: se rostea sacadat „tea-mă//mi-e-ca//nu-cum-va Famenii” (aici, puternic: e cuvântul forţă) – iar acum se rosteşte „teamă-mi//e ca//nu cum-//va Oamenii...” (*nu* şi *cum-* rostite puternic, egal, ameninţător). Ca o indicaţie: *de sigur* de mai jos se scrie tot dezlegat, autoironic. Maiorescu păstrează în primele ediţii ca în “Convorbiri” (*teamă-mi e ca nu cum-va*; în ediţiile 6-11 are *să'nceap' a mă lăuda)* – deci nu observă (oare acceptă?) aranjarea textului de către poet după scoaterea termenului dur din discurs. Caragiale nu face comparaţiile, reţine doar *Famenii* şi *scârbi*, pe care le montează în aranjamentul ediţiei princeps. Editorii lui Caragiale nu se interesează, la rândul lor, câtuşi de puţin de aceste lucruri, fiind preocupaţi doar (exclusiv) să redea citatele din Eminescu în ediţiile actuale. După el, Ioan Scurtu (1908) va reintroduce „famenii” respectivi – dar toţi editorii – inclusiv Perpessicius, desigur (care schimbă doar apostrofurile, având *să mă 'ncea'a* (apostrof larg urmat de apostrof strâns), faţă de “Convorbiri” care au: *să mă'nceap'a*; oricine poate judeca diferenţa de accente: în revistă apostrofurile egale, strânse, cer recitare sacadată pentru sensul de mai sus) – vor lega, regulamentar: „cumva”, „desigur”. Ceea ce numim îndeobşte retorica textului se pierde. Aranjamentul retoric al poetului şi (aici, nu în multe alte părţi) al primului său editor propune o adresare apăsată, ruptă, şuierătoare – şi generalizatoare, de fapt: nu numai „famenii”, ci toţi „oamenii din ziua de-astăzi” sunt refuzaţi de la acele laude.

Într-o convorbire cu Octavian Goga, I.L. Caragiale avea aceste convingeri spre sfârşitul vieţii: *“Arta* – spunea el – *cere conştiinţă, fără un perfect simţ de onorabiltate literară nu se pot scrie lucruri de seamă... Ca în toate, şi în literatură se pretinde o cinste profesională, un prestigiu de atelier... Ce crezi tu, în câte ape n-am scăldat eu* Hanul lui Mânjoală*?... Ce să mai vorbesc de melodia frazei, de ferecătură, de ritmul vorbelor... Iacă, numai interpuncţia... Câţi nu înţeleg că*

(continuare în p. 31)

“Arta cere conştiinţă, fără un perfect simţ de onorabiltate literară nu se pot scrie lucruri de seamă... Ca în toate, şi în literatură se pretinde o cinste profesională, un prestigiu de atelier...“

studii

ARGEŞ memoria revistei 50

ARGEŞ

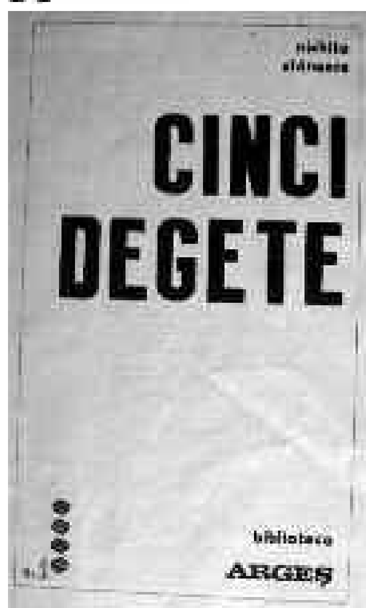
REVISTĂ POLITICĂ, SOCIALĂ, CULTURALĂ

1

La izvoarele lui

TUDOR ARGHEZI

Î n această lună iunie 2015, revista *Argeş* intră în cel de-al 50-lea an al existenţei sale. Până la jubileu, ne propunem să marcăm, preţ de 12 numere, momente şi... schiţe din istoria revistei: texte facsimilate, poze cu parfum de epocă, ecouri... Altfel zis, să ne amintim de cei ce-au au trudit o jumătate de veac la ieşirea în lume a publicaţiei care a pus oraşul Piteşti pe harta culturală a ţării. În cei 50 de ani, n-a existat mare scriitor român contemporan care să nu fi publicat aici, după cum cei mai importanţi scriitori au fost laureaţi ai revistei; nu dăm nume, pentru a nu deranja prin fatale omisiuni, nici de colaboratori, nici de redactori, nici de redactori-şefi. Miile de pagini tipărite sub antetul *Argeş* reprezintă implicit un important capitol de istorie a literaturii române contemporane. De altfel, din revistă s-au născut nenumărate cărţi ai căror autori le-au croit iniţial aci în rubricile lor. Cu bune şi cu faste, cu mai puţin bune, *Argeş* a ajuns la o vârstă venerabilă. Cine ar avea curiozitatea să parcurgă întreaga colecţie, ar putea depune mărturie că revista n-a fost niciodată culegere de texte mai mult sau mai puţin valoroase, ci că ea a reprezentat totdeauna un proiect editorial coerent, schimbat pe ici, pe colea, de la o serie la alta... Ajutaţi de editor, de finanţator, de eventuali sponsori, sperăm ca în iunie 2016, să sărbătorim la Centrul Cultural Piteşti aşa cum se cuvine şi cum ne place să credem că merităm. **(D.A.D.)**

CRONICA CRONICA CRONICA CRONICA CRONICA

literară

De la „Cuvinte potrivite" la „Ritmuri"

Pe Argeş în sus...

MAREA DIN VÎRFUL CARPAŢILOR

Istoria milenară a unui dans românesc
CĂLUŞARII

Din preistoria în epoca modernă

Un luptător pentru desăvîrşirea unităţii naţionale a românilor
NICOLAE IORGA

Braţ al poporului român întins spre universalitate şi umanitate

OMUL LIBER

glosse

biblioteca ARGEŞ

Nr. 4

templu grec

biblioteca argeş

Nr. 5

cîntece naive

biblioteca argeş

Nr. 6

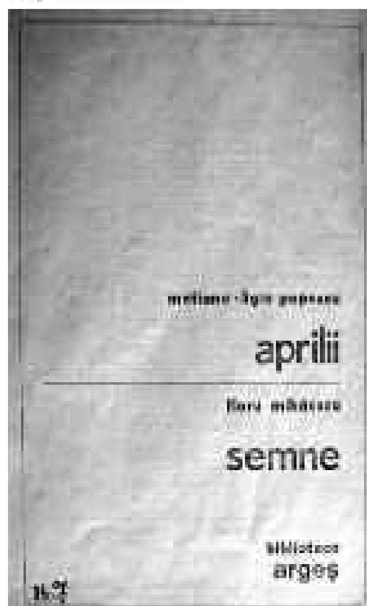

Redacţia revistei în 1971

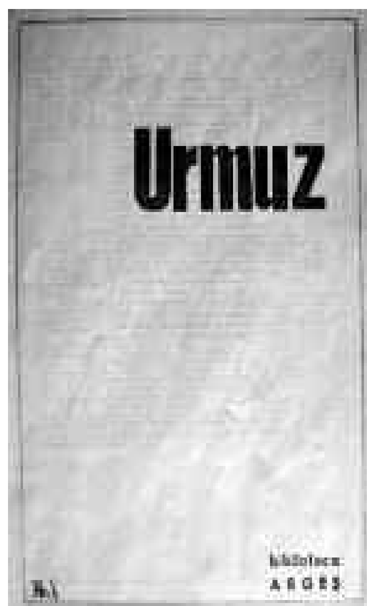
Redacţia revistei în 1971

La sărbătorirea *Argeş* 40

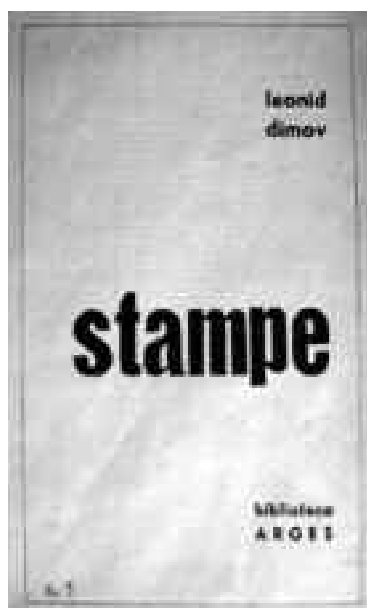

Ioana Girardi, Dan Rotaru, Mihail Diaconescu

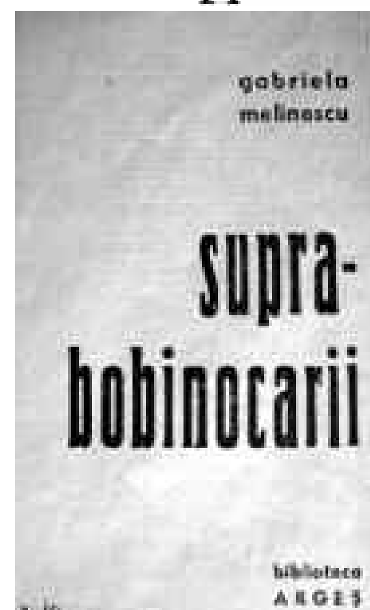

Luca Piţu, Al. Th Ionescu, Gh. Izbăşescu

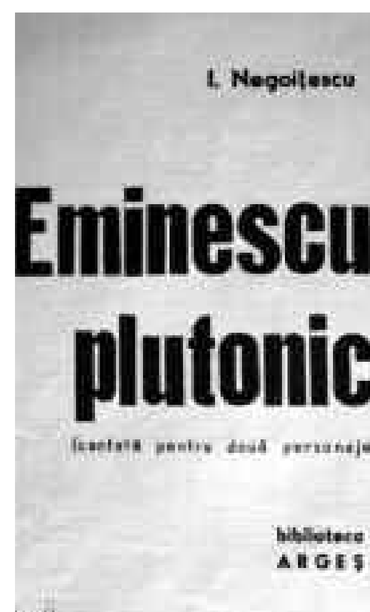

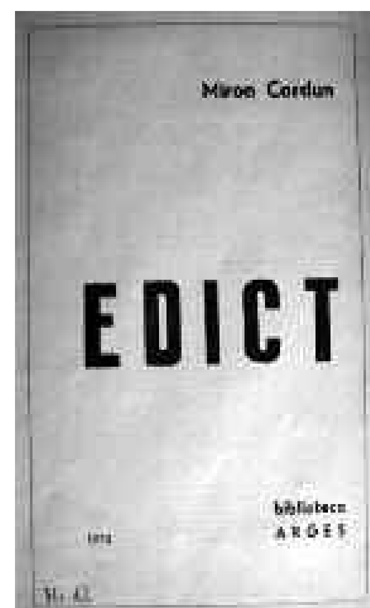

Jean Dumitraşcu,
Doru Moţoc,
Simona Fusaru

Ecouri

“Una dintre cele mai izbutite reviste culturale din ţarã rămâne *Argeş*. Ea reuşeşte să răspândească valorile culturale autohtone în plan naţional şi, în acelaşi timp, să conecteze Argeşul la valorile culturii naţionale. Cronici literare, evocări, jurnale, mărturisiri, poezie, proză, tălmăciri – iată o ofertă cât se poate de generoasă. Semnatari cu nume rezonante: Gheorghe Grigurcu, Adrian Alui Gheorghe, Liviu Ioan Stoiciu, Mircea Bârsilă, Nicolae Coande, Nicolae Oprea şi, desigur, redactorul şef al revistei, Dumitru Augustin Doman (pe scurt, D.A.D.)... şi mulţi alţii. Piteştiul se poate mândri cu revista *Argeş*”. (*Ateneu*, aprilie 2015)

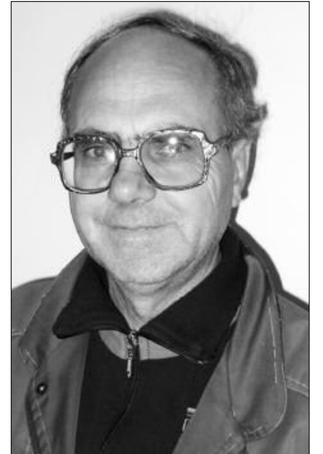
“...o constatare pentru revista *Argeş* în întregul ei: ea reuşeşte să adune un grup constant de colaboratori de calitate şi să-şi facă un loc al ei, apreciat, între revistele literare ale ţării”. (*România literară*, 6 martie 2015).

“Mai rar aşa revistă, precum revista *Argeş*, pe care o citeşti din scoarţă în scoarţă!... Iar uneori te întorci şi o iei de la capăt, ca şi cum ţi-ai aminti că te-ai uitat pe tine însuţi printre rândurile vreunui articol. Ce e aparte în această revistă e că nici redactorii şi nici colaboratorii nu suferă de scorţoşenie, adică se comportă ca oameni liberi care manevrează limba română ca pe un drog legal. Revista *Argeş* are un aer de neoficial încă de la primul număr, aşa că o mulţime de scriitori care scriu cu crispare în revistele de la centru, scriu cu detaşare în revista de la Piteşti. Nu deosebesc serii de autor, de directorat (de la Mihail Diaconescu la Jean Dumitraşcu şi mai departe la Dumitru Augustin Doman!), pentru că aici valoarea a curs, se pare, Pe Argeş în jos,/Pe un mal (sau *mail*!) frumos... Cu foarte mult folos!” (A.A.G. în *Conta*, nr 6/2011)

Supliment îngrijit de Dumitru Augustin Doman şi Simona Fusaru şi ilustrat cu fotografii din arhiva revistei şi din colecţiile Jean Dumitraşcu, Vasile Ghiţescu, Dan Rotaru.

Viorel Nica

Mitografia unui personaj nabokovian

Mai degrabă simbolist decât realist, romanul **Glorie** (apărut în 1932, tradus în limba română din limba rusă de Emil Iordache, publicat de *Polirom* în 2014) este una din cele mai evanescente cărţi ale lui Vladimir Nabokov (1899-1977).

În orizontul său difuz autorul propulsează o seamă de personaje nevoite să trăiască de multe ori la limită, aflate într-o acută criză de identitate, izgonite din locul lor natal de către năprasnica revoluţie bolşevică, obligate să suporte rigorile exilului nemenajant, puse la grele încercări de circumstanţele nefavorabile. Dincolo de drama fiecărui personaj în parte, ficţiunea nabokoviană caută să aducă o compensaţie fiecărei fiinţe umilite şi ultragiate, oferindu-i şansa de a se purifica, de a-şi păstra demnitatea aristocratică, de a-şi vădi consistenţa şi excelenţa, de a-şi impregna ethosul nu doar o dată ofensat cu felurite forme de mithos recuperator.

Născut într-o familie bogată, Martin Edelweiss, personajul principal al operei menţionate, fusese cândva un copil cuminte, bine îngrijit de mama sa (Sofia Dimitrievna) care „îl iubea cu patimă, sălbatic”, mai ales după ce se despărţise de soţul ei „indolent”, ulterior decedat. Deşi nu-şi iubise prea mult tatăl, fiul simţitor se cutremurase la moartea acestuia, pricepând că „viaţa omului înaintează cu cotituri”.

„Învăţând de timpuriu să-şi stăpânească lacrimile şi să nu-şi arate sentimentele - notează scrupulos romancierul imparţial, neobişnuit să-şi menajeze personajul atunci când îl surprinde într-o postură negativă - Martin şi-a uimit profesorii de la liceu cu insensibilitatea lui.” În reveriile sale avântate, orfanul se imagina în rolul brigandului ce împărţea ducaţii luaţi de la negustori săracilor de orişiunde. La un moment dat el „a simţit brusc (...) un avânt insuportabil al tuturor simţurilor, ceva fermecător şi exigent, datorită prezenţei căruia viaţa merită să fie trăită”. Tot mergând cu mama ba într-o staţiune, ba într-alta din Crimeea, adolescentul ascultător „a îndrăgit cu patimă trenurile, călătoriile, luminile îndepărtate”, vapoarele de pe Marea Neagră. După ce s-a văzut constrâns să părăsească ţara aflată în toiul revoluţiei, a debarcat pentru puţin timp la Constantinopol, însoţit de mamă. În Grecia s-a împrietenit cu Alla, soţia extrem de tânără a lui Cernosvitov, alături de care se simţea copleşit de „fiorul rece al entuziasmului” adolescentin, subtil „condiment pentru îndrăgostire”, sursa primului sărut din viaţa lui, a avut ocazia să cunoască într-o măsură apreciabilă „caracterul romantic al comportamentului său”.

Ajuns în Elveţia, a descins la unchiul său Heinrich, unde s-a simţit bine, îndeajuns de protejat. După câteva luni a plecat în Anglia ca să înveţe la Cambridge. În calitate de student străin, şi-a sporit „visătoarea bucurie de a trăi”, s-a împrietenit cu bonomul, generosul Darwin care „îl uimea (...) printr-o anumită confortabilitate a întregii lui fiinţe”, „căuta cu lăcomie ineditul”, s-a ataşat de profesorul de rusă Archibald Moon, înzestrat cu o fire deosebit de protectoare, „o persoană atât de rezonabilă”, a făcut cunoştinţă cu alţi exilaţi ruşi.

Cunoscând-o pe fragila, fermecătoarea Sonia, s-a tulburat profund. În prezenţa ei atât de delicat feminină se simţea descumpănit, stingherit, din ce în ce mai îndrăgostit. Auzind de la un recent exilat ce se mai întâmplase în Rusia bulversată de bolşevici, „simţi o tristeţe bizară”. Înştiinţat fiind că maică-sa se căsătoreşte chiar cu unchiul Heinrich, nu s-a bucurat câtuşi de puţin de „această solemnitate întristătoare”, avusese impresia că-i trădat de fiinţa ce-i fusese aşa de dragă, nu se împăcase decât într-un târziu cu noua situaţie ce-i strecura în adâncul conştiinţei jenă, nemulţumire, insatisfacţie. Pe la sfârşitul ciclului universitar, abulicul, împrăştiatul Martin „simţea la fiecare pas tertipurile unor forţe care se încăpăţânau să-i demonstreze că viaţa nu-i deloc atât de uşoară, atât de fericită cum şi-o închipuise el”. De necaz că jucăuşa, labila, enigmatica Sonia nu-i împărtăşea dragostea într-o manieră explicită, inechivocă, i se încredinţase uşuraticei Rosa, „zeiţa patiseriei”, pe care o lăsase în cele din urmă gravidă. Situaţie de natură să-l irite, să-l aducă „într-o stare infernală”, determinându-l să i se facă „milă pentru propria persoană” pusă într-o încurcătură defel neglijabilă. Întru compensare visa adesea cu ochii deschişi şi nădăjduia ca visările să i se umple de viaţă ori juca fotbal cu o bucurie extraordinară. După mutarea Soniei Zilanov la Berlin, Martin se simţise încă odată profund răvăşit, neîmpăcat cu sine însuşi, înstrăinat de iubita care ar fi putut să-l uite nu după multă vreme. Mai apoi s-a bătut cu Darwin pentru Sonia pe care o iubiseră amândoi. Din fericire, bătaia cu pricina nu l-a împiedicat să-şi consolideze prietenia cu celălalt. După trei ani de studiu, a devenit „un specialist în literatura rusă” şi nu se considera cu nimic „mai prejos decât un inginer în căi de comunicaţie sau decât un comerciant”. În timp ce tatăl său vitreg (pe care-l întâlnea în perioada vacanţei petrecute în Elveţia) „vorbea cu groază şi dezgust despre asfinţitul Europei” excesiv industrializate, din cale afară de secularizate, nemaipomenit de îndepărtate de liniştitul orizont tradiţional, el căuta să se împace cu epoca modernă, să-şi găsească un loc în cadrul ei, se pregătea să exploreze „un ţinut îndepărtat” nu ezita să se lase în voia lui carpe diem, străduindu-se să se bucure cât mai mult de viaţă hic et nunc. Vizitând-o pe Sonia (care nu încetează să-i fie călăuză pe tărâmul dragostei) la Berlin, a sesizat că oraşul era plin de exilaţi ruşi (ce o duceau de azi pe mâine, îndeplinind cele mai umilitoare munci, dându-şi silinţa să supravieţuiască în condiţii potrivnice, nădăjduind că într-o bună zi aveau să se întoarcă în ţara lor dragă), a mai rămas o vreme acolo, găsindu-şi de lucru la un club de tenis. Cu multă amărăciune şi-a dat seama, după câteva zile, că iubita lui se înstrăinase între timp, nu mai vroia câtuşi de puţin să i se dăruie, evita să stea cât mai aproape de el, dădea semne că era îndrăgostită de altcineva.

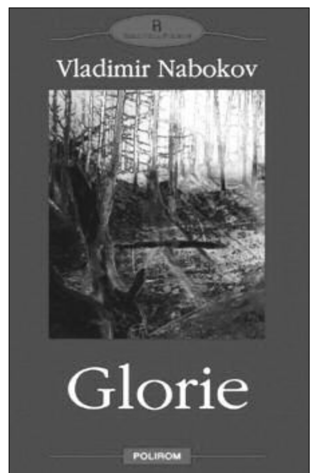
Asemenea ei i se păreau cei mai mulţi dintre berlinezii ce îl ignorau, subestimau, ţinându-l la distanţă, tratându-l ca pe un oaspete nepoftit, dându-i de înţeles că le era indiferent. Într-o bună îl cunoscuse, prin intermediul Soniei Zilanov, pe scriitorul Bubnov, a cărui vorbire energică îl captivase, a cărui glorie literară îl impresionase. Tot la Berlin avusese ocazia să-i cunoască pe câţiva activişti ruşi care îl dezgustaseră (prin aroganţă, prin suficienţă, prin lipsa de respect faţă de realitatea ca atare, prin maniera de comportare precumpănitor ideologizantă), făcându-l să jure „în sine lui că nu va face niciodată parte dintr-un partid, nu va fi prezent la nicio şedinţă, nu va fi personajul căruia i se oferă cuvântul sau care deschide dezbaterile şi simte toate entuziasmele atitudinii sale cetăţeneşti”.

Străduindu-se s-o recâştige pe Sonia şi, totodată, să se împlinească din punct de vedere erotic, revenise în casa care-i găzduise pe Zilanovi, se jucase cu ea de-a Zoorlanda, născocind un ţinut utopic, unde omizilor li se interzicea „să se transforme în crisalide”, să-şi depăşească faza de existenţă larvară, căutând să intre cu orice chip în graţiile ei, s-o impresioneze cumva.

Pe vremea când s-a aflat în Franţa, s-a desfătat „din plin cu sentimentul lipsei de griji a drumeţului-el, peregrinul pierdut”, s-a deprins să trăiască incognito, la adăpostul unui „mister seducător”, s-a lăsat copleşit de „extraordinarul sentiment al elitismului”, a lucrat la o fermă din Molignac, unde a gustat farmecul vieţii rustice, luând parte la muncile câmpului, mulgând vacile, argăţind zile la rând în absenţa oricărui imbold resentimentar, complăcându-se să trăiască într-un chip mai degrabă naiv decât sentimental.

Făcându-i-se dor de Rusia (în care copilărise minunat şi în care îşi petrecuse adolescenţa captivantă), tânărul Martin Edelweiss (al cărui nume înseamnă, în germană, floare de stâncă) s-a întors mai întâi în Elveţia spre a împrumuta nişte bani de la generosul său tată vitreg, mai apoi s-a deplasat la Berlin spre a-şi lua rămas bun de la Sonia şi de la prietenul Darwin (aflat, în trecere, acolo), după care a crezut de cuviinţă să se îndrepte spre Riga, de unde s-a apropiat de graniţa lituaniano-rusă cu intenţia de a o trece într-un mod clandestin.

Comentându-i „fapta glorioasă” (spodvig), cunoştinţele sale apropiate îi admiră curajul bărbătesc, dar, în acelaşi timp, lasă să se înţeleagă că-i cu neputinţă să mai scape cu viaţă în urma unei aventuri aşa de riscante, pe care autorităţile bolşevice sunt gata s-o aşeze în rândul celor mai grave contravenţii, aplicându-i pedeapsa capitală.

Florian Silişteanu

Din cana cu păsări

cântec de zugrav

vopsesc case vopsesc gâşte
învăţ câinele să muşte
şi să latre la distanţă
şi să de cu ţ cu ă
să -nşir stelele pe aţă
(asta Domnul nu mă-nvaţă)

prima care-i mai aproape
va fi luminând din moarte
că steaua care e mare
face umbră altu-i soare
şi aţa este subţire
şi aţa este subţire
nu se rupe dar nu ţine
soare-le
când îl dor picioare-le
(prima parte)

eu sunt sile vopsitorul
şi sunt prieten bun cu Domnul
zugrăvesc distanţelor uşa nouă ...clanţelor!
(partea a doua)

apoi Doamne Dumneata iar eşti în cămaşa mea
asudând păsării aripi
şi doar mie nişte lacrimi
lacrimă de mama mea
şi de tot ce-ai luat cu ea

litere

Între logos şi lexem

A devenit axiomă constatarea că poezia de substanţă filosofică este piatră de încercare a creaţiei. Pentru că filosofia, ea însăşi, nu poate fi concepută în afara poeziei; filosofie fără poezie nu există (pot fi aduse mărturii din Tudor Vianu, D.D. Roşca), în timp ce poezia filosofică înscrie performanţa rarităţii.

De la o propoziţie cu învestitura adevărului ajungem, prin gest reflex izomorfismului poetic, la poezia religioasă.

Într-o recenzie din *România literară*, de acum vreo 30 de ani, Nicolae Manolescu comenta *Imnele* lui Ioan Alexandru. Chiar dacă exegetul constata abandonul vigurosului lirism profan care-l consacrase pe poetul ardelean, remarca, în monotonia noului discurs poetic, ţâşnirea unor imagini de efigie „alexandrină", specifice – s-ar zice – poeziei ca „religie a tinereţii" (Goethe).

Poetul Ilie Vodăian în volumele anterioare (*Schimbul de noapte, Triunghi de vară, Frontiera de inox, Stare de necesitate*) se regăseşte în agon cu viaţa, cu circumstanţele ei extreme. Ideea de luptă, de victorie nu-l părăseşte pe poet nici în recentul volum: *Pe Muntele Tabor*, Econ Transilvan, Cluj-Napoca, 2015, doar teatrul agonal este altul. Poezia nu mai face audienţă la porţile terestre (cu dublul lor ontologic: viaţă-moarte); orientată ascensional, *anagogic*, ea caută (ceea ce a găsit deja: „Nu Te-aş fi căutat de nu Te-aş fi găsit"- Pascal) liniştea înfrigurată a rugăciunii.

Rugăciunea este pentru creştin ceea ce pentru profan este filosofia: o căutare a sacrului, respectiv a înţelepciunii, într-un univers al profanului (sacrul e tăinuit în profan – Mircea Eliade), al neînţelepciunii (în neînţelepciune a lumii înţeleptul găseşte argument de superioritate a înţelepciunii, constată Constantin Noica).

Rugăciunea este pentru creştin ceea ce pentru profan este filosofia: o căutare a sacrului, respectiv a înţelepciunii, într-un univers al profanului (sacrul e tăinuit în profan – Mircea Eliade), al neînţelepciunii (în neînţelepciunea lumii înţeleptul găseşte argument de superioritate a înţelepciunii, constată Constantin Noica).

Rugăciunea revendică forţe anteice: „Au răsărit miliardele de chipuri / din lutul înţepat cu suliţe de grâu" (*Cina*). Nu mistica întreţine fiorul liric, ci pregătirea, aşteptarea într-un spaţiu sacralizant: Învierea este aşteptată „în haine noi de sărbătoare" (*În haine noi*);"din trunchiul unuia (unui cedru, n.n.) se va naşte o cruce" (*An de an aştept*).

Poezia lui Ilie Vodăian măsoară distanţa între Logos şi lexem. Are sonoritatea colindului, chemarea stării de graţie întru sensibilizarea materiei groase, în toate fiind invocată prezenţa Divinităţii, chiar şi în procesul *producerii* textului: „Acum, la vremea alegerii, aruncă privirea Ta, / fie şi numai în treacăt, / şi peste nevrednica mea pagină" (*Vremea alegerii*).

Totul se încadrează unei reţele de semnificaţii specifice actului hristic, umilităţii, prin locuire împreună (*synoikism)* şi lucrare comună (*synergie*): „El s-a întrupat în lumea noastră / să alunge beznele din fiecare, / să ude florile de pe câmpuri şi din grădini, / să limpezească apele tulburi..." (*Oleandrii şi arbuştii de tamarisc*); „Rămâi să Te adăposteşti / în căsuţele noastre sumar mobilate. / Ne vom hrăni cu boabe fierte de porunb, / cu seminţe de mei şi cu prune uscate. // Iar seara, la ceas înălţător de rugăciune,/ când la fereastră or să bată razele de lună, / eu îţi voi spune propria poveste / ca legătura dintre noi să fie / totdeauna strânsă / precum a palmelor în strângerea de mână" (*Strângerea de mână*).

Întrebările, pilaştri – în genere – ai discursului religios, nu sunt dintre cele mari („ruseşti", le zice Andrei Pleşu, conferindu-le, omeneşte, naţionalitate), întrebări ale căror răspuns, întotdeauna cu un rest de nedefinit, de incert şi neştiut, se sparge într-o mulţime caleidoscopică de răspunsuri, imposibil de adunat toate în răspunsul cardinal, întrebări care , pentru poet, dar şi pentru cititor, stau la temelia tăcerii metafizice, transparentă în mundan prin uimire şi mirare. Uneori întrebările frizează jovialitatea: „Preabunule, / nu ai găsit un alt loc de unde să iei lut?" (*Un alt loc.*) Întrebările mari, echivalentul descărnării, lipsesc pentru că lipseşte trufia: „Să punem cugetu-n genunchi / o clipă fără trufie" (*Aniversare*). Când întrebarea capătă gravitate, poetul îi pune zăbală, încât „sămânţa hulirii" să nu-i încolţească în cuget (*Mă culc rugându-mă*).

Mai tare decât întrebarea este mărturisirea de credinţă, *credo*-ul poetului (*Cred*). Şi, cu cât răsună mai tare, cu atât certitudinea face loc rugăciunii Sfântului Anselme de Canterbury: „Ajută-mă, Doamne, să pot crede!"

Bănuim, în spatele acestei „aventuri" lirice, urgenţa pretinsă sufletului.

Iar întâlnirea cu un text curat, lipsit de „infracţiuni lingvistice" (cu o excepţie: „transcedentalul păcat", p.49), cu o punctuaţie (gesticulaţie a gândirii, îi spune Caragiale), perfectă, surprinde. Coruperea acestora, cu siguranţă, nu intră în „programul" *poietic* al autorului.

PETRU PISTOL

Ion Biberi în lumea de azi

Cu un instrumentar critic adecvat studiilor academice, Mihaela Albu reia, într-o versiune dezvoltată prin introducerea unor nuanţe analitice şi includerea unor date biografice inedite (conţinute în corespondenţă sau în dialoguri cu cei care l-au cunoscut), monografia din anul 2005, *Ion Biberi – Suferinţă şi cunoaştere*, sub titlul *Un uomo universale: Ion Biberi* (Ed. Aius, 2015).

Cercetătoarea craioveană, interpretă, pe cât de sagace pe atât de consecventă, a operei unei personalităţi afirmate pe multiple paliere intelectuale (psihiatrie, antropologie, eseistică, roman, critică literară şi de artă) se sustrage tentaţiei speculative urmându-şi vocaţia exactităţii. Comentariile sale vizează dinamica scrierilor lui Ion Biberi ordonate coerent în patru diviziuni: I, lucrările de filosofie ştiinţifică, biologie generală şi psihologie antropologică; II, eseurile literare; III, critica de artă şi IV, opera beletristică.

Interesul cititorului de azi merge spre ceea ce Cornel Ungureanu, prefaţatorul cărţii, numeşte „operaţiuni de recuperare". Într-adevăr, un demers necesar, deoarece figura complexă a savantului şi scriitorului Ion Biberi este încă puţin cunoascută, învăluită, prin situarea ei în echilibrul precar de lumină şi umbră, de ceţurile unei posterităţi exclusiviste. Alte nume s-au aflat pe agenda de priorităţi a ultimilor ani: Eliade, Cioran, Ionescu, Noica.

Mihaela Albu întreprinde o binevenită şi convingătoare schimbare de ecleraj, contextualizând prezenţa lui Ion Biberi într-o generaţie care, alături de gruparea subsumată influenţei formative a lui Nae Ionescu, s-a coagulat în echipa celor şapte critici din G.C.L. R. (Gruparea criticilor literari români): Perpessicius, Pompiliu Constantinescu, Şerban Cioculescu, Vladimir Streinu, Mihail Sebastian, Ion Biberi şi Octav Şuluţiu, reuniţi prin „opţiunea structurală la raţionalism".

În acelaşi orizont restitutiv sunt identificate repere biografice deconspirând, deopotrivă, fibra afectivă a omului Biberi, iar în cazul autoarei cărţii, afinităţi emoţionale ce dizlocă emfaza demonstrativ-documentară.

Pe linie maternă, aflăm că bunicul lui Ion Biberi, de profesie arhitect, era originar din Narbonne, în timp ce, pe linie paternă, bunicul a fost doctor în medicină al Universităţii din Leipzig. O ascendenţă care determină depăşirea complexului marginalităţii, al provincialismului cultural ce s-ar fi putut instala în conştiinţa tânărului medic de la dispensarul Şantierului Naval din Turnu Severin. Dimpotrivă, în locul unei recluziuni întristate, a abandonului dizolvant, întâlnim voinţa unei orgolioase afirmări.

În anul 1935 primeşte Premiul „Techirghol – Eforie" pentru romanul *Proces*, temerară încercare de impunere în literatura noastră a formulei joyceene.

Ion Biberi a fost şi beneficiarul unor „întâlniri esenţiale". Relaţiile dintre el şi Mihail Sebastian sunt omologate factual în volum, prin evocarea sejurului din vara anului 1943 de la Corcova, unde se afla conacul prinţului Antoine Bibescu şi unde Biberi o invită pe studenta medicinistă Aurelia Fischer pentru a dactilografia piesa „Steaua fără nume" a lui Sebastian. Doi ani mai târziu, Ion Biberi va fi primul care anunţă la Universitatea Liberă Democratică sfârşitul tragic al autorului celebrului *De două mii de ani*.

După 1945, Biberi încearcă să se salveze, prin neînregimentare, de „ghearele realismului socialist", fapt pentru care va fi considerat „o persoană compromisă". La şedinţa Uniunii de creaţie din iunie 1952, Nina Cassian îşi făcea autocritica („n-am fost suficient de trează pentru înlăturarea din sânul nostru a unor elemente care nu au ce căuta"), invocând numele lui Ionel Teodoreanu şi al lui Ion Biberi, oameni compromişi politiceşte care promit, dar nu scriu nimic „pe linie".

Între cărţile cele mai cunoscute ale psihiatrului literat, un loc aparte îl ocupă tratatul despre moarte, apărut în 1936, *Thanatos*. Trebuie spus că toate lucrările lui Biberi pleacă de la concretul existenţial (evenimente familiale, călătorii, lecturi etc.). Astfel, experienţa limitei, moartea, l-a marcat încă din anii copilăriei când a fost martor al sfârşitului prematur al mamei sale, Elise Gayraud. Alte momente dramatice, în proximitatea neantului, l-au implicat direct (intoxicaţia cu substanţe opiacee) sau l-au tulburat profund, urmărindu-l cu spectrul suferinţei peste ani (agonia camarazilor într-un grajd, în timpul primului război mondial) şi, mai ales, stingerea soţiei, Antoinette Sauget. „Dispariţia soţiei reprezintă cea mai cumplită catastrofă a existenţei", îi scria exegetei sale în 1981, la pierderea fiinţei pe care a iubit-o cu ardoare. Nu întâmplător, publicase volumul *Eros* (1974), un pandant la eseul *Thanatos*, iar în anul 1983 îi va apărea *Destinul Aïsei*, roman inspirat de „profunda şi nevindecabila sfâşiere sufletească" a definitivei de cea pe care în intimitate o alinta cu numele Toinon.

Substanţa volumului semnat de Mihaela Albu este armonizată cu tonalităţile confesive ale lui Barbu Cioculescu, depozitar al unor nepreţuite amintiri despre prietenul tatălui său, dar şi în gama acutei actualităţi, ca într-o tabletă publicată în „Bilete de papagal". Deşi rândurile de mai jos datează din anul 1928, ele consonează îngrijorător cu imediatul: „Cerberii noştri veghează autoritari şi intransigenţi. Toţi cei care se sustrag, vinovaţi şi demni de oprobiu, de la sfânta tradiţie a adulării şi lingerii picioarelor sunt înlăturaţi definitiv de la praznicul pantagruelic alimentat de la ţâţa bugetului. Iată de ce vedem valorile împrăştiate pe tătămuri străine şi negurile noastre naţionale lipsite de făcliile lor luminoase".

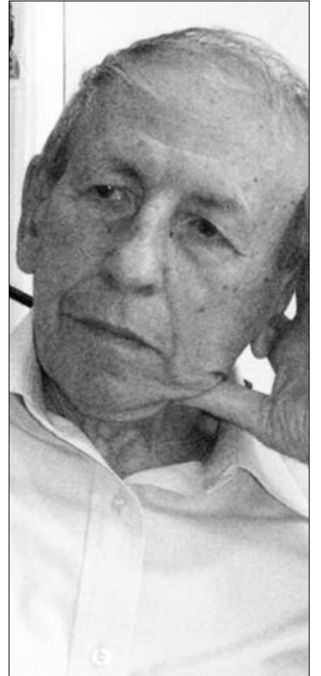
Între „Lumea de ieri", *Lumea de azi* şi *Lumea de mâine* există o fatală continuitate.

Principalul merit al Mihaelei Albu este de găsit în explorarea spaţiului plurivalent al elitei noastre culturale, conservând „cu iscusinţă" dimensiunea revelaţiei.

CONSTANTIN M. POPA

Marin Ioniţă

Ferma (II)

Da, sunt vinovat. Mă integram tot mai mult în sistem. Care acolo nu se deosebea prea mult de cel capitalist. Căpătuială. Corupţie. Voi care mă judecaţi şi mă condamnaţi, arătaţi altfel?

Pe Ramona, nepoata directorului, o întîlneam din ce în ce mai des. Cineva aranjase lucrurile să ne simţim cît mai bine. Şi chiar începea să se închege un fel de prietenie. Ne lega şi mai mult faptul că şi ea se pregătea pentru sesiunile de examene în particular, la acelaşi liceu din Buzău. Nu era destul de pricepută, dar se străduia. O ajutam să rezolve probleme de matematică, ea avea un scris frumos şi îmi făcea temele pe care le dictam. Şi se mira de ce eu mai citesc şi altceva în afară de programe.

- De ce îţi baţi capul să afli şi lucruri de care nu ai nevoie?

- Habar n-am, domnişoară...

Adevărul era că trăiam în două planuri. Unul cel real în care dormeam, mă trezeam, mîncam, mă mişcam ca un robot. Dar dincolo de existenţa vizibilă, peştera lui Platon, facerea lumii, cîmpul energetic, a treia dimensiune, atracţia universală, lumea spiritelor, mitologii, religii, magii.... Între aceste existenţe, calul, galopul. În alergarea mea nebună pe spinarea calului nu mai exista nici real, nici ireal, nici prezent, nici eternitate. Numai şuierarea vîntului în coama calului, fuga pămîntului pe sub copite, alunecarea dealurilor, pădurilor şi norilor de pe cer.

- Tu eşti om, sau ce? mă întreabă fata.

- Nici demon, nici înger, nu te teme.

Se cuibăreşte în braţele mele. O sărut în creştet. Plînge. De ce?

Destinul meu e bătut în cuie. Gata. Nu mai vreau să parazitez. Mă interesează profesia. Trimit eşantioane de sol recoltat de pe diferite zone şi la diferite adîncimi, la laboratoarele academiei. Vreau să aflu care este structura fizică şi compoziţia chimică a solului. Ce granulaţie, ce adeziune, cum stăm cu îngrăşămintele naturale. Trimit şi probe de apă. Vreau să fac agricultură modernă. Ca într-o fermă model. Exemplu pentru toate celelalte care se vor înfiinţa.

Îl chem pe tata. Trebuie să mă vadă. Să se ştie şi pe-acasă cum o duc eu pe aici. Unde am ajuns. Să fie mulţumiţi de mine.

Îl aştept cu trăsura la gară. Ezită să se urce. Îşi şterge îndelung tălpile pe iarbă. El nu mai fusese în trăsură decît pe capră. Cu hăţurile şi cu biciul. Şi cu privirea în fundul cailor. Ordonanţă la un general în armată.

O dată văzut sub burduf, pe canapeaua cu perne de catifea vişinie, îşi îndreaptă spatele, îşi răsuceşte mustaţa galbenă ca spicul de grîu şi priveşte drept înainte ca un ofiţer cînd îşi trece trupa în revistă. Şi nu mai întreabă nimic. Nu mai rosteşte nicio vorbă. Poate că îi defilează prin minte amintirile. Cu el, cu mine, cu noi, cu tot neamul Gurăilor. Neam de ţărani în opinci....

Este cazat în camera oficială. Covoare, divan, fotolii, vitrină cu porţelanuri, bibliotecă, perdele de atlaz, sobă de marmură, blană de urs cu capul fiarei împăiat.... Se descalţă la uşă, intră cu bocancii-n mînă şi nu ştie unde să-i pună. La masă, spune că nu-i este foame. De fapt, se fereşte să folosească cuţitul şi furculiţa de argint. Mănîncă doar fructe şi cozonaci.

Dar coniacul nu ştie ce este. Îl bea ca pe vin din paharul de cristal. Şi-l prinde repede. Şi prinde chef. Şi se sumete.

- Ce crezi tu, bă, burtosule, că eu sunt de pe drumuri? Păi neamul meu vine de departe, de pe vremea domnitorilor. Ostaşi în armatele lor.... niciodată vreunul dintre noi nu a fost slugă la boieri.

Gazdele nu se supără. Rîd cu amabilitate.

- Da, ai dreptate....

Şi el se mai înmoaie.

- Îmi daţi sau nu-mi daţi fata?

- Dacă se învoiesc copiii, nu avem nimic împotrivă....

Ramona vine şi-şi pune mîna pe umărul meu. O sărut pe tîmplă. Treaba pare făcută.

Îl duc de subţiori în camera oficială. Cînd îl pun în pat, parcă se scufundă în apă. Niciodată n-a mai dormit pe un pat cu arcuri. La noi acasă, scînduri tari, cioplite cu barda, saltea de paie.

Cînd ne despărţim la gară, se aşează în faţa mea, mă sfredeleşte cu privirea.

- Bă, vezi ce faci! Să-i bagi în draci!

Parcă prind aripi. Este ca şi cum m-aş fi trezit din toropeală. Simt că-mi cade dragă şi fata....

Nu îndrăznesc să merg prea departe ca să nu o pierd. Chiar văd în ea viitoarea mea nevastă. Mama copiilor mei. Şi este evident că mă iubeşte. Directorul devine tot mai cooperant. Îmi aminteşte tot mai des că nu are alţi moştenitori....

Copilă şi ea de la ţară. Curată. Crescută în teama de Dumnezeu. Nu a cunoscut păcatul. Vreau s-o păstrez neprihănită.

Iată mireasa mea! Aleasa! Aşa am să mă laud în faţa mamei şi a tatălui, a fraţilor.

Dar are şi ea ceva? aş fi întrebat.

Nu contează. Dar o moşteneşte pe unchiul său care e directorul meu.

Ţăranul din mine care devine parvenit? Spuneţi ce vreţi! Eu n-am timp să-mi bat capul cu aşa ceva....

Şi a fost să se întîmple într-o dimineaţă cînd chiar mă simţeam în extaz, alergînd nebun spre orizontul din care răsărea soarele. A sărit o potcoavă din copita armăsarului.

Poate că îşi scrîntise şi chişiţa. Şchiopăta. Ne-am întors la fermă, să-l vadă veterinarul şi potcovarul. După ce l-am sărutat pe steaua din frunte, l-am lăsat pe mîna lor, şi am urcat la contabilitate să-i spun şi domnului director ce s-a întîmplat. Nu venise la birou. Nu era nici fata la masa ei de lucru.

În chiloţi şi în maiou, gras şi păros, îi umplea patul unchiul gemînd ca un porc....

Am trîntit uşa şi-am plecat.

M-a găsit în grajd. Mă refugiasem acolo ca un animal rănit într-o vizuină.

Mascul sălbatic întărîtat. Fiară turbată. Îi sar scîntei din ochii bulbucaţi. Spume la gură. Urlă...

O furcă cu dinţi ascuţiţi de fier. O smulg din băligar. Mă golesc de mine. Nu mai ştiu altceva decît că o voi înfige în el.

Şi nu se opreşte. Nu se fereşte. Vine dezlănţuit spre mine. O clipă. Mai puţin. Şi totul se va schimba pe lumea asta. Pentru el. Pentru mine. O frîntură de clipă şi nu vom mai fi noi.

Îmi dă năvală sîngele sub pleoape. Nu mai văd decît sînge. Peste tot. Valuri de sînge. Sîngele lui. Sîngele meu. Sînge de om...

Nu pot să ucid. Mi se înmoaie mîinile. Îmi cade furca. În timp ce un glas necunoscut îmi bate în tîmple: “Nu ucide!”. Mă strînge de gît. Îmi face vînt. Cad pe paie. Îşi pune piciorul pe pieptul meu. Ca un gladiator învingător în arenă. Bat din mîini şi din picioare ca un gîndac răsturnat pe spate. Mă zbat în zadar sub talpa lui. Cine va da semnalul să mă termine? "Ucide! Ucide! Ucide!" Unde e împăratul? Dă năvală fata. I se agaţă de umeri. “Unchiule, opreşte-te!”. Închipuire. Nălucire. Singuri în grajd. Circul nostru pe bălegar. Mă prinde rîsul...

- Ai înnebunit?

Intră în derută. Îşi ridică piciorul de pe pieptul meu. Îmi întinde mîna. Mă ridic în fund. Şi rîd...

- Băiate... Băiete... Ce e cu tine? Băiete, vino-ţi în fire!.... Din ce-ai văzut, nu s-a-ntîmplat nimic.... Putem s-o ducem la doctor.... Îţi ajunge un certificat de castitate? Şi dac-ar fi fost,.... ce era? I-aş fi făcut altă gaură în burtă? Moare cineva din aşa ceva?

N-a murit nimeni. De-l omoram, ce cîştigam. El, un cadavru. Eu la puşcărie. Pentru cine ştie cît. Cu conştiinţa frămîntată. Cu drumul retezat. Epavă umană. Şi pentru ce? Pentru că s-au desfrăbălat ei în pat? Rahat! Fata o să uite. O să se mărite. Eu, după gratii..... Ducă-se dracului! Trebuie să ies din fundătură! Răspîntie... Pornesc pe alt drum....

Mă zbat în întuneric. Unde să mă duc? Unde s-o iau de la-nceput? Şi ce vină are fata? O voi duce la medic! Dacă este adevărat că poate să-i elibereze certificat de castitate, înseamnă că s-a apărat.

Dimineaţa, fata nu mai este. A dispărut în neant. Un bilet şi atît. “Nu sunt jucăria voastră!” S-a înecat? S-a spînzurat?

Reiau totul a doua zi. Cu potcoave noi, calul poate să alerge din nou. Încep să-mi sosească rezultatele de la academie. Şi eu să le folosesc. Oamenii nu mă scot din “domnule inginer”. Sunt mîndru de mine. Primesc şi o scrisoare de la Ramona. “Am trecut prin iad, dar am avut norocul să apar chiar în momentul fatal.... Îţi mulţumesc că m-ai salvat. Te-am iubit şi te mai iubesc. Mă jur ca pe nimeni altcineva! Te voi păstra în gîndurile mele toată viaţa! Să nu mă uiţi! Ne vom mai vedea cîndva?”

Mă afund în muncă. Niciodată n-am ştiut că îmi poate oferi atîta satisfacţie. Te poate scăpa de toate belelele. Cu Ramona chiar ne reîntîlnim. Au adus-o în sat. Directorul a înzestrat-o cu o casă. Şi i-a găsit servici acolo, la primărie. Totul era aranjat, dar eu tînjeam. Şi totuşi, nunta a fost aranjată pentru la toamnă.

Reforma învăţămîntului. Se trezeşte-n mine pofta de a fi elev. Cer concediu. Reforma învăţămîntului. O şansă. Cade la timp. Voi lua totul de la început. Să-mi dovedesc mie că pot să mă afirm prin propriile puteri. Dacă nu, să mă apuc de altceva. Totul sau nimic. Cu mintea lui băgată, directorul şi-a dat seama ce pun la cale....

Ies de sub duş înfăşurat în cearşaf. Dau cu ochii în mijlocul camerei de cufărul meu vechi care avea întomnite pe el hainele ponosite în care venisem la fermă şi pantofii scîlciaţi. Bani de tren şi un bilet: „ca să te întorci!”. Dulapul gol. Lipsea pînă şi costumul de purtare. Şi costumul de zile mari, din stofă cumpărată pe sub mînă şi cusut pe comandă. Şi cămaşa de mătase cu butoni. Şi cravata. Şi pardesiul. Şi fularul. Şi mănuşile de piele.

Carnetele mele de cec zac în casa lui de bani. Este persoana împuternicită cu delegaţie de la mine, să scoată bani în lipsa mea.

Plec la gară într-un poştalion. Care aduce foarte bine cu un sicriu pe roate. Cufărul cu cărţi şi hainele de pe mine. Mă întorc acasă ca un soldat de pe front.

În costumul meu ponosit, cu o şapcă puţin cam largă pleoştită peste urechi. Figură de vagabond. De zilier. De cerşetor....

- Venişi?

- Venii.

(continuare în p. 31)

Iată mireasa mea! Aleasa! Aşa am să mă laud în faţa mamei şi a tatălui, a fraţilor.

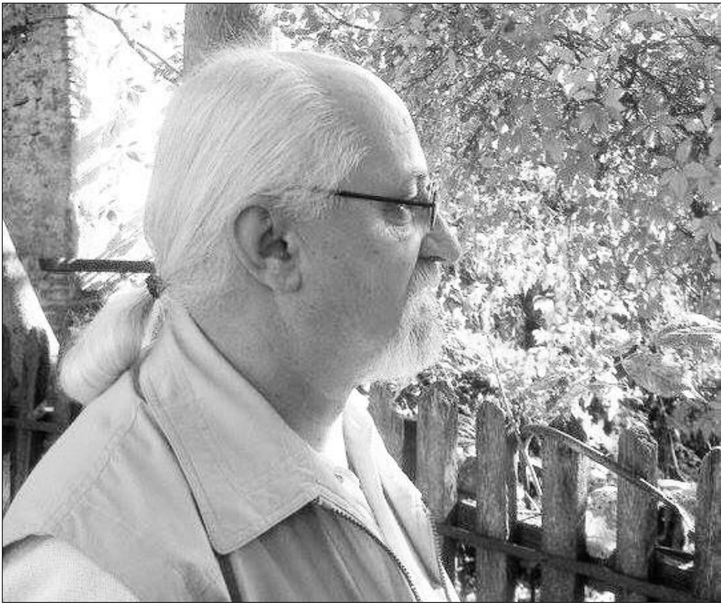
Dar are şi ea ceva? aş fi întrebat.

Nu contează. Dar o moşteneşte pe unchiul său care e directorul meu.

Ţăranul din mine care devine parvenit? Spuneţi ce vreţi! Eu n-am timp să-mi bat capul cu aşa ceva....

proza

Aurel Sibiceanu *sau* Cioplitorul de vâsle

În actualitatea neconvingătoare a preamultelor încercări de versificaţie revărsate din frivolitatea unei „literaturi fără viitor” (Alex. Ştefănescu), ivită dintr-o gravă, credem, „spoială de cultură” (Titu Maiorescu), lutul din care şi-a modelat poetul Sibiceanu hieroglifele, se distinge neîndoielnic, prin eleganţa verbului şi universalitate a mesajului.

Născut pe 1 iunie 1955, Aurel Sibiceanu este un poet „vechi”, dar nu pentru că a publicat mai multe volume, dintre care două antologii de autor, ci pentru că, după cum prea bine a spus-o **Ion Pillat**: *Poet nu-i cel ce scrie; poet e cel ce'a mers,/ E pasul care sună sacadat, ca şi un vers...* (**Bătrânii**).

„Poet e cel ce'a mers”... Nimic mai adevărat şi mai adânc pentru poezia confratelui născut printre stejarii ce-mpăduresc cu foşnetul lor dealurile săpate de truda Cotmenei, nu departe de malul binecuvântat de faima vestitului schit argeşean, ca această lirică definiţie semnată de poetul-boier Pillat, coborâtor din istoria Brătienilor şi Moldovei, în măgieşa fostă moşie „Florica”!

Martori la **Plecarea pe calea** (p. 19), măsurăm cu „pasul” aedului fascinanta istorie a Antichităţii (Ţara Elamului, Babilon, Ninive, Roma) şi a miturilor sale (**Lăuntricul Babel**), faptele zeităţilor şi eroilor legendari ai omenirii (*Enlil*, zeul mesopotamian, *Marduk*, zeul babilonian, *Memnon*, regele ethiopienilor, *Bătrânul Priam*, ultimul rege al Illionului lui Homer, *Odysseu*, regele Itacăi, *Cezar*, împăratul Romei). Aurel Sibiceanu este menestrelul cărţilor sacre sufletului său (*Odiseea*, *Cartea de apă*, *Letopiseţul*, *Scriptura Făpturii*, *Cartea*), al apelor şi ţărmurilor (*Eufrat*, *Marea*), precum şi al Bazileilor, regii dacici: *E timpul, prieteni, să ne lăsăm asupriţi/ De o sfântă mirare că iarba încape în aer/ Deodată cu noi, cu făpturile părăsite adesea/ În chivotul visului. Despre noi se va zice/ Că suntem Bazileii, ei pot face Lumea văzută/ Chiar şi în spini.* (**Verdele închis în rouă**, p. 8).

Chiar şi limba în care îşi glăsuieşte poezia, este **O minunată călătorie** (p. 16) spre *„apa cea vie/ în care intra-voi să depun mărturie”* (**Scaldă**, p. 12)... Un *zbor* fascinant către timpurile imemoriale, biblice („Babel”, „grădina Ghethsimani”, „chivot”), către rapsozii Antichităţii trace (*Orpheu*, *Thamiris*), către Evul Mediu japonez ori epoca Edo (*Basho*, *Hokusai*, *Issa*), către veacul al XIX-lea german (*Rilke*). E *„lumina-n potecile”* (p. 54) istoriei culturii autohtone sub un regim satrapic, în a doua jumătate a veacului al XX-lea, pentru a ne vorbi despre *Lucian Blaga*, pe care-l intuim dincolo de dedicaţia - „Celui de la Curţile Dorului,/ întru pomenirea-i”, în: **Om la curtea stelei** (p. 86) - a cărei menire pare să fi fost evitarea cenzurii epocii în care a fost scris poemul. Este curcubeul din zarea *„libertate şi frâu”* cuprinsă în generosul **Recviem pentru Nichita Stănescu** (pp. 44 - 48). Este cronica scrisă din „vreme în vremuri” pe nisipuri mângâiate de personaje din tumultul Boemei piteştene, cum Gigi Ionescu, (p. 82) ori pe „Golgothele Vântului”, cum prietenul nostru, talentatul actor Cristian Tutză (p. 52), dispăruţi amândoi înainte de vreme. Este imnul închinat tatălui, în care ne-am putea recunoaşte fiecare, propriul părinte: *O, Pater!.../ Pe făptura ta, dimineaţa-i un cearcăn,/ O ne-lumească şi tulbure apă.../ Îmi arăţi urmele mamei, din arsele ierburi,/ şi-mi spui: „Iată-le! Adesea ferestre mi-au fost,/ blânde capcane, în care am prins animale cereşti...”* (**O, Pater!**, p. 67)

Călătorie, zbor, lumină, curcubeu, cronică, Golgothă a vântului ori imn, poezia lui Sibiceanu este un fior ce ne vine din simplitatea trebuinţei de a crede în *basm* sau *poveste*: *Ea era o grădină prin care/ nimeni nu îşi trecuse liniştea,/ era o femeie frumoasă/ numai cât sufletul meu/ ţinea o frunză în azur...* (**Poveste**, p. 109)

Erudiţia lui Sibiceanu ne poartă nevoia de lirism şi istorie prin labirintul ademenitor al anticelor cetăţi (Ţara Elamului, Babilon, Ninive, Troia, Roma) pe cele mai surprinzătoare drumuri. „Lutul”, „iazul”, „visul”, „legenda”, „iarba”, „florile”, „gâzele”, „piatra”, „glia”, „stelele”, „vântul”, „roua” ori „paserile” sunt tot atâtea căi de urmat de către domnia-ta, **Iubite Cetitor** (p. 17), în universul creat de poet, împotriva uitării lucrurilor trainice: *Tu m-ai uitat, Cetitorule, de vreme ce l-ai primit/ în ospeţie pe Momos, zeu al bârfei şi batjocurii,/ ai uitat desfătarea adusă de săracele-mi daruri.*

Cele două **Epistole** ale poetului către mama lui, ne-au reţinut atenţia prin accentul grav al destăinuirii ipostazelor contradictorii travesate. În prima **Epistolă**, identificăm în cele patru strofe, asocieri dihotomice: *lumină - sicriu, mort - viu, paznic - iscoadă, slugă - om liber*, ce îi slujesc ori îi frânează inspiraţia *când e vorba stearpă arătură* (p. 13). Starea de vasalitate din ultimele patru rânduri ale strofei a treia pregăteşte bucuria discretă din strofa a patra, bucurie provocată de renaşterea naturii (înflorirea) - condiţie a continuităţii vieţii, dar şi unanim recunoscut simbol al libertăţii spiritului: *Mamă, slugă sunt la pietre,/ La rostiri şi alte neamuri,/ Truda mea pe lângă vetre/ Pribegeşte-n frâie şi hamuri,// Sunt şi liber, mamă,/ când înfloreşte cireşul.*

Concepută sub formă de distih, această ultimă strofă, succedând primelor trei, în care versurile sunt grupate în cvinarie (prima strofă) şi octave (strofele doi şi trei), are rolul de a lumina sfârşitul poemului, accentuând prin acest efect poetic starea de eliberare.

Interesantă este şi disponibilitatea poetului, familiarizat cu metrica împământenită în istoria prozodiei româneşti, de a-şi împodobi sfârşitul versurilor din primele trei strofe cu rime încrucişate, precum şi dispunerea poliritmică a textului său. Rândurile cu *silabe pare* alternează cu rânduri cu *silabe impare*, la primele trei strofe, oscilând între 8 şi 13, iar distihul din finalul poemului este construit într-un metru par, hexasilabic, şi respectiv, octasilabic, ceea ce împrumută un sunet plăcut întregului poem. Versurile libere din acest poem se dinting prin jocul prozodic - răzleţ în ansamblul antologiei de faţă, osatura celorlalte texte poetice fiind zidită în vers alb. Acest fapt ne ispiteşte să-l aflăm pe autorul lor printre admirativii metrului antic, greco-latin, dar şi al celui clasic, tradiţional, românesc.

A doua **Epistolă**, construită din patru strofe cu versuri albe inegale (prima strofă, nonă; strofa a doua cu 11 rânduri; strofa a treia octavă; terţet, ultima), se distinge prin delicateţea subtilă a frumuseţii metaforelor: *Nu-l mai ştii, mamă, pe omul care eram,/ În foşnetul humei împărţind cu furnica/ O cărare pe rază, pe abisul apei/ Din urmele ciutei./ Omul acela purces-a 'n strălucirea speranţei/ Cu norodul său istovit pe talgere goale...* (p. 78).

Aurel Sibiceanu îndrăzneşte o neprefăcută deznădejde în muzicalitatea poemelor din acest volum. Notele dramatice străjuiesc lirismul său în oricare din cele peste 100 de piese poetice, îndeosebi în poemul **Plecarea pe cale** (p. 19), un testament pentru fii săi: *Atunci, mai marele meu fiu, şi tu, cel/ de zile mai puţine, din carnea mea zburători,/ voi, feţele mele nevăzute, auzi-veţi/ în grădină securea foşnind pe straiele sevei,/ mă veţi bine-vedea: o piatră intrând/ în sclavia Apiei Via...*

Dar, atât inteligenţa lirică cu care este înzestrat poetul nostru, cât şi supleţea de a hoinări între macro („cineva”, „şir”, „astrul”, „stelele”, „glia”, „marea”, „ţărmul”) şi microcosmosul pictural al moralei („mai drept”), al armelor antice, medievale („lancea”, „arcul”, „sabia”), ori al fragilităţii existenţei pe Terra - natura („trestia”, „iarba”, „măceşul”), gâzele („fluturi”, „furnica”), păsările („mierla”, „Pasărea nopţii”, „Pasărea Paradisului”), sălbăticiunile („puiul de lup”), îl duce întotdeauna pe Cititor dinspre obscur către clarul înţelesurilor cuvintelor.

După cum reiese din modesta noastră prezentare, poetul Sibiceanu se raportează la simbolurile omenirii şi liricii universale. Stilul său ne aminteşte de acela al unui alt bun prieten, Patrick Navaï, poet, grafician, publicist francez, cu origini persane, preocupat la rândul său de a cinsti memoria părinţilor şi a marilor caligrafi orientali ori reprezentanţi ai clasicismului nipon, Basho, Hokusai, Issa... Lectura frazelor lirice ale lui Sibiceanu ne poartă în grădina (*Ghetsimani*), în crângurile şi pădurile istoriei omenirii, desfătându-ne cu parfumul plantelor sacre (*mirt*), al arbuştilor mediteraneeni (*oleandru, măslin, chiparos, palmier*) ori florilor de *măceş, iasomie, zmeur*, presărate din loc în loc prin volum, precum unele animale legendare: *minotaurul, inorogul.* Poetul ni se arată, precum îl trădează numele, alura şi chipul, un iscusit cioplitor de stil coborâtor din Obcinele Sibiului, de pe coama unei coline *cu mentă şi gâze*, dintre piscuri de slove ori din imaginile ce se adună la cumpăna apelor...

Oricare dintre poemele confratelui nostru ar merita o analiză aprofundată. După acest remarcabil volum apărut sub egida editurii clujene Limes - iată, încă o frapantă triplă coincidenţă între numele editurii *Limes* (al cărei sediu se află în Napoca inimii Daciei libere), realitatea legiunilor limes la hotarele Imperiului Roman şi stilul poetului - nădăjduim că următorul său editor se va învrednici în a ne oferi o antologie completă, prefaţată şi adnotată, din opera atât de pătrunsă de verbul laconic, asemănător celui lui Emil Cioran, şi îmbelşugat de miracol: *Nu ne arunca Doamne/ Din miracolul – Cuvânt* (**Şi plâns-am uneori**, p. 11)

În actualitatea neconvingătoare a preamultelor încercări de versificaţie revărsate din frivolitatea unei „literaturi fără viitor” (Alex. Ştefănescu), ivită dintr-o gravă, credem, „spoială de cultură” (Titu Maiorescu), lutul din care şi-a modelat poetul Sibiceanu hieroglifele, se distinge neîndoielnic, prin eleganţa verbului şi universalitatea mesajului. Această artă, în care recunoaştem harul unei personalităţi literare complexe - poet, publicist, eseist, orator al agorei, monograf, în egală măsură, al Boemei piteştene - este una dintre rarisimile ce par să ne vină atât dinspre trăinicia unui anume model patriarhal, cât şi dinspre estetica liricii autentice, ori dinspre acea minunată „dimineaţă a poeţilor”, dacă ne-am permite să preluăm metafora dlui Eugen Simion pentru mişcarea preromantică autohtonă. Este o scriitură potrivită căutătorului de mister şi frumos.

Cioplitor de lirice vâsle, Aurel Sibiceanu cioplește pentru inima, sufletul şi gândul oricărui cititor, dragi şi neasemuite vise.

MARILENA LICĂ-MAŞALA

Piteşti, 1 iunie 2015

Aurel Sibiceanu

Glorioşii ani ai ratării

2. OMU' DE LA „MANCIA" INTRĂ-N CEAINĂRIA DIN GRIVIŢEI

Erau zile când în Ceainărie, boemii erau destul de numeroşi – între 7 şi 12 inşi. Atmosfera se anima repede, discuţiile serioase durau cât durau, apoi glisau spre bârfa locală, spre anecdotic, farse şi chiar absurd. Mesele ocupate de ei deveneau cele mai zgomotoase şi atrăgeau atenţia celor ce nimeriseră pentru prima dată în micul local. Mai mereu se ajungea chiar la situaţia când unul dintre noi devenea ţinta ironiilor fine sau mai grosiere. La un moment dat, tacit se instaurase o „lege" nescrisă – bunăoară, unul dintre noi, nu conta care, la sosire era fie ignorat cu totul de comeseni, situaţia cere-l arunca pe acesta în perplexitate totală, fie izbucneam, fără motiv, în râsete, ca şi cum era ceva în neregulă la el, chestie care-l lăsa la fel de stânjenit, de perplex! Amicul îşi revenea repede şi căuta în minte o stratagemă prin care să ne plătească insolenţa, atunci sau în viitor. Profesorul Ion Popa, autointitulat Neargeşanu, ca să se deosebească de bardul Ion Popa Argeşeanu, intra în joc şi reacţiona în stilul său mucalit. Dacă-l ignoram şi ne vedeam de ale noastre, în tăcere, mormăia şi zicea: „Ete ai dracu', aţi intrat în ordinul măicuţelor ursuline!" „S-avem pardon, zicea boier Juju Ionesco, suntem carmeliţi şi nu-i milostivim cu vodcă pe cei beliţi, cum eşti dumneata, fiule!" Neargeşeanu ne privea cu mirare, se muta la altă masă şi zicea tare, ca pentru toată lumea: „Lume defectă, cred că bagă ăştia ceva în pâine!" Dacă-l primeam cu râsete, Neargeşeanu făcea ochii mari şi ne dădea la toţi dracii! Alteori, Ion Clopoţel, pe care-l supranumisem Closh, ca să sune franţuzeşte, mare iubitor de situaţii paradoxale, absurde, spunea pe dinafară din prozele lui Urmuz, din poeziile lui Jaque Prevert, Marin Sorescu şi Geo Bogza. Imaginaţi-vă chipurile celor ce auzeau următorul text: „Algazy este un bătrân simpatic, ştirb, zâmbitor şi cu barba rasă şi mătăsoasă, frumos aşezată pe un grătar înşurupat sub bărbie şi împrejumuit cu sârmă ghimpată... Algazy nu vorbeşte nici o limbă europeană... Dacă însă îl aştepţi în zori de zi, în faptul dimineţei, şi îi zici: Bună ziua Algazy!" insistând mai mult pe sunetul z, Algazy zâmbeşte, iar spre a-şi manifesta gratitudinea, bagă mâna în buzunar şi trage de capătul unei sfori, făcând să-i tresalte de bucurie barba un sfert de oră..." Cei de la mesele vecine, auzind aşa creaţie, priveau spre noi cu o compasiune nedisimulată. Coana Sofica asculta pierdută, apoi, cu mirare, bătea un şir de cruci, după care zicea, pierdută: „Cred că au făcut externări masive de la Vedea!" Se referea, evident, la mica localitate în care a funcţionat şi încă funcţionează un spital de psihiatrie. Liviu Bănică, zis Ţiţero, zâmbea ca un înţelept, îngăduitor, şi zicea: „Mă uit la voi, oameni serioşi, vă ţineţi de cioace şi în vremea asta Universul se deplasează spre roşu; curând se va alege praful de de toate!" „Şi când va fi asta, Liviule?", întreba Juju. „Într-o marţi, peste 800 de milioane de ani!" Ţinta unei farse frumoase a fost bardul Ion Popa Argeşeanu, una greu de uitat, pusă la cale de cine altul decât de Neargeşeanu. Bardul a intrat în Ceainărie cu două tinere, pesemne poetese, cum altfel ?, pe care nu le mai văzusem în augusta-i companie. Bardul ne-a văzut şi ne-a salutat extrem de politicos, ca să se asigure de „linişte" din partea noastră. Juju Ionescu ne-a zis: „Băieţi, hai, după mine, în picioare şi după ziceţi după mine: Binecuvântat fie Ion Popa Argeşeanu, Bardul Argeşului şi Muscelului şi a toată Ţara Românească din graniţele sale de obşte şi până la Marea cea Mare!" Prevăzător, ca să împiedice o polemică, în care ar fi fost victimă sigură, a trecut cu vederea peste bombastica noastră urare şi ne-a făcut ştrengăreşte cu ochiul! Tinerele clipeau cu iuţeală, tăiau aerul cu genele lor de mironosiţe ale poeziei, în vreme ce Bardul le povestea despre miracolul poeziei. La un moment dat, de masa bardului s-a apropiat un om de la ţară, ars de soare, îmbrăcat simplu şi i-a zis poetului: „Ce zici, batem palma ? Am „fo" 200 de mertice de porumb, bob luminat, le iei pe toate şi las la preţ..." Uşor încruntat, Bardul i-a răspuns ţăranului: „Cred că mă confunzi cu altcineva." „Nu crez, zice omul cu porumbul, nu eşti dumneata Omu' de la Mancia?" Noi auzeam dialogul şi urmăream cu totul cu interes, mai ales că l-am zărit în uşa ceainăriei pe omologul-antinom Neargeşeanu, cu faţa luminată de un zâmbet uriaş, ceea ce însemna că la originea tărăşeniei se afla chiar el! „Bre, continuă ţăranul, mai adineauri întrebai aci, la ceas, pe unu' mic, dacă ştie pe cineva care să-mi cumpere neşte porumb. Ştiu, zise ăla, e unu' care intră colo, şi-mi arătă acilea cu mâna, e unu' cu păru' mare, vopsit, are o haină albastră, cu ceas cu lanţ în buzunaru' ăl mic. Toţi îi zic Omu' dă la Mancia, ăsta cumpără cu un preţ şi revinde cu alt preţ de toate: lemne, grâu, porumb, piei de oaie, ciorapi de damă, ţuică, şiţă, bumbac şi vin. Păr vopsit ai, ceasu' uite-l colo, nu crez că greşii." „Cred că este o coincidenţă, a zis Bardul, cu oarece cumsecădenie în glas, să se asigure că discuţia nu degenerază. Ţăranu' l-a mai privit pe poet, lung, şi a zis, ca pentru sine, îndreptându-se spre uşă: „Să le ia dracu' de coi ce zâsăşi! Care va să zică porumbu' meu nu e bun, speculantule" În uşă dădu peste cel ce-l îndrumase şi-i zise: „Ticule, cre' că nu e ăla Omu' dă la Mancia. Ţi-ai dracu' dă nebuni!"

Râdeam pe înfundate, cu ochii pe Bard. Eu am încropit pe loc două versuri satirice şi le-am rostit destul de tare, spre amuzamentul comesenilor şi disperarea bardului: „Târgul ăsta trist e la mâna unui poet-angrosist!" Deranjat, Bardul s-a ridicat şi a pornit spre uşa ceainăriei, urmat de fuiorul de mironosiţe înţăţoşate şi îmbujorate! Ne ironizam între noi, ne jucam feste şi farse, ironizam socialul, Cântarea României şi politicul, căutam supape prin care să ne eliberăm mâhnirea, mânia, luam în răspăr un oraş de târgoveţi industrializaţi, proletarizaţi cu anasâna, maimuţăream generaţia vârstnică, cocoşată de viclenia istoriei, de metehne de tot felul. Făceam planuri de viitor, cu imaginaţia editam reviste, cărţi, tot cu imaginaţia schimbam ordinea lucrurilor şi scara valorilor. O viziune plastică, hâtră despre noi, şi oarecum aproape de realitate, avea tatăl de-al doilea al lui Tită (Titus Maxus), care mai nimerea şi el, când şi când, în Ceainărie. Nea Gigi îi povestea mamei lui Tită, Tanti Nuţa: „Auzi, fă, Nuţo, fusei azi pe la cafenea, pe unde merge şi Tită al nostru să-şi piardă vremea. Te cruceşti, nu alta ! Stau acolo, care de care mai zbanghiu îmbrăcat, şi şopăcăiesc, beau cafea, fumează pe furiş. Tractir, nu alta ! Cre' că să cred în Viena, în Paris. Auzi la ei ! Intră unu', să duce la ăilalţi şi zice: „Să trăiţi domnu' cutare, respectele mele, domnu' cutare, omagiile mele, domnu' cutare ! Ha, ei nu să pot căca dă foame şi se cred domni! Păi, ce domn ei tu, mă, scriboiule, că nu prea dăduşi pe la facultate ! Da' tu, domnu' cutare, de unde domnie, că mă-ta e dispărută cu sapa, pă şiru' cu porumb dă nu-i vede capu'!"

Da, cu excepţia câtorva inşi, puţini aveam studii medii ori superioare, cei mai mulţi lucram ca muncitori, pictori decoratori, tehnicieni, proiectanţi, subingineri, librari ambulanţi ori funcţionari mărunţi. Însă asta nu ne-a împiedicat să citim enorm, să fim la curent cu viaţa literară şi culturală din capitală, din Europa şi din lume. Eram autodidacţi, cu lecturi haotice la început, apoi sistematizate, ca urmare a bunei ascultări şi a dialogurilor cu aceia de formaţie universitară. „Loviluţia din decembrie 1989, concept inventat de bătrânul ţărănist Valentin Gabrielescu, ne-a găsit cu ceva cărţi scrise şi publicate-n frânturi, cu visele feştelite şi elanul revoluţionar cam searbăd. O vreme ne-am dezmorţit, am trecut la fapte culturale – care la reviste, care la cenaclu şi fundaţii, care la edituri, ignorând ceea ce era mai important – implicarea în social şi politic. Aproape fără să ne dăm seama, noi, non-conformiştii şi protestatarii de ieri, ne-am trezit tot într-o Românie imaginară, paralelă cu România reală, crescută ca o democratură slută şi disputată tot de găştile literare tradiţionale, cu vaduri vechi, adică cele de dinainte de 1989, cărora li s-au adăugat alte găşti, de veleitari inculţi, obraznici şi iuţi de picior, abonaţi permanenţi la banul public. Foşti turnători, rămaşi fără stăpân, s-au reciclat şi sunt reclamangii pe te miri unde, scot panglici psihopate. Aceasta a fost cu putinţă pentru că spiritele libere şi cu simţul valorii au rămas încremenite în vis şi în gloria apusă a unui trecut revolut, au neglijat agora socială şi politică, s-au mulţumit să pună diagnostice şi să critice. Rând pe rând am fost izolaţi, marginalizaţi, umiliţi,înfrânţi de societate, de boli, de moartea venită prea din vreme, cu existenţa necumpănită de împlinire. Într-o vineri, pe 15 april, a plecat şi profesorul Ion Popa, Neargeşanu, condei strălucit, autor de schiţe şi povestiri de certă valoare, spirit plin de vervă, fin cunoscător al litaraturii ruse, erudit în arta dramatică (a fost primul profesor de actorie al Adrianei Trandafir), a trecut în Lumea Cealaltă, adăugându-se celorlalţi... Despre Ion Popa am mai scris şi aş mai scrie, după un exerciţiu de reamintire. După ce a ieşit din presa scrisă, unde a scris sute de articole critice şi pamflete, Popicul nostru a hârţogărit, o vreme, ca secretar literar al teatrului Davila. Apoi a intrat în vremea pensiei, dar nu o vreme a tihnei şi serenităţii, cum ar fi fost cu cale, ci una a bolilor şi neajunsurilor, a luminii furate din câteva răsărituri şi apusuri...

Profesorul Ion Popa, autointitulat Neargeşanu, ca să se deosebească de bardul Ion Popa Argeşeanu, intra în joc şi reacţiona în stilul său mucalit.

Ion Popa Neargeşeanu şi Adriana Trandafir. (Foto: Ziarul *Argeşul*)

Dumnezeu să te ierte şi odihnească, Ioane... Despre o plecare am discutat cu tine, acum un an, la tine acasă, sub viţar, dar nu ştiam cine va pleca... Dragule, nu mai am putere să privesc nici înapoi, nici înainte, îmi vine să-l parafrazez pe Ilie Moromete: „Unde am fost noi, domnule, în „Diabolic show", ori în „Serafic show"?

Notă: „Diabolic show" şi „Serafic show" sunt două piese satirice excepţionale, semnate de Ion Popa

litere

Marian Drăghici

Mircea Bârsilă – Premiul Naţional „Tudor Arghezi” pentru Opera Omnia (poezie)

Ediţia a XXXV-a, Tg-Jiu/ Tg-Cărbuneşti, 22-24 mai 2015

Laudatio

Un sunet numai al său, de la primul la ultimul poem, imprimă discursului tonalitatea învăluitoare, unitară, recognoscibilă imediat. Forţa suflului, amplă, de profet albit cu faţa la mume, la copilărie, la „repetatele coşmaruri, cu substrat arhaic, păgân”, e trasă într-o stilistică la voia respiraţiei libere, atent controlată, fără efort la vedere.

Domnule Primar,
Doamnelor şi domnilor, dragi prieteni,

Dintru început, vă propun să recunoaştem, adică să mai spunem o dată, detaşat, cu voioşie chiar, în acest cadru sau oază festivalieră patronată spiritual, nu doar cu numele, de autorul nemuritoarelor *Cuvinte potrivite*: unul dintre misterele „astei naţii”, deopotrivă central-europene şi *aux ports de l'Orient*, este că în hotarele ei poezie se scrie vajnic, parcă mai mult ca orişicând. Se scrie şi se publică în draci, cum se spune, în valuri generaţioniste sau nu. Bine, totuşi, că această ciudăţenie a plaiurilor mioritice – cartea de poezie, autorlâcul deliric –, paşte din nimic şi se lasă mulsă când şi când la standarde europene; nu din 2007 (anul intrării în UE), ci de câteva decenii bune – lăsându-l la timpul lui pe Eminescu –, de la Arghezi, Blaga, Barbu, Bacovia, la Emil Botta, Doinaş, Petre Stoica, Nichita, Sorescu, Mazilescu, la Gellu Naum, Cezar Ivănescu, M. Ivănescu ş.a.m.d. – şirul poate continua cu cei încă în viaţă – până la optzecistul nativ gorjean Mircea Bârsilă, subiectul rândurilor de faţă, laureat de-acum al Premiului Naţional „Tudor Arghezi” conferit poeziei sale de Comitetul Director al Uniunii Scriitorilor din România.

Născut în 1952, în Văgiuleştii Gorjului, geamăn al Sofiei, Mircea Bârsilă este poet, eseist, critic literar, universitar, un autor complex, consacrat la vârf, între cei mai importanţi poeţi din literatura actuală. În 2010, comentându-i volumul *Monede cu portretul meu,* în *Viaţa Românească*, scriam că, fără îndoială, Mircea Bârsilă este un mare poet, încercând şi o argumentare cât mai convinsă enormei etichete. Voi reitera aci, în faţa dumneavoastră, această probă, motivat şi de un articol al domnului Cornel Ungureanu, din *Luceafărul de dimineaţă*, numărul pe aprilie, în care distinsul critic îi aplică laureatului de astăzi, autor format la filologia timişoreană, sintagma *mare poet*, cu sublinierea *cred că este un mare poet.* Mă bucur să fiu confirmat de o asemenea autoritate; eu nu cred – sunt convins că MB este un mare poet!

În cele ce urmează îmi propun să reafirm public o sinceră preţuire – ceea ce, ştim bine, în lumea noastră literară nu prea se face: din contră! –, încercând a surprinde câteva dintre datele scrisului acestui liric fecund, deopotrivă puternic şi original, cult şi „tot copil”, copios volumetric, vreau să spun lacom de text, totuşi de o graţie cât se poate nedesminţită a lărmuirii ritmurilor interioare. Un sunet numai al său, de la primul la ultimul poem, imprimă discursului tonalitatea învăluitoare, unitară, recognoscibilă imediat. Forţa suflului, amplă, de profet albit cu faţa la mume, la copilărie, la „repetatele coşmaruri, cu substrat arhaic, păgân”, e trasă într-o stilistică la voia respiraţiei libere, atent controlată, fără efort la vedere. În poezia noastră actuală, din minore fapte mai mult sau mai puţin cotidiane demonic reciclate, eul liric marca MB respiră un aer de „vechime osândită”, doldora de „sumbre taine, încredinţate spre păstrare”; respiră cum respiră, un aer de umilenie ar zice slavona, încapsulat în destin, prizonier adică al unui fatum din mitologii carpatine, balcanic-mediteraneene, supus „zeilor târzii”, temuţi ca nemiloşi:

Puţini, foarte puţini bănuiesc ce înseamnă
să te culci fericind vrăbiile. Cheia răsucită în uşă de două ori,
lampa dată la infinitiv
şi lătrăturile de peste noapte: îndepărtatele
lătrături ale sălbăticiunilor psihopompe.
Ferice de vrăbii: n-au zei
şi nu le ia niciodată interviuri păianjenul:
uriaşul păianjen în caftan egiptean.
Ferice de ele: nişte firimituri, nişte mici ancore
ţinându-mă, în fiecare seară,
să nu mă arunc pe fereastră – într-un gol şi mai mare.
Lampa dată la infinitiv,
cheia răsucită în uşă de două ori
şi repetatele coşmaruri cu substrat arhaic, păgân:
se face că mi s-a furat din nou colivia
în care îmi ţin umbra. Se face că patul în care dorm
este izbit, toată noaptea, aproape ritmic,
de găleata unei fântâni. Puţini, foarte puţini bănuiesc
ce înseamnă să te culci fericind vrăbiile:
n-au zei şi poate nici nu ştiu că sunt vii
în această betonieră în care ne învârteşte soarele.

Tema-pivot o dată fixată, prin extensie şi variaţiuni – cu fiecare vers, cu fiecare secvenţă poematică –, se mai cucereşte o câtime de teritoriu ilimitat, se reinstaurează, pe viu, o vâlvă a tradiţiei ancestrale, imemoriale, densă de vietăţi comune drapate în obsesie şi arhetip, care absurd terifiante, care, mai ales, galeş înfiorate. Fiorul vieţii, da, al acelei „realităţi palpabile” clamate, în plin delir oficial alienant, de un Virgil Mazilescu, e dresat, la Mircea Bârsilă, din Budai I. Deleanu şi Octavian Goga, prin Ioan Alexandru, Ion Gheorghe, George Alboiu, ca şi prin Fundoianu sau Pillat – asimilaţi de imaginarul poetului optzecist în cheie expresivă proprie. Specia unui bestiar al apariţiilor din sub/inconşient, „de vis şi de coşmar deopotrivă”, apare contrabalansată, completată în registru diurn de un inventar prodigios, frust, plesnind de robusteţea existenţei concrete. Altminteri, un panteism acut, mistic iubitor, cu iuţi ecouri livreşti şi vagi intarsii de creştinătate neconvinsă, planează peste tot. Fondul „arhaic, păgân” domină scenariul comédiei în care bizareria tenebroasă şi cotidianul nud, nu o dată hilar, funambulesc, dau în mister inepuizabil, total. Mereu aceeaşi lume pierdută în timp şi recompusă în veşnicie, pe pagină, credibil, în amănunt, cu îndreptăţirea ultimului detaliu de viaţă insinuat, prin nu ştiu ce savanterie patinată, în text. Mai nou, în recentul volum, *Viaţa din viaţa mea*, Cartea Românească, 2014, citim poeme în care, smuls din fascinaţia legendei de comandamentele zilei, eul liric marca MB, precum cutare personaj dostoievskian, se dedă, *murdar şi brutal*, examenului unei conştiinţe adânc marcate de proba răului existenţial, ca în acest autoportret intitulat *Vremuri demonice,* puţin spus tulburător:

Ce om de treabă îmi apare înainte, când mă privesc, uneori,
în oglindă.
Aproape că nu îndrăznesc să fiu acel om care nu s-a îmbătat
nici o dată, care nu şi-a invidiat nici o dată prietenii
şi n-a întors capul după nici o femeie, pe stradă. Aş vrea
să fiu tot atât de neîntinat şi de liniştit ca el
şi, în acelaşi timp,
să-l atrag, totuşi, de partea mea: eu – cel murdar şi brutal,
eu – cel neînfrânat şi hirsut,
un nemernic venit dintr-un sat unde viaţa fierbe
ca într-un cazan al diavolului
şi unde oamenii mai sapă şi acum, pătimaşi,
în căutarea căldărilor cu aur ale ostrogoţilor, îngropate, adânc,
la rădăcina copacilor de pe dealuri.
Eu: cel cu ibovnice dezmăţate
trăgându-se din neamuri de ocnaşi –
care au izbutit să evadeze
şi să treacă, după aceea, graniţa –
din lotri de la Dunăre şi din cuţitari ai căror înaintaşi
au putrezit în temniţe.

eveniment

Sunt aşa cum se cere în aceste vremuri demonice,
în aceste vremuri pur şi simplu stupide,
încât îmi pare, adesea, că joc într-un film din categoria
celor date doar noaptea, târziu, la televizor, şi care, atât de încâlcite
şi încă netitrate, nu sunt urmărite până la capăt de nimeni.

Se navetează continuu, întreţesut, dus-întors-dus-în(tre) cele două nivele ale realităţii, complementare, comunicante, „tărâmul acesta" şi „celălalt", al datului terestru, imediat, şi al zării mitului –, ca fiind de fapt unul. La asta e bună poezia, pare să ne spună MB, definindu-o, surprinzător, în termeni paulini, ca *singura mea rădăcină, primăvară de primăvară, şi totodată singura oglindă – o mică oglindă de buzunar – în care mi s-au arătat, uneori, la fel ca prin ceaţă, anumite imagini din rai.* Este atins aici punctul sensibil, motorul poeticii în discuţie, motivaţia ei primă şi ultimă. Raiul, aşadar, particula lui originară, unitatea şi armonia, nu sunt praf şi pulbere, cu totul dispărute, ci numai camuflate, risipite, decăzute, iar poetul tocmai asta râvneşte prin reflecţia scrisului, o reabilitare, o reconstrucţie, bazată pe acele furtive „anumite imagini". Epopeea lui Ghilgameş, Cărţile morţilor, Guènon, Eliade, dar şi poveştile şi tradiţiile imemoriale ale satului trăite în copilărie pe viu, sunt referinţe la îndemână. Trecerile de nivel par trombe ritualice, glisări de năzăriri fireşti, cu nostalgia vârstei aurorale – întâmplată la ţară *printre conace boiereşti părăsite* –, şi tânjirea aceea perpetuă după năluca ei în dureroasă, intimă destrămare. *Trista strigare în pustiu* nutreşte eul liric fatal idolatru cu o rară febricitate a suferinţei. O suferinţă dizolvantă, cu anume rost purificator, în iubirea pentru *goliciunea tencuită cu ecouri a femeii...*

În cadru domestic, relaţia de cuplu complicată biblic îi oferă poetului, însetat de dezvăluiri psiho-carnal-abisale, prilejul realizării unuia dintre cele mai răscolitoare reportaje lirice din poezia contemporană. Tentaţia narativităţii, realismul şi precizia descrierii, com-pătimirea sexului aşa-zis slab în dinamica jocului amoros – contradictorie, alambicată, contorsionată şi totuşi în final dătătoare de unime, măcar ca iluzie –, asigură poemului *Femei şi bărbaţi*, în volumul *Viaţa din viaţa mea,* expresivitatea de fruct interzis, provocator probabil ardentelor furii feministe – risc asumat de poet cu sacră inconştienţă:

Dacă ar trebui să-i mulţumesc pentru ceva anume
lui Dumnezeu
este faptul că nu mi s-a dat să fiu femeie: să pierzi, lună
de lună, sânge, zile în şir.
Să fii trezită, în zori, sau când vine, băut, de la crâşmă,
noaptea târziu, de insistentele mângâieri ale bărbatului,
pe coapse şi pe rotunjimile fierbinţi ale sânilor,
apoi începe lupta, dezmăţul, încăierarea,
începe grotescul spectacol cu o căprioară devorată,
fără milă şi fără scrupule, de lupul flămând.
În loc să-i arăţi cât eşti de puternică,
preferi să-l strângi, avidă, în braţe. Îl mângâi de parcă el ar fi,
în mintea ta tulburată, o victimă:
cel treierat, cel prins în mreajă, în nevăzutele fire magice
ale unei capcane.
Gura lui lacomă şi aerul fierbinte al respiraţiei sale.
În loc să te aperi, doar te prefaci că te aperi. Eşti moale
ca o păpuşă de cârpe: un truc prin care îl încurajezi
să sape tot mai adânc în tine,
până când umilinţa la care eşti supusă – o umilinţă tipică –
se preschimbă în voluptate.
Până când biblica lui duşmănie – şi pe care o îngădui
şi o stârneşti – este resimţită drept un amestec de tandreţe,
uimire şi frică: frica să nu fiţi surprinşi de un înger
(s-ar speria sărmanul şi ar suna, repede, la 1-1-2),
frica să nu dureze totul prea puţin şi mai ales teama
de posibila amestecare a trupurilor, încât să nu se mai ştie
care este unul şi care celălalt, care sunt ochii tăi şi care sunt
coastele lui.
Carne însetată de carne. Un ritual pe a cărei durată încerci
să te ascunzi de tine,
în el: de firea ta lunatică, vicleană, ierboasă şi de grija
ca nu cumva, dimineaţa, la serviciu, să te dai prin ceva de gol.

Invocaţia figurii materne, de fiecare dată memorabilă, este concurată intens de cultul soarelui, tutelar în lirica de faţă. Cum spuneam, remisia în vremi şi stări diferite e un procedeu navigant omniprezent. Imagini precum cea a *copilului* ţinându-se de *fusta infinită a mam*ei sunt parcă restul/rămăşiţa unei foste desfăşurări epopeice scufundate, ca integralitate, în uitare, şi scoasă la lumina mesei de scris, pe bucăţi, acum. Iată o asemenea scurtă secvenţă:

Chiar aşa: mă fac din nou mic şi, vreme de câteva zile,
la fel ca în adevărata copilărie,
mă ţin de fusta infinită a mamei, seară de seară,
temându-mă să nu cumva să mă răpească şi pe mine soarele
când o ia, ostenit, în direcţia beznelor.

Aici, referinţa la *Fragmente din regiunea de odinioară,* volumul lui Virgil Mazilescu din 1970, se impune, ambii autori fiind poeţi monadici. *A fi blestemat să treci prin viaţă/ cu becul de o mie de waţi al poeziei în ochi*, sigur i-ar fi plăcut lui Mazilescu, prin adevărul dramatic, limpede spus. Dar, dacă la Mazilescu „regiunea de odinioară" trasa un simplu fundal epifaniilor textuale, mai degrabă nostalgic-abstract –, la MB aceeaşi entitate metafizică, tărâmul originar, deţine contur şi identitate precise: e, transfigurată, „străvechea lume a cătunelor" gorjeneşti pe cale de dispariţie sau dispărută deja. Memoria poetului o salvează, o conservă şi ne-o restituie, vie, pulsatilă, grea de materialitate, densă de mentalităţi precreştine insinuate în postmodernitatea cea mai recentă. Teribila tensiune a viziunii sugerează, înfundat, iminenţa eschatonului. Fără a deveni sâcâitoare, e totuşi starea dominantă, tipică acestei poezii. Ca din perspectiva unui „fund de ochi" supradilatat se tânjeşte dureros după lumină: poate lumina astrului zilei, poate – de ce nu? – lumina transsubstanţierii, venirii salutare a lui Crist:

O păstaie din care voi cădea şi eu: această lume.
Sfârşitul: cum să-1 respingi,
când el se apropie de tine cu binişorul,
în pofida ochelarilor săi negri!
O lume în care şi ţurţurii de gheaţă ai streşinilor
şi morţii de sub iarbă
unde strigă întruna „lumină, lumină, lumină"
sunt asemenea cifrelor de sub linia unei fracţii.
„Lumină, lumină, lumină" – strigă întruna morţii sub iarbă.
„Lumină, lumină, lumină" – strigă sămânţa, clocindu-şi, în brazdă,
ingândurătul ei centru de greutate. La un singur cuvânt
– lumină –
se reduce vocabularul îngerilor cioplţi, în marmoră,
prin cimitire.
Doar pentru cârtiţe lumina este un monstru:
un monstru ce se îngraşă cu întunericul lor.
Doar ele se tem de lumină şi o detestă
şi, împreună cu ele, şi liliecii: aceste jucării dintr-un petic
de piele şi câteva arcuri subţiri de oţel.
Aceste obiecte mecanice – uşoare şi simple –
zburând în zig-zag, noapte de noapte, printre case.

De la debutul cu *Obrazul celălalt al lunii*, 1982, până la recentul volum *Viaţa din viaţa mea*, Mircea Bârsilă îşi bate nonşalant monedă cu portretul său poetic, stăpân pe marca sa, pe sunetul său, pe inventarul şi teritoriul său, pe viziunea personalizată ce guvernează al său topos, cu un registru stilistic şi tematic obsesiv, diversificat, debordând din matca tradiţionalismului incipient şi oferindu-se deschis, cu tact şi măsură, problematicii unei postmodernităţi crizate. O selecţie de 120-130 de pagini din această poezie va fi de bună seamă eveniment. După mine, comentatorul acelei culegeri nu va putea să-şi încheie analiza critică decât cu concluzia simplă, firească: „Cititorul de bună credinţă va recunoaşte în antologia *O linie aproape neagră*, sau *Monede cu portretul meu*, sau *Viaţa din viaţa mea*, cartea unui mare poet."

Vă mulţumesc.

(duminică, 24 mai, Tg. Cărbuneşti

La asta e bună poezia, pare să ne spună MB, definindu-o, surprinzător, în termeni paulini, ca *singura mea rădăcină, primăvară de primăvară, şi totodată singura oglindă – o mică oglindă de buzunar – în care mi s-au arătat, uneori, la fel ca prin ceaţă, anumite imagini din rai.*

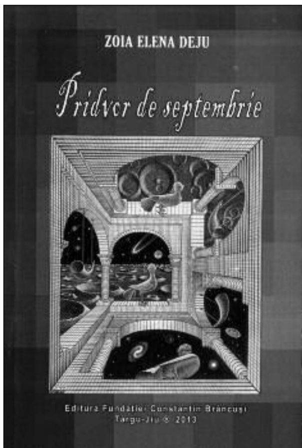

eveniment

Simplitate şi acurateţe

Poeziile doamnei Zoia Elena Deju realizate din câteva notaţii – asemănătoare liniilor din care este alcătuită plasticitatea unei schiţe reuşite – pun în lumină o poetică al cărei princiu rezidă în decantarea completă a stărilor lirice şi în eliminarea din text a tuturor elementelor care nu participă la esenţializarea mesajului.

M.B.

Poeta **Zoia Elena Deju** se află la cea de a cincea carte de versuri. Poeziile din *Pridvor de septembrie* (Editura *Fundaţiei Constantin Brâncuşi,* Târgu-Jiu, 2013) se remarcă, în primul rând, prin simplitatea şi acurateţea discursului liric. Cuvintele sunt alese cu grijă şi sfială de parcă autoarea s-ar teme să nu le strice liniştea în care stau ascunse.

Zoia Elena Deju are o delicată structură sufletească şi, în consecinţă, preferă rostirea discretă, aluzivă şi înfiorată, în genul lirismului pe care-l conţine haiku-ul. Reveriile sale ,,de septembrie", această lună în care totul, de la lumina piezişe a amiezei, la îngălbenirea treptată a frunzelor, predispune la melancolie, sunt textualizate în scurte poezii care au fineţea unei pânze de borangic. Fiecare poezie conţine cel puţin o structură lirică în spirit de haiku: ,,cântec de toacă/ ciocănitoarea/în plopul uscat'' (*cântec de toacă*), ,, în smerenia dimineţii/ roua/diamant şlefuit" (*cum ar mai putea...*), ,,paparude cu lauri/de bozii/în colbul amizei" (*paparude cu lauri*), ,,cu suflet de prunc/hoinăresc/în gloria asfinţitului" (*gloria asfinţitului*), ,,în toate/un plânset/abia perceptibil/ al demiurgului" (*ape lustrale*), ,,taur ridicat/din praf/poemul îşi scutură/coama" (*viziune*), ,,mesaje cifrate/ smulgându-se/ din limba de foc/ a jertfelnicului" (*peană ori pean*), cu lacăte grele/se-nchide/în tăceri subţiri/cercul" (*spic de lumină*).

Unele poezii sunt alcătuite din câteva haiku-uri juxtapuse, iar ,,rezultatul" liric este întru totul excepţional: ,,nu mai am amintiri/ precum cei înveliţi cu nouri//echilibrul între cuvinte/mă face să trec/fără teamă/pe muchea prăpastiei//jos/ în vale/copilăria curge ca mierea"(*pe muchie*), ,,bate ascuţit clopotul/de argint/în foişorul/fiinţei mele//m-am dizolvat/într-o violetă magie/şi plutesc/pe cerul urzit/între comete –//la pândă neadormitul/ochi al neantului" (*dizolvare*), ,,rămân departe/de iureşul/păpădiei//caut steaua/ căzută/în amurgul/ incendiar//pe dunga orizontului/ rătăcitoare/ siluete de heruvimi" (*prin iureşul păpădiei*).

Reflecţiile, filtrate emoţional, facilitează glisarea de la percepţia optică a datelor pe care le oferă realul la raportul de tip meditativ cu existenţa, un raport în evantai, care cuprinde nostalgii şi reverii iscate dintr-o sensibilitate lirică acută (,,cum aburii deasupra/ mării/amintirea evaporată/şi iluzia/că totul se va întoarce/ odată cu ploile" ; - *cum aburii*), trăiri ce vizează esenţa iluzorie a vieţii ,,de probă/sau de împrumut" şi, respectiv, zadarnicele ei promisiuni (,,anotimpurile/ în rotirea lor/înnoitoare/trec viaţa din seminţe/în iluzii/cu întregul alai de promisiuni"; - *alai*), gânduri ce transcriu direct efemere stări de revoltă existenţială (,,mă cufund într-un strigăt fără răspuns"; - *înfloreşte castanul*) sau care vizează, aluziv, condiţia omului sub semnul trecerii (,,cu amintirea/toiagului/cutreier povestea/ ciocârliei/în dezmăţ solar//în depărtări/ Ţara Făgăduinţei": - *toiag*) şi, implicit, al îndepărtării de fericita vârstă a copilăriei: ,,un spic de lumină/înrădăcinat/în pridvorul cu muşcate" (*spic de lumină*).

În poezia intitulată ,,toiag", starea de amărăciune existenţială este textualizată prin apelul, în portativul mitului literar, la figura tragică a lui Absalom, în vederea obţinerii unor efecte lirice surprinzătoare: ,,din pletele/ sălciilor/nu cred că Abesalom/m-ar salva".

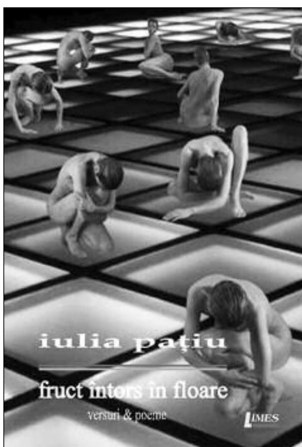
Într-o altă poezie, este valorificat într-o interesantă cheie personală motivul corbului din celebra poezie a lui Poe: << ,,deschide-i nu-l lăsa acolo/în cadrul ferestrei/să-i sângereze zbătându-şi/aripile!"//dar de ce l-aş lăsa/ar putea fi un corb cobitor/şi eu nu am statuetă/Palas Atena să se aşeze//,,deschide-i şi va intra/frumos în ramă/ aşezându-se/ toată veghindu-ti viaţa/ şi toată dormindu-şi/ moartea" (*În cadrul ferestrei*).

Nu lipsesc din această carte nici aşa-numitele poezii despre poezie: ,,poemul cu toată/cenuşa/cum tăcerea fierbinte/între cuvinte"(*dimineti de armindeni*), ,,pânda poemului/între lumină şi umbră/de veghe/în lanuri târzii" (*de veghe*), ,,taur ridicat/din praf/poemul îşi scutură/coama" (*viziune*).

Poeziile doamnei Zoia Elena Deju realizate din câteva notaţii – asemănătoare liniilor din care este alcătuită plasticitatea unei schiţe reuşite – pun în lumină o poetică al cărei principiu rezidă în decantarea completă a stărilor lirice şi în eliminarea din text a tuturor elementelor care nu participă la esenţializarea mesajului. Simplitatea şi acurateţea textelor sale implică, deopotrivă, sensibilitate şi luciditate: ,,luciditatea şlefuitorului de lentile".

MIRCEA BÂRSILĂ

TĂCEREA FRUCTULUI, COMPLICITATEA FLORII

Aproape de fiecare dată când vine vorba de zona Ardealului, mă cuprinde o stare emoţională aparte, o nostalgie dulce-înveninată a amintirii. De acolo vine şi Iulia Paţiu şi editorul cărţii sale (*Fructul întors în floare*, Editura Limes, Cluj, 2014), poetul Mircea Petean. Poezia Iuliei încearcă să definească un spaţiu ermetic, ce tinde spre structura labirintică a fiinţei umane. Îndrăgostită de muzică şi de pictură, autoarea ne avertizează că „în rana" ei „nu poate locui oricine" fiindcă acordurile muzicale se împletesc într-o „schemă de vârtejuri în care punctul moare"... Ştim că punctul este elementul din care porneşte orice drum în pictură. O simplă „atingere de cuvânt fără cuvinte" pare, la prima vedere, un nonsens. Şi totuşi spectrul picturii oferă o astfel de mângâiere, tăinuită în substanţa lichidă a dorului care „curge pe înnoptat" precum „între pieire şi păcat rămân tăceri pentru a trăi".

Întâmplător sau nu, definiţia, dată de autoare, golului sufletesc, creionat ca „o genune de cuvinte", ne reactivează imaginea imediată a trenului vieţii „când am păcătuit? / când am urcat în tren sau când am coborât? / tac ruşinată / şi ce expresie în ochi / când / merge trenul în neştire întorcându-mă vie în călătorie". Tablou sau puzzle, versul Iuliei capătă contur prin sugestie şi ambiguitate în „tăcerile mărginite de tristeţi nemărginite" când poeta însăşi tulbură „timpul prin sălbăticie" culegând acel straniu „pumn de amintiri" căruia îi oferă măreţia întregului. Joc, vis, dorinţă? O poezie ca un semn de întrebare, o poezie-freamăt sau gând ascuns în pragul spovedaniei.

Iulia Paţiu nu ocoleşte nici sentimentul sacralităţii, pe care îl transferă deseori în profan ca „un licurici de taină din cenuşa privirii scăpat" pentru a-i face fiinţei poetice „elegant declaraţii / aproape tânăr / îşi cerne din cerul liber metamorfoze secrete la ora de / stâncă de sete adâncă / şi rupe ţesuturile tăcerii cândva" crezând „în taina pictorului de portrete / dacă n-auzi culorile necunoscute". Prin flashuri, frânturi sau crâmpeie, poeta încearcă să recompună esenţa unei strări, apelând frecvent la imaginaţia lectorului de a crea povestea, de a o integra într-un decor flexibil, pliabil, mai exact, pe orice cadru al timpului sau al expansiunii trăirii intrerioare: „o / şi / cât am suferit / de-am răscolit / şi cerul şi pământul / şi rana nevăzută îmi sângeră de-atuncea / ca într-un ecou aprins, / profund, târziu înmărmurind la viu cicatricea". Acest aparent conglomerat de strări, se limpezeşte subtil, dezvăluind, la un moment dat, cheia gândului poetic, bine ascunsă într-un „cromozom spiritual": „aici dincolo de circumstanţe / perspectiva face tot / şi mă supun legilor naturii fără speranţe / în eul meu de celule energia cosmosului pătrunde / să mă cunosc cu posibilităţi nelimitate reale / din zale / aici dincolo de circumstanţe / perspectiva face tot" iar reîntâlnirea poetei cu propriul *eu* devine evident marcată de transferul dintre circumstanţe şi perspectivă.

Visul sacralităţii, distorsionat involuntar, de materialitatea sa. Neputinţa menţinerii sacralităţii dorite este şi ea încondeiată de poetă: „pe pacea / şi / pe sabia / lui Iisus / mă frâng", o frângere simbolic reiterată de forma crucii, pe care sunt răstigniţi bărbatul şi femeia, masculinul şi femininul, carnalitatea şi patima, ca „ţintă perfidă" iar „rămăşiţele" lor „de inimă strigă plutind pe mare / vremuirea ce trece timpul înapoi a spulberare". Eul, scufundat în dorul poetic, citeşte încă „gânduri scrise pe zbor extraterestru" dăruind un „chip sufletului unind mintea cu dragostea / şi cu întrebările"... „Copilule, chiar azi am o problemă de trecut în fapt" iar copilul din noi, îmbătrânit cronologic, aşteaptă încă „Paştii / cu aura sărbătorii". „Şi iubesc dar nu iubesc îndeajuns / să pot muri pe crucea însingurării" strigă glasul poetei, revenit în plan uman „mâine nu ştiu ce va fi, dă-mi mâna ta! / nu ştiam că te iubesc atât de mult /... / mi-e dor de-o dragoste adevărată / de-o iubire spusă în tăcere dincolo de flacăra-durere / ... / e şi mai greu să fii mereu la porţi / cerşind viaţă de la morţi".

Un joc inedit al sms-urilor culminează într-un „sms de dat": „tandră indiferenţă iubirea participare tăcută / în salvarea imboldului către fiinţă / jocul din turnul cel înalt / aici, / acum / în prezenţa celuilalt / credinţă pe miza existenţei şi-a magiei / fără grabă / şi fără speranţă / în fluviul curentului afectiv dorinţă". Un „sms de frunză hoinară" reînvie stilul versului popular.

În partea finală a volumului, versul capătă aspect de panseu: „dragoste / îmi fac casă lângă stele / să te renasc pictând cu îngeri / flori şi mere / ... / tandreţea unei atitudini / când timpul îl nemureşti în mine / n-ai să mori".

Ar fi nedrept să opresc aceste gânduri, fără a remarca grafica realizată special pentru acest volum, de pictorul Gheorghe Aştileanu. O grafică precum un strigăt de moarte şi de viaţă – clipă de extaz agonic a creatorului contopit cu universul pentru că însăşi „moartea are / viaţa / ei" iar jocul iubirii se doreşte continuat până dincolo de Apocalipsă, fiindcă abia acolo şarpele îşi pierde puterea, înţelepciunea, voinţa. Sub semnul său ambiguu, trăieşte însăşi ispita de a empatiza cu ceea ce a scris criticul Ovidiu Pecican pe coperta patru a volumului: „Din locul vorbirii Iuliei Paţiu lumea, cuvintele şi suflul care le animă deopotrivă se văd într-o indispensabilă osmoză. Nu se poate preciza când ceea ce desemnează vocabulele sunt fapte, când obiecte şi când ziceri, căci retorica şi gramatica unei unităţi centrifugate într-o manieră esenţială şi oarecum primordială fac din toate una şi din unu fac felurimi. Poate că sentimentele, poate că gândurile sau poate că pur şi simplu prezenţele frugale şi rapace de aici şi de dincolo sunt protagonistele acestei lirici. Dar evenimentul ei se petrece în cuvinte, în umbra cuvintelor şi în norul auriu de deasupra lor".

„Fructul întors în floare" este un „fruct răstignit" în petalele acesteia; privind „între lut şi cer" odihna unor „culori clandestine" şi zbuciumul mâinii care le animă, continuând jocul iubirii până la sfârşit...

AMALIA ELENA CONSTANTINESCU

cronici

Ion Popescu-Sireteanu

Numele istoric românesc TIHOMIR

Un nume istoric din a doua jumătate a secolului al XIII-lea este **Tihomir**, tatăl lui Basarab Întemeietorul, un urmaș al lui Seneslau. Acest nume nu este o apariție cât de cât ciudată. În anii 1198-1199 **Tihomir** era numele unui vlah menționat într-un hrisov dat de regele sârb Ștefan Nemanja (Dragomir, **Vlahii**, 19). În același document găsim și alte nume de vlahi terminate în **-omir.** Ion Conea, în **Basarabii**, 14, amintește numele de munte Tihomir, de la apus de Tismana, probabil **Culmea Tihomirului** dintre Tismana și satul Sohodol. În **Dicționarul Toponimic Român. Oltenia**, **vol. 2**, 286, găsim **Culmea Tehomirului**, în satul **Tehomir**, comuna Slivilești, județul Gorj.

De la numele **Tihomir** s-au creat numele de sate **Tihomerești** (N. Drăganu, **Românii în secolele IX-XIV pe baza toponimiei și a onomasticei**, 234) sau **Tihomirești** (V. Ioniță, **Nume de locuri din Banat**, 33).

În N. A. Constantinescu, **Dicționar onomastic român**, 389, numele **Tihomir** este inclus în familia radicalului **Tih**, care ar veni la noi din sl. **тихъ** „liniștit” sau din **тихый** „tăcut” după Ioan Bogdan. Aici sunt încadrate numele **Tih**, **Tiha**, **Tihul**, **Tihești**, **Tihaci**, **Tihan**, **Tihoc** și **Tâhomir** ori cu deformări **Tugomir** și **Tocomer.**

După **Baza de date antroponimice** (**BDAR**) de la Facultatea de Litere a Universității din Craiova, prof. univ. dr. Teodor Oancă mă informează că numele **Tihan** apare de 905 ori, **Tihu** de 150 ori, iar **Tihulcă** de 476 ori, cu frecvență în toate provinciile românești.

Gh. Bolocan și colaboratorii, în **Dicționar entopic**, 11, 235, înregistrează **tihăraie** cu sensurile: 1) „loc cu tufăriș și mărăcini, pe teren neregulat”; 2) „coastă care se povârnește brusc”; 3) „locul pe unde se rostogolesc pietrele; râpa din care se rupe pământul”; 4) „coastă repede greu de urcat; 5) „loc în pădure cu vegetație bogată, deasă, încâlcită, unde nu poți intra”. De la Porucic este preluat sensul „râpă”, iar de la Rotaru și Oprescu sensul „loc râpos și împădurit; povârniș pe coastele unui munte”. Autorii îl compară cu magh. **cihere**. Pluralul **tihărăi** înseamnă „locuri ascunse în păduri greu de străbătut”.**Tihărog** are sensul „locuri cu tină și nămol”, iar **tihlă** „suprafață acoperită cu vegetație, cu copaci de diverse soiuri. În Dolhești, județul Suceava, **tihăraie**, pl. **tihărăi** este „ascunzătoarea lupilor”, iar **ticăriș** este „loc din pădure cu copacii foarte apropiați” (Moldovanu, **Chestionar**, 109, nr. 533).

Tihăraia se numește un munte în apropiere de Rarău. **Tiha**, **Cascada Tihu** sunt nume topice în Bucovina. Amintim și **Pasul Tihuța**. În Călimani, **Cetățile Tihului** este nume topic: „vârfuri muntoase răzlețe ce apar precum zidurile unei cetăți [și] surprind turiștii prin frumusețea și sălbăticia peisajului” (Gh. Patza, **Monografia comunei Șaru Dornei**, 159). Mai amintim numele topice **Tiha Bârgăului** și **Tihău** (acesta în Sălaj).

În **Dicționarul limbii române**, publicat de Academie Română, **tihăraie** este cuvânt cu etimologie necunoscută, comparat cu magh. **cihere**. Precizăm că avem un derivat al bazei lexicale **tih-**, cu sufixul -**ăraie.**

Aromânii au mai multe cuvinte din familia lui **tih-.** Astfel, **tih** cu sensul „zid” și **tihomate** „ziduri”. Ar fi împrumut din gr. **τοιχώμα** „idem”.**Tihe**, cu pl. **tihi** și **tihuri** înseamnă „destin, soartă, noroc” și ar fi gr. **τυχη** „idem”: **are mare tihe =** are mare noroc; **tu tihe** înseamnă „la noroc”. Un cuvânt compus din **tihi** și **laiu** este **tihilaiu** și are sensul „nefericit”/„ nenorocit”. Verbul **tihisescu** are sensul „a se întâmpla”, **tihisire** „întâmplare”, iar **tihisit** „întâmplat” (**DDA**, 1178). Un nume de loc la meglenoromâni este **Tica** (în localitatea Huma de pe Valea Vardarului) (Th. Capidan, **Meglenoromânii**, vol. III, 293), fără să știm ce semnificație are.

Punem alături nume precum **Cascada Tihu**, **Cetățile Tihului** și cuvântul aromân **tih**, pl. **Tihomate.** Acestea se apropie de gr. **τειχος.**

*

Marea bogăție de entopice, de nume topice și de antroponime cu baza **Tih-** a putut duce la constituirea numelor de persoane **Tiha**, **Tihu** și apoi **Tihomir**, acesta cu sufixul antroponimic **-(o)mir.** Încercarea de a explica numele voievodului român din secolul al XIII-lea, Tihomir, ca nume străin, anume cuman, trebuie căutată în necunoașterea cuvintelor formate în limba română de la baza lexicală **tih-/Tih-**.

Presupunem că **tih-** este un nucleu lexical traco-dac prezent în română în numeroase cuvinte, unele devenite nume proprii.

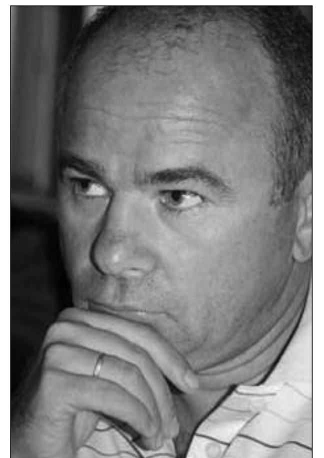
Plecând de la bogăția de informații aduse în discuție se poate formula concluzia că numele de persoană **Tihomir** este o creație românească. Forma **Tocomer** trebuie considerată o simplă variantă sau un așa-numit accident fonetic, poate chiar o eroare a scribului.

Pe baza celor prezentate până aici, putem spune că și numele **Tigheci**, amintit încă de Dimitrie Cantemir în **Descrierea Moldovei**, se explică prin nucleul lexical **tih-/tig-** cu sufixul **-eci.**

*

Numele feminin **Tihuța** (**Pasul Tihuța**) ne spune că a existat sau există și un masculin **Tihuț** în zona muntoasă de nord-est a țării. Putem merge mai departe să derivăm un nume comun **tihuțan** „locuitor din munții împăduriți”. De aici, prin afereza silabei **ti**, se ajunge la **huțan**, iar de la **tihuțul** (formă cu articol hotărât) la **huțul**. În acest fel se rezolvă originea numelui etnic **huțan** și **huțul** pentru unii dintre locuitorii din munții Bucovinei.

Leonid Dragomir

Biblioteca de filosofie

Despre decadență în mileniul III

Societatea tehnologică actuală, constată filosoful maghiar Thomas Molnar, triumfătoare la nivel planetar, se consideră a fi nu doar cea mai dezvoltată din istorie, ci și nemuritoare. Progresul constant al tehnicii pare să ofere o garanție pentru perpetuarea la nesfârșit a stărilor de lucruri din democrațiile liberale învingătoare în lupta cu totalitarismele secolului XX. Dar dacă în loc să ne aflăm pe culmi suntem în plin proces de decadență, victimele unui rău care ne distruge din interior? Dacă starea noastră nu este prea mult diferită de a altor civilizații înfloritoare care s-au prăbușit?

În jurul acestor neliniști se constituie cartea *Eu, Simah, prefectul Romei* (trad. de Manuel Valeriu, ed. *Logos*, București, 2013) în care Molnar compară situația trăită de Simah, prefectul roman de la sfârșitul secolului al IV-lea d. Hr. confruntat cu eroziunea lentă a idealurilor sale și instaurarea celor creștine, cu starea actuală a valorilor și a omului. Autorul ia ca referință perioada de 60 de ani cuprinsă între apogeul domniei împăratului Constantin cel Mare, acela care a oficializat creștinismul în Imperiul roman și vârsta maturității lui Simah, pe de-o parte și 60 de ani din viața sa, intervalul 1935 – 1995. Pentru prefectul roman, contemporanul Sfântului Augustin și al Sfântului Ambrozie, perceperea decadenței, oricât de dureroasă ar fi fost, era atenuată de prezența unei continuități în ceea ce privește transcendența și sacrul. Zeii romani erau înlocuiți, dar nu brusc, cu Dumnezeul trinitar creștin, ceea ce marchează nu doar sfârșitul unei epoci, ci începutul alteia noi în care vechile cadre imperiale sunt menținute deși sub alte forme. Simah se confruntă într-adevăr cu "destrămarea firului comunicării între individ și mediu", nu înțelege noul limbaj și simbolurile creștinismului, dar schimbarea lăsa, cel puțin, sacrul intact, ordinea domnea încă în Imperiu, iar valorile prin care omul se concepea rămâneau, chiar redefinite, neclintite. În schimb, orizontul așteptărilor și valorilor tânărului maghiar aflat în pragul maturizării, orientat în jurul a patru teme esențiale: Franța, Biserica Catolică, Universitatea și Cultura se schimbă radical după al doilea război mondial, ajungând de nerecunoscut la sfârșitul secolului XX.

Pentru adolescentul însetat de cunoaștere, născut la Budapesta, dar care în 1933 trăia încă la Oradea, "Franța (termen colectiv pentru Occidentul întreg) este mai mult decât o limbă, e o disciplină, un ideal, un joc superior al rațiunii și al frumuseții, o varietate de Mare Realizare a artei și inteligenței. Era chiar mai mult decât atât: o ușă regală prin care se intra în imperiul ideilor, al stilului, al conceptelor savant aranjate". Acest elogiu este și etalonul cu care filosoful măsoară decadența ce se răspândește treptat după 1945 în Europa, având ca moment esențiale următoarele: 1. 1968, anul manifestărilor din Franța, începutul americanizării ei și a Europei, când depersonalizarea și descacralizarea înving; 2. Conciliul Vatican II, făcut, spune autorul, pentru a adapta catolicismul spiritului societății americane, materialistă și secularizată; 3. distrugerea Universității tradiționale prin înlocuirea obiectivelor de înțelegere a esențialului cu predarea de metode și astfel transformarea ei într-o anexă a uzinei; 4. pierderea sensului culturii datorită rupturii continuității cu trecutul. Rezultatul este o societate occidentală dominată de "contrastul frapant dintre enormele și copleșitoarele *mijoace tehnice și nucleul gol* (s.a) al culturii, înțelegând prin cultură frumusețea, vigoarea sufletului, credința într-o ordine universală care determină acțiunea pe un fundal de realitate și de adevăr". Lipsit de repere culturale, de atașamentul față de tot ceea ce-l face uman și-l depășește, omul devine cum spune titlul unui capitol, o "ficțiune goală", cu o viață interioară distrusă, mecanizată, incapabil de comunicare reală cu sine, cu ceilalți, cu natura și cu Dumnezeu deși trăiește într-o lume a comunicării generalizate[1].

Concluzia acestei cărți pe care autorul o considera cartea sa de suflet și o dorea publicată și în limba română[2] (inițial a apărut în Elveția în 1999) este că în pragul secolului XXI s-a produs o mutație ce a făcut de nerecunscut chiar și conceptul clasic de decadență. Omenirea occidentală s-a îndepărtat prin invențiile sale de ceea ce tradiția sa multimilenară a considerat ca fiind constantele și limitele totodată prin care omul se definește ca om. Ce va urma nu știm, iar această ignoranță în privința viitorului este iarăși o caracteristică a decadenței. Analiza, puternic impregnată de spiritul creștin a lui Thomas Molnar, convingătoare tocmai pentru că descrie o experiență subiectivă, personală, dar neignorând nici fondul istoric obiectiv, ne readuce în conștiință riscul imens, despre care vorbesc atât textele sfinte cât și multe texte clasice, la care se supune omul când vrea să se joace de-a Dumnezeu.

Omenirea occidentală s-a îndepărtat prin invențiile sale de ceea ce tradiția sa multimilenară a considerat ca fiind constantele și limitele totodată prin care omul se definește ca om. Ce va urma nu știm, iar această ignoranță în privința viitorului este iarăși o caracteristică a decadenței.

[1] Despre pierderea sufletului și a libertății omului în confruntarea cu tehnica este vorba în celălalt eseu cuprins în carte, *Omul și mașina.*

[2] Cf. *Nota asupra ediției* a traducătorului

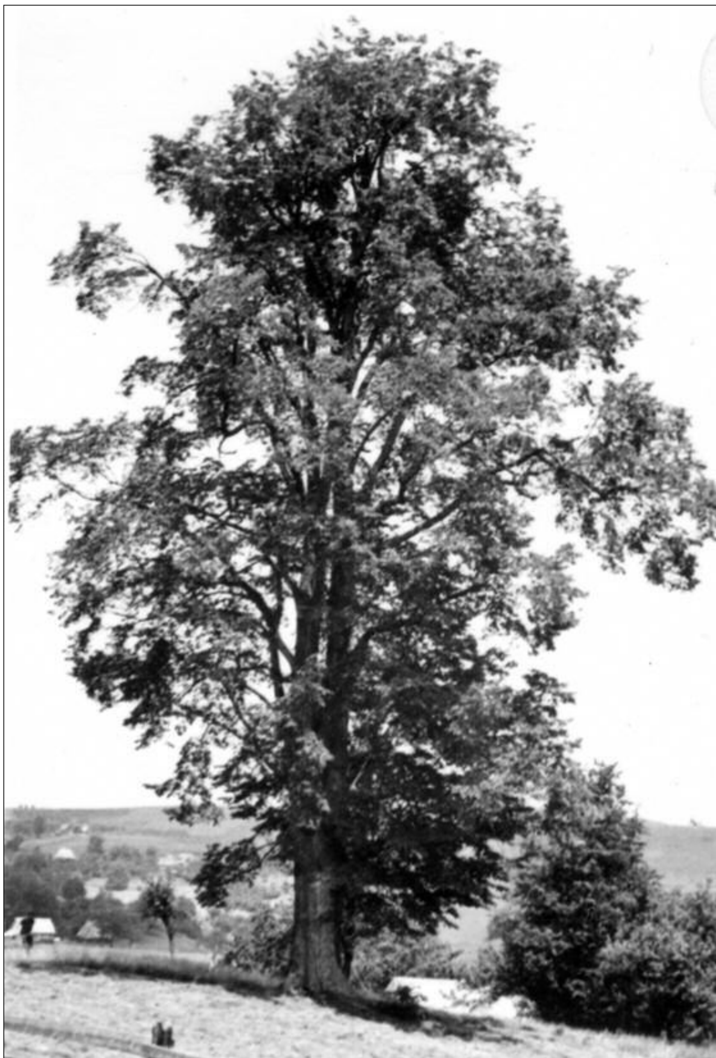
litere

Mariana Şenilă-Vasiliu

Despre copilărie, pădure, oameni și copaci

În copilărie, la toate poznele și *blăstămățiile* noastre, mama ne admonesta cu „Parcă ați fi crescuți în pădure!". Era expresia ei cea mai depreciativă și mai grea prin care își exprima supărarea, de o alta nu-mi amintesc. Biata mamă uita că lucrurile stăteau întocmai din moment ce pădurea începea chiar din spatele casei. Nu era doar un pâlc de brazi, ci un codru în toată legea care acoperea dealul de o parte și de cealaltă a văii Certegei, continuând cu o mică întrerupere pe tot muntele. Umbros și răcoros, mirosind puternic a cetină, rășină și ciuperci, a ferigă crudă, cu izvoare reci ca gheața de ne durea fruntea când beam din apa lor dulce, cu mici luminișuri din loc în loc, acela era raiul nostru, al celor ceva mai

Sunt imagini, gusturi și arome din alt timp și alt loc, de pe vremea când pădurea era însuși paradisul pe pământ.

răsăriţi, unde scăpaţi din supravegherea părintească aveam libertatea deplină după care orice copil tânjește. Ce era atât de rău în asta, nu prea pricepeam.

În pădure, făceam de toate și mai cu seamă ce ne trăznea prin cap. Din crengi și frunze ne încropeam colibe, coceam în spuză cartofi șterpeliți din vreun lan pe care îi mâncam pe jumătate cruzi - nerăbdători, de cum prindea coaja lor culoare, cu jăratic încă prins de ei de ne frigeam pe degete, așa fierbinți îi scoteam din vatră și îi mâncam. Adunam bureți pe care îi frigeam pe pietrele încinse; culegeam din marginea luminișurilor fragi pe pai sau pe cruciță de brad pe care îi duceam în dar mamei. La ospăț, musai și o țigară pe care o învârteam din pănușă de porumb; ne înecam și tușeam cât să ne vină rău, însă gestul ne sălta în rang de adulți în fața țâncilor ce se ațineau după noi. Ne zbenguiam alergându-ne în picioarele goale spre disperarea mamei care, după toate cele, mai trebuia să ne și oblojească rănile din tălpi și zgârieturile, să ne curețe de rășina care se lăsa greu de tot dusă și să ne cârpească hainele rupte fără ca noi să știm nici când și nici unde le agățasem. Nu mai e de mirare supărarea mamei pe noi și pe pădure.

Obosiți după atâta zbânțuială, în cele din urmă ne trânteam pe spate în iarbă, privind la norii mânați pe cer, punându-ne la treabă imaginația să ghicim cu ce seamănă. Fără să avem habar de dramaturgul elisabetan și de al său Hamlet, reproduceam la indigo faimoasa scenă a norului dintre prințul care se prefăcea nebun și Polonius. „Norul acela parcă-i o cămilă", îl incita prințul Danemarcei pe Polonius. „Da, e o cămilă", răspundea acela docil. „Ba nu", îi replica Hamlet, „e"... și jocul de-a cu ce semăna norul continua între cei doi în piruetele verbale ale prințului. Așa și nouă, ba ni se părea că vedem alergând pe cer un cal înaripat, ba cine știe ce animal fantastic, ba pe însuși Dumnezeu tatăl plimbându-și chipul bătrân, cu pletele și barba lungă, pe deasupra pădurii, până când o pală mai puternică de vânt spulbera vedenia în scame prelungi ce păreau să se anine de vârful brazilor precum beteala în pomul de Crăciun. În sunetul domol al talăngilor de la gâtul oilor și al clopotelor de la cel al vacilor scoase la păscut, aflate în pădure sau pe o pășune de prin preajmă, ațipeam câteva clipe. Ne trezea din dulcea stare cârâitul vreunei ciori, un zbor precipitat de pasăre speriată sau trosnetul unei crengi uscate călcate de vreo vietate. Nu era ăsta raiul?

Pădurea era pentru noi loc de joacă și desfășurare neîngrădită a fanteziei, dar și vremelnic adăpost după vreo năzbâtie pe care n-o înghițeau nici câinii, cum se zice. Codul familiei noastre impunea ca după așa ceva, conform expresiei tatei, să ni se „aplice constituția". Două articole din „constituție" erau cu deosebire cele mai rele: statul prelungit în genunchi și câteva jordii date la fund. S-ar fi putut crede că după un astfel de tratament aveam să ne astâmpărăm. Iluzii! De cum scăpam de pedeapsă puneam la cale altă boacănă, și mai lată. Statul în genunchi, în loc să mă înmoaie, mă îndârjea și îmi alimenta ciuda împotriva pârâciosului, căruia, mutește, îi promiteam prin gesturi știa el ce. Fiind cea mai mare dintre frați, toate pedepsele curgeau pe capul meu, fie de eram vinovată, fie că nu, așa că o încasam în contul celorlalți trei. „Aplicarea constituției" s-a dovedit un eșec din moment ce cu prima ocazie o luam de la capăt cu poznele. Iar de imaginație nu duceam lipsă. De cum începea să se pârguiască pielița cireșelor prin livezi, ne duceam la furat; de-abia de apucau merii să dea roade, că ne cățărăm prin copacii din curțile vecinilor după ele. Șterpeleam știuleți de porumb cruzi încă să-i coacem în jăratic. O dată, în plină criză, când alimentele se dădeau pe „puncte", am avut cea mai trăznită idee: să facem clătite! Fiecare a furat de acasă făină, zahăr, ulei, inclusiv o tigaie. Inutil să spun că produsul finit era imposibil de mâncat, în schimb fiecare dintre făptași a mâncat seara câte o strașnică chelfăneală. Că așa procedau pe atunci părinții: în loc să aprecieze spiritul nostru gospodăresc, ne pedepseau, și pe bună dreptate, consumasem alimentele pe o lună întreagă...

Când simțeam că plutește în aer o amenințare la integritatea corporală, o ștergeam în pădure. Eram strigați? Ne prefăceam că nu auzim și ne vedeam de ale noastre. Care părinte ar fi fost atât de nebun să controbăie prin sihlișurile în care ne piteam? Și cât de nesăbuit trebuia să fie să-și piardă vremea rătăcind după odraslă prin labirintul verde al codrului? Decontul venea seara: „Las' că veniți voi acasă!" Până când nu se întuneca de-a binelea, până când nu ne răzbea foamea, nu ne arătam. Atunci, cu mutre spășite, tot dându-ne unul după altul, fiecare sperând să nu înfrunte primul furtuna, apăream în pragul ușii. Dacă tata nu era acasă - de el ne temeam cel mai mult -, cu toate mustrările ce plouau pe capetele noastre, inclusiv nelipsitul „Parcă ați fi crescut în pădure", mama se mulțumea cu un scurt și aspru „Spălați-vă pe mâini și treceți la masă!". Dacă însă tata afla de isprăvile noastre, lucrurile stăteau cu totul altfel. Fără o vorbă, ne fixa cu o privire încruntată și rău prevestitoare. După încruntătura sprâncenelor încercam să ghicim căruia din articolele „constituționale" îi vom cădea victime. Tata nu era un om rău, însă avea orgoliul său, copiii lui trebuiau să fie cei mai buni la învățătură și cei mai cuminți. Dracu' a mai văzut babă frumoasă și copii cuminți! Eram și noi ca toate celelalte odrasle, crescute și ele în pădure. Oricât de supărată ar fi fost, mama, care dorea îndreptarea păcătosului și nu pedepsirea lui, căuta cu orice chip să ne scoată din vizorul patern, trimițându-ne după cine știe ce treburi, până îi trecea tatei enervarea.

Alteori, simțindu-ne oropsiți, fugeam de acasă. Definitiv, ne ziceam în sinea noastră. Nu ne-a trecut însă niciodată prin gând să fugim altundeva decât tot în pădure, veșnicul nostru loc de protecție și siguranță, de deplină libertate. Fuga de acasă nu dura decât o zi. De cum se lăsa înserarea, cu mațele ghiorăind de foame și înspăimântați de noaptea în care pădurea se umplea de năluci, începeam să coborâm, dând ocol casei și trăgând cu urechea la discuțiile părinților să vedem ce ne așteaptă sau cum vom fi primiți; cu lacrimi de bucurie pentru întoarcerea fiilor rătăcitori? sau cu „constituția" pe masă? Eram dezamăgită, nimeni nu se sinchisise de fuga noastră în lume. „Las' că veniți voi acasă!"...

Cu toată sărăcia lucie în care ne-am zbătut după război, cu toate că nu aveam de nici unele pe care și le dorea un copil, gândesc și azi că datorită pădurii și libertății pe care aceasta ne-o oferea am avut cea mai fericită copilărie. Ori de câte ori încercările vieții și urâtul dau năvală peste mine, îmi alină suferința imaginea unui deal povârnit, cu o dungă de pădure de fagi în vârf și cu poala lui acoperită de ghiocei și brândușe înflorite, sub lumina unui cer siniliu, pur și rece de început de primăvară. Oriunde m-aș afla în străinătate, când ostenită de atâta alergătură prin orașe, muzee, asaltată de prea multul celor văzute, de cum pun capul pe pernă, înainte de a adormi, ca să am un somn liniștit rechem în memorie imagini de odinioară: pădurea cu brazii de ale căror crengi atârnau candelabrele conurilor roșietice; cerul albastru pe care se mânau turme de mioare, nori albi și pufoși, ori vânăt, bolovănind nori grei de furtună; luminișuri țintate de flori mărunte în culori delicate. Simt în nări miros de cetină și ciuperci, de iarbă încinsă de soare. În gură îmi vine gustul inconfundabil al fructelor sălbatice și al apei aromind a brad. Sunt imagini, gusturi și arome din alt timp și alt loc, de pe vremea când pădurea era însuși paradisul pe pământ. Copiii de azi, crescuți pe asfalt și jucându-se printre blocurile de beton, ce vise-amintiri vor avea ei mâine și mai ales cum vor arăta ele?

Copilăria mea a luat sfârșit în ziua în care, întorcându-mă acasă, în vacanță, ducându-mă să revăd draga mea pădure, am dat peste o imagine de coșmar. O teribilă furtună de vară, șuie și bezmetică, răvășise complet fața muntelui, rupsese o parte din brazi ca pe niște chibrituri, iar pe alții îi smulsese cu totul din pământ. Sub lumina unui cer neobișnuit de senin, cu brazii culcați la pământ și rădăcinile acestora în aer semănând cu niște sinistre flori funerare, fostul rai al bucuriilor mele devenise un țintirim tragic și hidos. Am încremenit mută și fără nicio reacție. Copilul zvăpăiat de odinioară a murit în acel moment în mine.

Apucasem a mă sălta de o șchioapă când, pentru liniștea familiei - vremurile erau tulburi și nesiguranța domnea pretutindeni -, tata a hotărât să ne mutăm într-un cătun din vârful Apusenilor, la Certege. Cătunul nu era cătun, în realitate era un crâng cu cinci case bătrânești, o bisericuță albă și o școală primară, cu o singură sală de clasă în care învățau de-a valma copii de toate vârstele. La capătul dealului Alexăndreștilor, cum se numea crângul, era un cimitir mic de tot în care își dormeau somnul de veci locuitorii de odinioară ai celor cinci case. De n-ar fi fost cele câteva cruci rămase în picioare și brăduții uscați de care mai atârnau panglici de hârtie decolorată care marcau mormintele celor prea devreme răpuși, nici n-ai fi ghicit că acela era un țintirim, într-atât era de năpădit de iarbă și de tufe. Apa, la Alexăndrești, se aducea cu ciubărul de la singura fântână din vale, iar căratul acestuia până în vârful dealului era chinul combinat al lui Sisif împingând bolovanul și al Danaidelor umplând la nesfârșit butoiul fără fund. Dar ce apă era aceea! Limpede precum cristalul, rece ca gheața și cu aromă de brad.

La dimensiunile liliputane pe care le aveam pe atunci, toate cele mă impresionau. Am dus-o într-o continuă uimire. În contactul direct cu natura mi s-au revelat atunci o serie de mistere. Așa am aflat că, pentru a deveni fluture, acesta trebuie să fie mai întâi larvă

litere

păroasă și urâtă; am aflat că nu există doar viață, ci și moarte ce pândește toată suflarea. Înspăimântată la gândul morții, cu obrazul scăldat de lacrimi, m-am agățat atunci de fusta mamei implorând-o: „Mămico, să nu mori!" Dar câte lucruri n-am aflat în cei doi ani cât am trăit în creierul muntelui! Și câte revelații esențiale n-am avut!

Din vremea aceea mi-au rămas în amintire, cu deosebire, trei ființe. Mai întâi un berbec merinos alb, masiv, împodobit cu niște falnice coarne răsucite, peste poate de agresiv, care punea pe oricine și orice la colț. Împungea tot ce mișca prin preajmă. Cu capul plecat și gâtul încordat, veșnic gata de atac, stârnea teama tuturor, inclusiv a bărbaților mai voinici care se fereau din calea lui. Odată, încolțită de el, m-am ascuns după un prun bătrân. Izbiturile lui în trunchiul copacului cu care mă confunda erau atât de puternice încât a scuturat toate prunele. Cu greu am fost salvată de unul dintre țărani, care a încasat în locul meu câteva berbeceli zdravene. Al doilea era Bundaș, un câine uriaș cu blană lungă și deasă de culoare roșcată, de la care își trăgea numele (în dialect ardelenesc, blana se numește bundă). Veștejind parvenitismul, un proverb de prin partea locului zice ceva despre mușcătura rea a puricelui care „sare din țundră în bundă". Coada lui Bundaș, lungă și lățoasă, plină de scaieți și crengi agățate de ea, era însuși simbolul independenței sale totale. Nimeni n-ar fi îndrăznit să se apropie de el și să i-o curețe. Cu toată figura lui fioroasă, nu făcea nimănui niciun rău, dar vai de cel care ar fi încercat să-i pună zgardă și să-l lege, atunci ieșea fiara neîmblânzită din el. Odată câțiva bărbați au reușit totuși să-l prindă la strâmtoare și să-l pună în lanț. A doua zi lanțul gros era rupt și Bundaș nicăieri. De atunci, doar arareori s-a mai arătat prin preajma caselor, continuând să hălăduiască liber pe deal și prin pădure, fără teamă de haitele de lupi pe care le răzbea cu forța lui neobișnuită.

Cea de-a treia ființă care m-a impresionat era un ulm, imens și bătrân, unicul pe dealurile din jur care, prin ce miracol numai Cel-de-Sus știe, scăpase de grafioză, boala mortală a ulmilor care bântuise cândva Apusenii. Se zicea că ar fi avut peste două sute de ani și că în timpul răscoalei lui Horea servise drept reper la semnalizările cu foc pentru dealurile din jur, inclusiv Albac. Trunchiul său gros, pe care de-abia îl cuprindeau trei bărbați, părea să-i confirme vârsta. Ca și înălțimea sa, mare cât turnurile catedralelor gotice. Coroana lui rotundă și largă cât o cupolă acoperea cu umbra binefăcătoare o suprafață imensă. Uriaș, impunător, unic, ulmul era *axis mundi* pentru crângul Alexăndreștilor. Întreaga viață a micii comunități se învârtea în jurul său.

Că era unicul supraviețuitor al atacului de grafioză era fără îndoială un miracol, însă și mai miraculos mi se pare azi că nimănui nu-i trecuse prin cap să-l taie. Fructe bune de mâncat nu făcea, din trunchiul lui hăcuit de secure s-ar fi putut umple multe-multe căruțe de lemne, însă nici de foc nu era bun, iar alte calități nu avea. Ca în arhicunoscuta poveste budistă, își datora supraviețuirea tocmai faptului că era nefolositor. Ulmul, cu statura lui semeață, vizibilă de la mare distanță, era cu toate acestea axul și simbolul locului, el reprezenta însuși spiritul Alexăndreștilor. În urmă cu câțiva ani am făcut obișnuitul drum sentimental prin locurile copilăriei mele. În locul potecilor strâmte și întortocheate de altă dată, am găsit gata tăiat cu buldozerul un drum forestier care ducea până în vârful dealului - în Apuseni, toată lumea numește, cu mici excepții, munții, dealuri. Haturile dintre terenuri, odinioară semnalate doar cu o brazdă și pârleazuri, erau de astă dată îngrădite cu sârmă de care atârna odiosul anunț „proprietate privată". Ce am descoperit în locul copilăriei însă m-a lovit direct în inimă: bătrânul cireș sălbatic din fața casei fusese tăiat și făcut butuci, ulucii gardului împrejmuitor erau culcați la pământ, prunii și merii retezați se ofileau cu fructele atârnând încă pe crengi, iar straturile de *Poala Sfintei Mării* și alte plante aromate erau călcate în picioare. Moștenitoarea care n-avea nici o legătură cu locul rânjea tâmp povestindu-ne entuziasmată cum va dărâma ea casa bătrânească și ce viloi turistico-ecologic va trânti în locul ei. Numai ulmul rămăsese la locul lui. Încă! Deși prin anii '60 ai secolului trecut fusese declarat monument al naturii, în actuala stare de pragmatism smintit, în care doar banii contează, faptul că se află pe o proprietate „privată", adică la cheremul moștenitoarei cele neroade, nu-l ferește și nu-l apără de amenințarea de a fi doborât și făcut surcele cu drujba. De atunci mi-a fost groază să întreb dacă ulmul mai e în picioare și de nu cumva moștenitoarea a „curățat" locul pentru a crea spațiul în vederea ridicării unei harughii turistice din prefabricate și beton, cu ferestre de termopan - totul hidos și nelalocul lui în acel peisaj paradisiac. De revoltă și neputința de a face ceva în apărarea ulmului, mi-au dat lacrimile. După casa părintească distrusă, după cei doi plopi din fața ei tăiați, dispărea și bucățica asta de rai a copilăriei mele.

Am o memorie selectivă, legată mai mult prin sentimente decât formal. Uit repede numele și chipurile oamenilor, pierd contabilitatea anilor și întâmplărilor, dar păstrez amintirea unor locuri și lucruri care m-au impresionat. Printre acelea și ulmul din Alexăndrești care a făcut parte din viața mea și de care m-am legat cu o dragoste frățească. Iarna, în jurul lui ne bulgăream cu zăpadă, vara ne jucam de-a prinselea dându-i roată și, când obosеam, stând culcată în iarba verde, mă minunam minute în șir de alcătuirea lui ordonată și perfectă precum structura arhitecturală a unei catedrale. De la ulmul acela am înțeles că și copacii „poartă suflete sub coajă", că pe viață suntem înrudiți cu ei și cu tot ce e viu.

Materialismul științific ne-a strâmtat viziunea asupra lumii dându-i doar omului calitatea de a gândi și reacționa emotiv, reducând restul naturii la biologie și reflexe condiționate. Ideea că între om și lumea nevorbitoare a plantelor ar putea exista legături ce depășesc regnul era de neconceput. Experiențele științifice din ultima vreme dovedesc însă contrariul: plantele reacționează la amenințări, țipă și cer ajutorul chiar dacă urechea noastră nu le aude; regnul vegetal interacționează cu cel animal cerând ajutor aliaților săi. Druizii care se închinau la arbori, românul care își cerea iertare de la brad înainte de a-l tăia au dovedit mai multă judecată și bun-simț decât dialecticienii marxiști-leniniști.

Intoxicați sistematic cu ideea că omul este singura ființă superioară, iar restul e o lume bazată doar pe reflexe condiționate, mai să credem idioția asta. Credința în neghiobiile zise științifice mi-a fost zdruncinată de două întâmplări, una povestită de arheologul francez B.-Ph. Groslier și alta în care am fost direct implicată. În volumul „Templele de la Angkor", Groslier, care a fost conducătorul săpăturilor arheologice din situl celebrelor temple din Cambodgia între sfârșitul celui de-Al Doilea Război Mondial și venirea la putere a khmerilor roșii în 1975, povestește două întâmplări bizare. Într-o dimineață, s-a prezentat la el un localnic ce trudea pe șantier ca simplu muncitor care a ținut morțiș să-i descrie straniul vis avut peste noapte în care i s-a arătat o statuie a lui Budha ce îi cerea insistent să fie dezgropată. Curios și lipsit de prejudecăți, Groslier i-a cerut să-i arate locul în care îl visase pe Budha, a pus să se sape și, într-adevăr s-a descoperit o statuie a acestuia. Premoniție, mi se va spune. Bine, dar atunci cum să interpretăm cea de-a doua întâmplare povestită de Groslier, care e și mai stranie și mai inexplicabilă? Unul din arheologii din echipă, privind unul din imenșii arbori ce cotropiseră situl de la Angkor Wat după abandonarea acestuia și țineau încleștate în rădăcinile lor ruinele, i-a mărturisit lui Groslier că simte că inima lui se află în acel copac. La scurt timp, într-o noapte s-a dezlănțuit o teribilă furtună tropicală în timpul căreia arborele a fost trăznit. În aceeași noapte și la aceeași oră când fusese trăznit copacul, arheologul făcuse infarct și murise. Simplă coincidență? Sau unul din acele mistere ce plutesc neînțelese de noi între cer și pământ?

Când am citit cartea lui Groslier, m-au impresionat cele două întâmplări povestite de el, însă spiritul meu rațional și logic mă făcea să mă îndoiesc încă de faptul că între om și un arbore ar putea exista o astfel de strânsă și mai ales inexplicabilă legătură. Asta până când întâmplarea, cu semnalele ei pe care nu știm cum să le interpretăm, m-a pus în fața unui fapt similar. El este legat de moartea soțului meu. Milos din cale afară cu tot ce era viu, foarte sensibil, l-am văzut de mai multe ori cât de cumplit suferea la vederea unor arbori tăiați. În seara fatidică de 7 iulie 1989, la televiziunea română, singura de altminteri, se dădea un documentar triumfalist-ceaușist despre exploatările forestiere. La vederea unei scene în care harnicii muncitori silvici tăiau un brad, soțul meu s-a ridicat din fotoliu și acoperindu-și ochii cu brațul a ieșit pe balcon spunând doar atât: „Asta-i crimă!" Ceva mai târziu m-am dus să văd de s-a liniștit. „De ce e atât de întuneric?", m-a întrebat. „Vine noaptea, cum ai vrea să fie?", i-am răspuns eu oarbă la ceea ce se petrecea cu el. Făcuse o puternică hemoragie cerebrală! Un ceas mai târziu, a închis pentru totdeauna blânzii lui ochi.

Până aici, nu pare să fie decât o coincidență între imaginea arborelui tăiat și moartea sa. Ceea ce a urmat însă, mi-a dat complet peste cap modul de a gândi și interpreta cele întâmplate în noaptea de iulie 1989. Un an mai târziu, în hăbăuceala post-revoluționară generalizată, cu fel și fel de partide și partiduțe care nu mă convingeau în niciun fel, de curiozitate m-am dus la o întrunire a ecologiștilor. Ce voi fi sperat de la ei, habar n-am. După întrunire, s-a apropiat de mine un necunoscut ce m-a salutat cu mult respect, rostindu-mi numele. Intrigată, l-am întrebat de unde mă cunoaște. „Păi, n-ați fost dumneavoastră cu ani în urmă, cu domnul profesor Vasiliu, la Dobrogostea, la Școala de horticultură?" Într-adevăr, soțul meu mă luase cu el la Dobrogostea, să-mi arate locul nașterii lui, școala de horticultură înființată de tatăl său, teiul sădit de părintele său în curtea școlii la data nașterii lui, biserica de peste drum și cristelnița de argint donată acesteia cu prilejul botezului. Când am pomenit de tei, necunoscutul a avut o scurtă tresărire. „Ce s-a întâmplat cu teiul?", l-am întrebat bănuielnică. Încurcat, încercând să ocolească răspunsul, până la urmă mi-a spus doar atât: „L-au tăiat". „Când?", am continuat eu. „Anul trecut, în vară." „Mai exact în ce lună?" „Pe la începutul lui iulie". Într-o străfulgerare mi-a trecut prin minte imaginea soțului meu, acoperindu-și cu brațul ochii: „Asta-i crimă!" Brusc, am simțit cum mi se scurge tot sângele din vene, cum îmi îngheață mâinile și mi se înmoaie picioarele. Fără să înțeleagă ce anume mă zguduise atât de puternic încât să mă lase fără grai și fără putere, într-o încercare de consolare după o logică fără nicio noimă, necunoscutul a mai adăugat: „Știți, au desființat și școala de horticultură". De data asta nu mai era vorba despre simple coincidențe, prea erau multe și prea concordau faptele unele cu altele: prea era o legătură directă între durata vieții soțului meu și a teiului; prea era evidentă marea lui sensibilitate față de soarta copacilor și suferința care îl încerca atunci când îi vedea tăiați; prea se potrivea data morții sale cu tăierea teiului și reacția lui la scena văzută la televizor. Până și desființarea școlii de horticultură avusese loc în același timp. Mai poți numi coincidență cumulul ăsta de fapte? Încercarea de a le trece prin filtrul rațional s-a dovedit inoperantă. Am rămas aceeași persoană rațională, dar de atunci mă încearcă tot mai des îndoiala în puterea minții de a înțelege ce suntem cu adevărat și în ce fel suntem legați de natura care ne înconjoară. Nu încerc să impun nimănui punctul meu de vedere, ceea ce cer este să se încerce să se confrunte ideile materialist-dialectice cu cele două întâmplări, cea povestită de reputatul arheolog francez B-Ph. Groslier și cea la care am fost martor nemijlocit. Atât.

P.S. Prințul Charles al Marii Britanii încearcă să alcătuiască o listă a „copacilor remarcabili" din țara noastră. Sper din toată inima ca ulmul din crângul Alexăndreștilor din Apuseni să aibă locul meritat pe ea.

Ştiri de la Centrul Cultural Piteşti

■ Centrul Cultural Piteşti şi Uniunea Scriitorilor din România Filiala Piteşti au organizat o nouă ediţie a Conferinţelor Municipiului Piteşti, cu tema „Enigme ale Noului Testament: o anchetă filologico-teologică”. Dezbaterea a fost susţinută de teologul, filosoful, scriitorul şi traducătorul Cristian Bădiliţă, originar din judeţul Botoşani, dar stabilit la Curtea de Argeş. Preţ de mai bine de un ceas, distinsul om de cultură a exprimat opinii cu privire la marile controverse ale creştinismului şi a dialogat cu auditoriul despre enigmele Noului Testament.

„Studentul străin în comunitatea locală”

Ziua Internaţională a Copilului

Spectacolul Multietnic

“Leoaică tânără, iubirea”

■ Centrul Cultural Piteşti a sărbătorit Ziua de 9 Mai prin două manifestări cultural-educative: Simpozionul cu tema „Tripla semnificaţie a Zilei de 9 Mai”, din seria dezbaterilor publice, sub genericul „Istorie Restituită şi Asumată”, desfăşurat în Sala Ars Nova şi susţinut de istoricul Marin Toma. De asemenea, în Piaţa „Vasile Milea” a avut loc un spectacol de muzică tânără, coordonat de cantautorul Tiberiu Hărăguş şi susţinut de Grupul Folk „P620”, Clubul „Total Dance” Janina Spiridon, Alexandra Leu, Laurenţiu Popa, Claudia Guţu, Stelian Necşoi, Trupa de KPOP „Power”, Robert Chelmuş şi Trupa de teatru „Robertto”.

■ Centrul Cultural Piteşti şi Fundaţia Literară „Liviu Rebreanu”au organizat o nouă lectură-spectacol din creaţia scriitoarei Vavila Popovici , stabilită în Statele Unite ale Americii. Poeta Allora Albulescu a citit poezii din cel mai recent volum de versuri al distinsei autoare, intitulat „Înţeles târziu”, tânărul Oliviu Dorian Constantinescu, violonist în cadrul Filarmonicii Piteşti şi profesor de muzică la Liceul de Artă „Dinu Lipatti” a oferit varianta în limba engleză, iar elevul Andrei Tase de la Liceul de Artă „Dinu Lipatti” a completat programul cu un recital la chitară. La eveniment au participat oameni de cultură argeşeni, elevi şi cadre didactice de la Liceul Tehnologic „ASTRA”.

■ Centrul Cultural Piteşti a organizat simpozionul cu tema „Limbă, tradiţii, pământ – documente de identitate”. Manifestarea a avut loc în cadrul noului proiect cultural, sub genericul „La Vama Vremii”, iniţiat şi coordonat de publicistul Nicolae Badiu. Evenimentul a cuprins prelegeri, lectură publică şi mesaje susţinute de Nicolae Badiu şi distinşii săi invitaţi, care au făcut referire la identitatea naţională şi valorile culturale ale României.

■ Centrul Cultural Piteşti, Facultatea de Ştiinţe ale Educaţiei din cadrul Universităţii Piteşti şi Asociaţia „Solidaritatea Umană Nova” au organizat simpozionul cu tema „Studentul străin în comunitatea locală”. La eveniment au fost invitaţi studenţi români şi străini din Vietnam, Palestina, Mongolia, Mexic, Djibouti, Albania, Franţa, Algeria, Maroc, India, Etiopia, Siria, Insulele Comore, Guineea şi Republica Moldova. Participanţii au vorbit despre integrarea studenţilor străini în comunitatea locală, accesul la servicii medicale, juridice şi chiar sprijin material pentru persoanele vulnerabile. „Vă vom ajuta să vă găsiţi un loc de muncă cu jumătate de normă şi n-aş vrea ca Piteştiul să fie pentru voi doar un oraş de tranzit, unde să studiaţi doar în anul pregătitor. De asemenea, vom face demersurile necesare pentru înfiinţarea unor cluburi ale studenţilor străini şi români, pentru o mai bună socializare şi cunoaşterea reciprocă a culturilor noastre”, a declarat preşedintele Asociaţiei „Solidaritatea Umană Nova”, col.(r) Niculae Jianu.

■ Ziua Internaţională a Copilului a fost sărbătorită la Piteşti printr-o serie de manifestări cultural-educative, de impact pentru mici şi mari. Astfel, Primăria Municipiului Piteşti, prin Centrul Cultural Piteşti şi Palatul Copiilor au organizat vineri, 29 mai, în Piaţa Primăriei un spectacol muzical-literar artistic, oferit de artişti în devenire. Manifestarea a fost susţinută de Ansamblul de Copii „Zavaidoc”, Clubul „Total Dance”, Grupul Folk „P620”, Trupa de teatru „Robertto” şi elevi de la Palatul Copiilor. Spectacolul a fost animat de prezentatoarea Andreea Dinuţ, din cadrul Grupului Folk „P620” al Centrului Cultural Piteşti.

■ Primăria Municipiului Piteşti, prin Centrul Cultural Piteşti a organizat în Piaţa „Vasile Milea”, Spectacolul Multietnic, ajuns la a 11-a ediţie. Manifestarea a fost susţinută de Ansamblul Folcloric „Filia” al Uniunii Elene din România Filiala Piteşti, Alianţa Franceză din România Filiala Piteşti, Ansamblul Folcloric de Copii „Zavaidoc”, Valentin Grigorescu, Grupul Vocal „Zavaidoc” şi Taraful „Zavaidoc”. Evenimentul, desfăşurat pe data de 20 mai, sub egida Zilelor Municipiului Piteşti a atras numeroşi spectatori, iubitori de folclor internaţional şi românesc.

■ Centrul Cultural Piteşti a organizat pe data de 21 mai, în Complexul Expoziţional „Casa Cărţii”, o expoziţie de pictură, realizată de artistul plastic Florian David, angajat al Primăriei Piteşti. Originar din oraşul Costeşti, autorul este absolvent al Liceului Militar din Craiova şi al Şcolii Militare de Ofiţeri Activi din Sibiu, specialitatea Topografie Militară. În prezent, lucrează la Direcţia Tehnică din cadrul Primăriei Piteşti, dar are chemarea penelului încă din copilărie. Până acum a realizat câteva sute de lucrări, pe care le-a expus la Buzău, Iaşi, Bucureşti, Craiova, dar şi în galerii de artă din Franţa. A obţinut premii importante pentru creaţiile sale, iar mai multe picturi au fost achiziţionate de colecţionari din Rusia, Serbia, Olanda şi Canada. La vernisajul de la Casa Cărţii i-au fost alături scriitoarea Marilena Lică-Maşala, poeţii Denisa Popescu, Adrian Mitroi, studenta Liliana Jugănaru, artistul Robert Chelmuş, şeful Biroului Investiţii al Direcţiei Tehnice din cadrul Primăriei Piteşti, Dorel Zaharescu, profesoara Raluca Sandu de la Colegiul Tehnic Dimitrie Dima, elevi de la Colegiul Economic Maria Teiuleanu şi de la Colegiul Tehnic Dimitrie Dima. Artistul a dedicat expoziţia sa de pictură Zilelor Municipiului Piteşti.

■ Centrul Cultural Piteşti a organizat festivitatea de premiere a câştigătorilor Concursului Naţional de Poezie de Dragoste “Leoaică tânără, iubirea”. La concursul, ajuns la a 15-a ediţie s-au înscris 44 de competitori din toată ţara, care au întrunit condiţiile din regulament: să nu depăşească vârsta de 35 de ani şi să nu fi publicat anterior vreo carte. Juriul format din poeţii Virgil Diaconu, Liliana Rus şi criticul literar Marian Barbu, membri ai redacţiei Revistei “Cafeneaua Literară”, publicaţie lunară editată de Centrul Cultural Piteşti i-a desemnat pe câştigători. Prin urmare, Menţiune a primit Daniela Micu din Craiova, în vârstă de 27 de ani, doctorand la Facultatea de Litere din cadrul Universităţii Craiova. Tot Menţiune a primit şi Maria Alina Romanescu, din Bucureşti, în vârstă de 19 ani, studentă la Facultatea de Limbi Străine din cadrul Universităţii Bucureşti. Roxana Marcu, din Drobeta Turnu Severin, în vârstă de 19 ani, studentă la Facultatea de Limbi Străine în cadrul Universităţii Bucureşti a obţinut Premiul III. Andra Gabriela Prodea, din Bucureşti, în vârstă de 24 de ani, studentă la Facultatea de Istorie din cadrul Universităţii Bucureşti a primit Premiul II. Premiul I a fost câştigat de Adelina Dozescu din Timişoara, în vârstă de 24 de ani, absolventă şi masterand al Facultăţii de Psihologie din cadrul Universităţii de Vest din Timişoara. Festivitatea de premiere a câştigătorilor Concursului Naţional de Poezie de Dragoste “Leoaică Tânără Iubirea” s-a desfăşurat sub egida Zilelor Municipiului Piteşti.

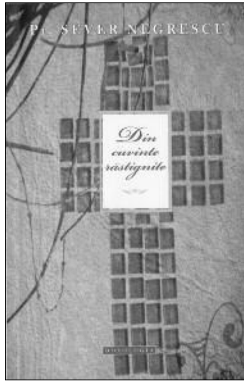
■ Centrul Cultural Piteşti a organizat sâmbătă, 23 mai, în Piaţa Primăriei, un spectacol folcloric de anvergură, coordonat de maestrul Valentin Grigorescu. Evenimentul a fost susţinut de Violeta Dincă, Rodica Oprican, Iuliana Muscalu, Iulian Ghiţă, Irinel Bican, Daniela Cernea, Polina Gheorghe, Valentin Grigorescu, Taraful “Zavaidoc” şi Grupul Vocal “Zavaidoc”. Preţ de mai bine de două ceasuri, publicul iubitor de muzică populară s-a delectat cu melodii de suflet, interpretate cu dăruire de îndrăgiţii artişti. Manifestarea a fost dedicată Zilelor Municipiului Piteşti.

■ Centrul Cultural Piteşti, prin Clubul de Istorie “Armand Călinescu” şi Facultatea de Drept şi Ştiinţe Administrative prin Centrul de Studii Juridice şi Administrative din cadrul Universităţii Piteşti au organizat lansarea noului număr al Revistei-document “Restituiri” , publicaţie trimestrială editată de Centrul Cultural Piteşti, precum şi lansarea volumelor: “Instituţii constituţionale şi politice”, autori asistent univ. dr. Andra Nicoleta Puran şi lector univ.dr. Marius Andreescu şi “Drept constituţional. Teoria generală. Drepturi şi îndatoriri fundamentale . Instituţia cetăţeniei”, autori asistent. univ. dr. Andra Nicoleta Puran şi lector univ. dr. Marius Andreescu. Evenimentele editoriale au avut loc sub egida Zilelor Municipiului Piteşti.

CARMEN ELENA SALUB

Carte nouă

Pr. Sever Negrescu – *Din cuvinte răstignite* (Editura *Doxologia*, Iaşi)

Sever Negrescu este preot şi poet, scriind deopotrivă volume de poezie creştină, dar şi altele de poezie pur şi simplu, ca şi alţi poeţi preoţi: Ioan Pintea, Nicolae Jinga, Constantin Hrehor, Daniel Ploscaru. Volumul acesta este unul integral de poezii creştine, apărut cu binecuvântarea Înalt Prea Sfinţitului Teofan, Mitropolitul Moldovei şi Bucovinei. De citat poemul *Vinerea mare*, cu două strofe, una tristă, transpunând personal ziua cea mai sfâşietoare a omenirii, şi cealaltă strofă, plină de speranţa învierii: „Seară de seară adorm citind/şi literele din Carte se desprind/alunecând la vale încet/ca vinul în sângele fiert//În fiecare dimineaţă adun cuvintele/din toate colţurile ca preotul sfintele/şi le repun bucată cu bucată în Epitaf/pentru Ziua învierii ştergându-le de praf". Sever Negrescu este un autentic poet creştin, unul profund şi inspirat, nerămânând la suprafaţa cuvintelor şi simbolurilor sfinte, ci reuşind să transmită un real mesaj mistic.

Ion Ladner – *Scorpionul de sub pălărie* (Editura *Juventus Press*, 2014)

Un roman care începe ca-n Balzac şi chiar pe vremea acestuia, în Paris, dar care se continuă inginereşte în zilele noastre şi tot pe Sena. *Scorpionul...* este, în fond un policier, dar unul ingenios, cu un criminal în serie, care este purtătorul unui blestem transmis pe parcursul mai multor generaţii. E, dacă vreţi, un bun scenariu de film de acţiune cu suspans şi happy end, cum îi vine bine unui asemenea film, un scenariu cu capitole-scene scurte şi percutante. Personajele sunt vioaie, bine conturate şi bine individualizate, unele cu filozofie de viaţă simplă şi sănătoasă („...dar ce e viaţa? Minciună, joacă şi noroc"), dar altele mai sofisticate. Ghyslain, de pildă, este un personaj remarcabil, având o experienţă limită de Robinson al zilelor noastre. Stilul este unul alert, ironia bonomă e strecurată peste tot în text, atmosfera e degajată. Romanul se citeşte pe nerăsuflate, dintr-o singură vizită la fotoliul de lectură, romanul având viaţă palpitantă, dialoguri vii, structură epică de puzzle care te ţine mereu în priză. **(DAD)**

10. EMINESCU ŞI AUTOCENZURA

(urmare din p. 14)

interpuncţia e gesticularea gândirii... Vezi, pe mine mă frământă astea, mă rod... nu se poate artă fără migăleală... Cu vremea îţi cresc tot mai mult scrupulele de conştiinţă... Dac-o să îmbătrânesc, ştii cum să-mi ziceţi? Să-mi ziceţi Moş virgulă! ..."[4]

Prin "interpuncţie", I.L.Caragiale înţelege punctuaţia din interiorul frazei, pe care o consideră "gesticulaţia gândirii" – şi care care realizează ferecătura, lacătul scrierii – adică: ceva propriu al autorului, încuiat de el însuşi, exprimându-l pe el însuşi. Dezinteresul nostru pentru punctuaţie este alarmant: gândiţi-vă, stimaţi cititori, că limba română are substantivul – dar, dacă vrem să formăm verbul, nu prea avem cum: "a punctua" este un neologism specializat mai degrabă în discurs, cu sensul "a răspunde punct cu punct", "a puncta". Mai la îndemână ne-ar fi "a ponctua", după limba franceză. Şi în această situaţie se reflect acest dezinteres – deşi, iată, de la Ion Helliade-Rădulescu la I.L.Caragiale s-a subliniat importanţa virgulei în scriere.

Caragiale însuşi are, apoi, foarte multe grafii neconvenţionale ce fac, în intenţia sa, "ferecătura" frazei sale: vocale duble pentru rostirea prelungită, cuvinte despărţite în silabe, etc. Trebuie să dăm exemple din ediţiile sale, făcute de el însuşi – pentru că în ediţiile noastre actuale aceste grafii sunt netezite după normele lingviştilor. Întreaga noastră literatură clasică ne însoţeşte prin timp, pe noi şi pe copiii, nepoţii, strănepoţii noştri – aşa cum i-a însoţit şi pe părinţi, etc., prin *editori*, care se supun normelor *specialiştilor* – ori prin specialişti care impun editorilor norme: luaţi-o cum vreţi, e un „palindrom" existenţial la urma urmei – dar observaţi, rogu-vă, că responsabilitatea este difuză, vina de „atimie" (profanare, cum spunea Conu' Iancu la 1892) nu mai poate fi aplicată strict cuiva: este a tuturor – şi a nimănui. E o stare de coşmar – şi vom persista dând în continuare exemple pentru a arăta că atât viaţa cât şi opera lui Eminescu se cosmetizează cu sistem, sunt ţinute ca într-un adevărat infern mereu contemporan cu noi... Parcă ne-ar aştepta, parcă-l ajungem tot citindu-l şi recitându-l.

[1] I.L.Caragiale: "Ironie", în: Mihail Eminescu: *Diverse*. Cu o prefaţă de I.L. Caragiale, Iaşi, Edit, Şaraga, f.a., p.X.
[2] Idem, Ibidem, p. XIII-XV.
[3] O.III, p. 267.
[4] Octavian Goga: Precursori. Cu un portret inedit de Camil Ressu Cultura Nationala 1930, p. 73.

"Dac-o să îmbătrânesc, ştii cum să-mi ziceţi? Să-mi ziceţi Moş virgulă! ..."

Ferma (II)

(urmare din p. 21)

Stau în pragul porţii cu cufărul pe umăr. Ca viţelul la poarta nouă.

- Eşti bolnav?
- Niciodată n-am fost mai sănătos.
- Te-au dat afară?
- Am plecat că aşa am vrut.
- Bine! Avem treabă!

Mama era gata să leşine.

- Copile, copile....
- Lasă-l, fă, în pace!.... Pune mîna pe lopată, băiete!

Sosisem la timp. Toată curtea era un şantier. Cărămizi, tîmplărie, grămezi de piatră şi de nisip, gropi pentru var stins. Mîine vor demola casa veche, ca s-o construiască pe cea nouă. Hotărîrea fusese luată de cînd fusese tata la mine. Nu se cuvenea ca mireasa să fie primită în casa aia veche care de-abia se mai ţinea aplecată pe-o rînă.

Am dormit ultima noapte în casa copilăriei. În noaptea aia mi-am retrăit întreaga viaţă. Zi de zi, clipă de clipă.

Merg de-a buşilea. Rostesc primele silabe. Mă ridic din patru labe în două picioare. Sug la sînul mamei. Sunt înţărcat. Mă duce-n circă tata. Mă leagănă-n copaie. Fac gîlci şi rîie. Vine popa cu botezul. Ciocnim ouă roşii. Trag mîţa de coadă. Ascult poveşti. Sunt Făt-Frumos, răpun balaurul, călăresc un cal înaripat, o salvez pe Ileana-Cosînzeana, fur apă neîncepută de unde se bat munţii-n capete, o răpun pe Muma-Pădurii şi Zmeul-Paraleu, tai nouă capete ale reptilei care aruncă foc pe nări, o peţesc pe fata de împărat. Pasc oile, duc vaca pe islaz, culeg flori, ciuperci în pădure, adun zarzăre, scutur dude, mă încearcă primii fiori de iubire.... Dragostea mea, fata din vecini. Tudora. Ne dezbrăcam şi ne scăldam în piua de apă pentru bobocii de raţă. Şi mă miram că undeva nu suntem la fel. Şi ne spălam chiar acolo unde era mirarea mea. Ne dibuiam. Ne pipăiam.... Şi totul se estompează şi amintirile se scurg din memorie.

Şi ajung la şcoală. Cu o traistă mare pe umăr, o tăbliţă, un condei, un abecedar, o carte de aritmetică cu tabla înmulţirii.... "O mic de mînă, O mic de tipar, O mare de mînă, O mare de tipar, O-i, Oi.".."Cîmpul alb, oile negre cine vede nu le crede... Cine le paste le cunoaşte....". "1 * 1 = 1, 1*2 = 2, 1*3 = 3...." "Am o călimară, plină cu cerneală, ce culoare vrei?", "Trăiască Regele, în pace şi onor!", "Sănătate, Majestate, toţi străjerii papă-lapte!....", "Înger, îngeraşul meu. Ce mi te-a dat Dumnezeu,... Eu sunt mic, tu fă-mă mare. Eu sunt slab, tu fă-mă tare...."

Şapte clase primare. Cufărul cu care a făcut tata armata. Şi războiul tot. cu el am intrat pe poarta de pe necunoscutele drumuri ale lumii.

Azi noapte m-am regăsit. M-am retrăit. Din tot ce am fost, n-a mai rămas decît o vagă amintire. Pe care vreau s-o şterg din memorie. Voi pleca din nou. Pe aceeaşi poartă. Cu acelaşi cufăr. În altă lume. Alţi oameni. Alte existenţe. Voi lua totul de la început. Deocamdată trebuie să demolăm vechea casă. Din care să mă salvez pe mine.

Casa în care m-am născut. În care am tras prima gură de aer. În care am supt întîile picături de lapte. În care am rostit primele silabe.

Florile din fereastră. Busuiocul de la icoane. Ştergarele de pe pereţi. Lampa din cui. Candela. Firida. Soba. Mirosul de gutui. De boabe coapte. Drobul de sare.

Sus pe creastă. Cocoşul de tablă. Ruginit. Găurit. Voiam să zboare. Ca să ne poarte casa prin nori. Îl dobor cu muchia securii. Ţipă ascuţit. Cade de pe streaşină. Se clatină în iarbă. Rămîne înţepenit. Albatrosul ucis. L-am omorît. În mine....

E curtea plină de lume. S-au adunat toţi vecinii. Şi mulţi de pe alte uliţe. Cînd se surpă o casă, este un eveniment pentru tot satul. Dispare ceva din inima lui....

De obicei, prima lovitură trebuie s-o dea stăpînul. Sau moştenitorul. De data asta, fiul cel mare. Eu....

Ăla cine e?

Ăla!....

Mulţi nu mă recunosc. Dar tot au auzit de mine. Se ţeseau fel de fel de poveşti. Ăla dus în lume.... Chiar el!.... Ridic toporul. Parc-ar fi să-mi crăp capul.... Lemnul geme, scîrţîie, crapă, se vaietă.... încă o dată.... Şi încă o dată.... Securea se înfige adînc în acoperişul de şindrilă.... Şi dau. Şi dau. Şi dau.... Parcă pentru asta m-aş fi întors, să-mi tai rădăcina copilăriei.... Să mă dărîm pe mine...

O revistă are, în mod logic, un program estetic propriu. În schimb tendinţa scriitorilor actuali – incitaţi de tehnica ultramodernă – este să trimită acelaşi text la cât mai multe publicaţii. Ceea ce nivelează peisajul revuistic până la omogenizarea totală. De aceea, îi anunţăm pe colaboratorii noştri că *Argeş* nu publică decât texte originale, care nu au apărut iniţial în volume, reviste etc., iar textele nu le primeşte decât în format electronic, cu diacritice.

Număr ilustrat cu picturi de I. Andreescu şi imagini din arhiva foto M.Ş.V.

Revista **ARGEŞ** poate fi procurată şi prin comandă directă la sediu, cu plata ramburs, cheltuielile de expediţie fiind suportate de către expeditor. **IMPORTANT!** Vă puteţi abona pentru anul 2013, costul abonamentului fiind de 42 lei/an. Plata se face prin mandat poştal pe numele CRISTINA LINTESCU, Centrul Cultural Piteşti, Casa Cărţii, Piteşti, O.P. 1, cod 110013. Tel.: 0248/219976, 216348, fax: 210068.
e-mail: revista_arges@yahoo.com.
Revista de cultură *Argeş* poate fi procurată în Bucureşti de la librăria Muzeului Literaturii Române.

ARGEŞ
● **Revistă lunară de cultură**
● Apare sub egida **Consiliului Local**, a **Primăriei Piteşti** şi a **Uniunii Scriitorilor din România**
● Editată de **Centrul Cultural Piteşti**
● Membră **ARIEL**

Senior editor:
CALINIC, Arhiepiscop al Argeşului şi Muscelului
Redactor-şef: **DUMITRU AUGUSTIN DOMAN**
(augustindoman@yahoo.com, http://www.blogdoman.blogspot.com)
Consilieri editoriali:
NICOLAE OPREA, MARIN IONIŢĂ
Secretar de redacţie: **SIMONA FUSARU**
(s_fusaru@yahoo.com, http://www.fusaru.blogspot.com).
Redactori: **MARIANA ŞENILĂ-VASILIU, MIRCEA BÂRSILĂ, AUREL SIBICEANU**

Redacţia: Piteşti, Casa Cărţii, Centrul Cultural Piteşti;
http: www.centrul-cultural-pitesti.ro; **e-mail:** revista_arges@yahoo.com
tel.: 0248/216348, 219976
fax: 210068
ISSN: 1221-2350
Tiparul executat la SC Argeşul liber SA
ARG PRESS

Mihai Barbu

Poveşti româno-americane despre viaţă şi moarte. Din Irvine, California

Într-o reclamă dintr-un ziar american, un "ghost writer" (scriitorul-fantomă, sau omul care lucrează din varii motive, "la negru", pentru un scriitor faimos) afirma, sincer, că "nu vă pot promite Luna de pe cer dar, cu siguranţă, pot să vă învăţ cum să scrieţi bine o povestire". Presupun că a dat faliment. Toţi scriitorii (fie americani, fie români) vor, cât mai repede, să pună mâna pe Luna de pe cer. Chestiunile minore ţinând de "creative writing" le vor rezolva ulterior. (De obicei, asta se întâmplă după ce vor ajunge celebri...) Pentru a vă spune poveştile de mai jos, eu n-am apelat la "ghost writer"-ul descris mai sus, ci la un doctor american care lucrează, zi de zi, pe creierul uman. Mai ales, e bănuiala mea, pe emisfera unde se află centrii vitali comunicării...

Două scheme de tratament. De la Câmpeni, Ţara Moţilor, şi de la Irvine, California

De obicei, universitarul român le ştie pe toate - mai ales că oamenii lucrează în familie - şi nu prea e interesat să-i spună cineva că se mai poate şi altfel. Adică să deschizi fereastra ca să mai intre şi ceva aer proaspăt. La noi, chestiunea e veche de când lumea. Într-un almanah interbelic destinat ţăranului român, Carol al II-lea îi cerea acestuia acelaşi lucru simplu şi de bun simţ: "Deschide, deschide, fereastra...")

reportaj

Astă vară am fost la Câmpeni. Voiam să ajung, în sfârşit, pe locurile de baştină ale moţilor, de unde mama mare, împreună cu ai ei, au venit în Valea Jiului la începutul secolului trecut. Au dat traiul greu de pe colinele semeţe ce alternau cu văile străbătute de ape repezi pe pe un trai şi mai greu, dar mai stabil financiar, câştigat în fundul pământului. Acolo, la Câmpeni, ne-am întâlnit cu neamurile rămase acasă şi cu altele, venite tocmai de peste Ocean, în căutarea rădăcinilor româneşti. Era vară, era soare, era minunat. La un moment dat, "beat de soare şi pârlit îngrozitor", simt că mă ia cu ameţeală. Dana Bota, doctor în medicină, profesor şi medic la University of California din Irvine, mă conduce la prima farmacie, îmi ia tensiunea (era cam mare) şi îi cere farmicistei medicamentul românesc cel mai ieftin pe care îl are în magazie. Farmacistele din Câmpeni s-au grăbit să ne ofere, imediat, medicamintele cele mai scumpe pe care le lăudau de zor, ce aveau efectul cel mai rapid şi eficienţa maximă. Cum atunci când e vorba de sănătate, omul e în stare să-şi dea şi cămaşa de pe el, i-am zis Danei că-l vreau pe cel mai scump care e, nu-i aşa?, şi cel mai eficient. "Nu, eu ţi-l recomand pe cel românesc care e şi cel ieftin şi cel mai eficient dintre toate", a insistat medicul american. "Toate sunt medicamente generice care au aceeaşi substanţă de bază. Variază puţin, şi în mod neesenţial, doar celelalte componente ale produsului. În America, pornim, întotdeauna, cu medicamentul cel mai ieftin şi prescriem doza cea mai mică. Pe parcurs vedem cum evoluează boala, mărim doza sau schimbăm medicamentul", mi-a explicat nepoata mea. Ajuns acasă, m-am prezentat la unul din puţinii cardiologi din Vale care m-a consultat şi mi-a prescris o listă lungă de medicamente, bazată pe "o schemă de tratament" personală, ce se ridica, după compensare, la vreo 50 de lei noi. Dl. doctor mi-a indicat şi farmacia de la care să le iau şi să-i zic, neaparat, farmacistei că sunt trimisul lui special. La Câmpeni, medicul american m-a tratat cu doar câţiva lei. Anul acesta am ajuns în California şi am continuat discuţia de acasă. I-am arătat analizele şi m-a întrebat direct: "Aspirină ţi-a prescris?" " Nu, că era prea ieftină...", i-am răspuns. "Păcat. E foarte bună în prevenirea accidentelor cerebrale". Dr. Bota ştie ce spune. Ea lucrează, într-un domeniu de vârf, într-un spital unde se tratează tumorile cerebrale.

De ce nu deschide, de zeci de ani, românul fereastra?

Cu câţiva ani în urmă, Dana Bota a fost invitată la Cluj să le vorbească rezidenţilor români care sunt paşii de urmat ca să poţi trata sau prelungi, cât mai mult posibil, viaţa unui om aflat într-o situaţie-limită. Tinerii medici români au ascultat-o cu atenţie şi i-au pus o singură întrebare: "Doctor Bota, de cât timp n-aţi mai fost în România?" Atunci medicul american şi-a dat seama că e vorba de două lumi diferite, de două sisteme medicale diferite care, acum, nu mai au nimic în comun şi care nu mai pot comunica pe aceeaşi lungime de undă. (De fapt, invitaţia aceea a fost singulară. De obicei, universitarul român le ştie pe toate - mai ales că oamenii lucrează în familie - şi nu prea e interesat să-i spună cineva că se mai poate şi altfel. Adică să deschizi fereastra ca să mai intre şi ceva aer proaspăt. La noi, chestiunea e veche de când lumea. Într-un almanah interbelic destinat ţăranului român, Carol al II-lea îi cerea acestuia acelaşi lucru simplu şi de bun simţ: "Deschide, deschide, fereastra...") Ca să înţeleg sensul exact al întâmplării, Dana Bota mi-a precizat că "în America, medicina e, în 90% dintre cazuri, precum croitoria". "Chiar aşa?", m-am mirat eu. "Da, chiar aşa. Procedurile sunt foarte standardizate, măsori şi analizezi de şapte ori, până te hotărăşti să tai odată. Sora şefă (care a urmat un colegiu de "nurse" şi are trei ani de master) mă poate înlocui cu succes în multe din aceste proceduri-standard, iar experienţa mea clinică şi de laborator, plus ştiinţa mea de carte pot fi decisive doar în situaţii-limită ce ţin de viaţă şi de moarte". Americanii au ştiut să-şi atragă toate minţile luminate ale lumii să lucreze pentru ei. Asta am observat şi eu când am văzut că, alături de cabinetul pe care scrie Dr. Dana Bota, MD, Ph.D, sunt cabinetele unui doctor evreu, Angela Fleishman, a d-lui dr. Kim din Coreea de Sud şi a unui doctor rus, Oleg Demetrenko. Toţi sunt, acum, în slujba Americii.

Trei poveşti cu un medic român şi trei filantropi americani:

Prima poveste: 5.000.000 dolari donaţii şi un RMN mai ieftin cu 300$

Ceea ce desparte, în foarte multe privinţe, sistemul medical american de cel românesc e, înainte de toate, filantropia. "Am o pacientă care a donat cinci milioane de dolari pentru cercetare şi singura favoare pe care mi-a cerut-o a fost ca atunci când o programez la vizita periodică e să o consult prima, ca să nu stea să aştepte la rând. Să nu crezi că americanii nu ştiu care e valoarea banilor. Într-o zi, dna Susanne Stern, generoasa noastră donatoare, mi-a zis că ar vrea să facă RMN-ul la o clinică privată şi nu la noi. La noi costă 500 de dolari, la clinica pe care a descoperit-o pe net preţul era doar 200 $. Mă supăr dacă va face RMN-ul acolo?" Părinţii americani lasă copiilor, la Bancă, o sumă de care nu se pot atinge (impunând clauze restrictive foarte exacte) dar pot să folosească dobânda. Aşa se asigură că, generaţii după generaţii, vor beneficia de banii lor şi nu-i vor face praf în cheltuieli nesăbuite. Donaţiile le fac în ideea ca numele lor să nu moară odată cu ei. Un spital, o sală de conferinţe sau o cărămidă le vor purta numele şi după moartea lor fizică. (Am văzut în multe locuri, unde sunt instituţii de cultură, încastrate în trotuar, cărămizi în care au fost "arse" nume de barbaţi, de femei, de familii sau de companii. Ei nu au avut bani să ridice un teatru dar au contribuit la montarea unor spectacole sau au donat sume de bani pentru dezvoltarea instituţiei...) Susanne şi Ralph Stern au trei copii mari, la casele lor, trei nurori şi 11 nepoţi. Pentru că de Memorial Day, toată America a avut o zi liberă, cei doi şi-au luat nepoţii şi au plecat la ranch ca să-şi obişnuiască urmaşii cu viaţa la ţară, cu muncile câmpului şi cu creşterea animalelor. Dr. Bota o tratează pe d-na Susanne Stern de câţiva ani buni, iar femeia se bucură de fiecare zi în plus pe care i-o dă Dumnezeu şi îngrijirea (americană) de la clinică. Soţii Stern călătoresc, an de an, în străinătate şi ţin permanent legătura cu dr. Bota, medicul lor de suflet. "Dana, anul ăsta vrem să mergem în Israel şi ce ne facem dacă Susannei i se face rău şi medicii de acolo nu ştiu englezeşte ca să vorbească cu tine?", a întrebat grijuliul domn Ralph Stern. "Nici o problemă, Ralph, o să găsiţi, cu siguranţă, în Israel un doctor care să vorbească cu mine româneşte!", i-a replicat Dana.

A doua poveste: Daruri, din marmură de Carrara, despre o viaţă frumoasă. Până la un punct...

În faţa inevitabilului oamenii se comportă diferit. O sculptoriţă americană, Nancy Doran, a refuzat, la un moment dat, să mai lupte cu cancerul şi a vrut să moară. A împodobit o alee din campusul universităţii cu statui donate de ea. A vrut să se bucure de viaţă dar atât timp cât zilele i-au fost frumoase şi a refuzat să mai urmeze orice fel de tratament. A studiat la The California Institute of the Arts şi la Loyola Marymount University. În anii '60 a plecat în Italia pentru a-şi transpune în minunata marmură de Carrara viziunea artistică despre lume şi viaţă. Soţul său a urmat-o peste tot şi a scris despre experienţa lor italiană cartea "The Reluctant Tuscan" (sau "Toscan fără voie") cu un subtitlu măgulitor pentru peninsulari: "Cum mi-am descoperit sufletul meu italian". Statuile ei povestesc despre lupta omului diafan, precum marmura de Carrara, cu destinul nemilos care-l sileşte să i se supună.

A treia poveste: Un spital (universitar) pentru sufletul meu!

Un alt domn extrem de generos a fost filantropul M. A. Douglas. Când boala i-a ajuns în fază terminală şi-a chemat administratorul financiar şi l-a întrebat ce poate să facă cu banii săi, că nu mai are mult de trait. "Uite, se construieşte un nou spital în campus ca să se continue lupta cu cancerul. Nu vrei să i se dea noului spital numele tău?" Ar trebui să precizez că în America cel care finanţează un spital nu ridică doar construcţia ci lasă şi un fond substanţial care, prin dobândă (de obicei, aceasta e între 6 şi 10%), asigură şi funcţionarea lui în timp. Dl. Douglas a chemat notarul, şi-a schimbat testamentul, a lăsat o sumă mai mică urmaşilor săi şi a donat 20 milioane de dolari pentru construirea şi funcţionarea spitalului său. Nu a mai apucat să-l vadă terminat, dar azi orcine poate admira impunătoarea clădire ce adăposteşte University of California Irvine Health Douglas Hospital. Tânărul Douglas a fost un self made man. A plecat de-acasă la 14 ani din cauza sărăciei şi a reuşit, în viaţa lui, să construiască 10.000 de apartamente în Orange county. Iar când a ajuns foarte bogat a ştiut ce să facă cu banii.

Epilog. Există, întotdeauna, un tunel în care poţi vedea o luminiţă (americană)

Dar în America nu numai bogaţii au parte de îngrijiri medicale. Etica medicală americană pretinde ca orice cetăţean, imigrant sau nativ, alb, galben sau negru, american sau de orice altă naţionalitate este tratat similar în cazurile de urgenţă. Când te afli între viaţă şi moarte în America, poţi spune că te afli pe mâini bune. Aşa a ajuns, la Irvine, o femeie din Mexic care tocmai trecuse graniţa pentru a fi îngrijită în sistemul medical american. Avea o tumoare la creier, a fost operată şi nu mai avea mult de trăit. I s-a indicat un tratament şi era de preferat să-l facă în State. Au venit însă rudele, au jelit-o şi au vrut s-o ducă, neaparat, acasă ca să-şi poată lua un ultim rămas bun de la toată lumea din sat. "Dacă o duceţi acasă şi i se face rău, cum o veţi mai putea aduce înapoi? Sunteţi imigranţi ilegali şi nu o să mai puteţi intra în State..." şi-a exprimat îngrijorarea dr. Bota. "No problem, dr. Bota, nu vă faci griji pentru noi. De aceea am săpat tunele pe sub frontieră ca să le folosim în caz de urgenţă!", au asigurat-o rudele Carmencitei.